

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
(İSPANYOL DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI)

OLUŞUM ROMANINA ÜÇ ÖRNEK: *EL SECRETO DE LAS FIESTAS, DÍAS
DE REYES MAGOS, CEVDET BEY VE OĞULLARI*

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞÇE COŞKUN

ANKARA-2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
(İSPANYOL DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI)

OLUŞUM ROMANINA ÜÇ ÖRNEK: *EL SECRETO DE LAS FIESTAS, DÍAS
DE REYES MAGOS, CEVDET BEY VE OĞULLARI*

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞÇE COŞKUN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Erkan Yurtaydın

ANKARA-2024

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
(İSPANYOL DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI)

OLUŞUM ROMANINA ÜÇ ÖRNEK: *EL SECRETO DE LAS FIESTAS, DÍAS*
DE REYES MAGOS, CEVDET BEY VE OĞULLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TUĞÇE COŞKUN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Erkan Yurtaydın

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

1- Doç. Dr. Erkan Yurtaydın

.....

2- Prof. Dr. H. Şebnem Atakan

.....

3- Dr. Öğr. Üyesi Merve Yıldırım

.....

Tez Savunması Tarihi

13/06/2024

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Doç. Dr. Erkan Yurtaydın danışmanlığında hazırladığım “OLUŞUM ROMANINA ÜÇ ÖRNEK: *EL SECRETO DE LAS FIESTAS, DÍAS DE REYES MAGOS, CEVDET BEY VE OĞULLARI* (Ankara, 2024)” adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

08/07/2024

Tuğçe Coşkun

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
GİRİŞ.....	v
Araştırma Sorunu.....	vii
Araştırmanın Amacı ve Yöntemi.....	viii
Araştırmanın Önemi	ix
Kavram ve Terimler.....	x
Araştırmaların Durumu.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM: OLUŞUM ROMANI KAVRAMI.....	1
1.1. Oluşum Romanı Kavramının Tanımı ve Kökeni.....	1
1.2. Oluşum Romanının Tarihsel Gelişimi ve İlk Örnekleri	4
1.3. Oluşum Romanının Genel Özellikleri	5
1.3.1. Ahlaki ve Ruhsal Gelişim	5
1.3.2. Kendini Keşfetme Yolculuğu.....	6
1.3.3. Toplumsal Kurallarla Çatışma	7
1.3.4. Kahramanın Yolculuğunun Sonu	7
1.3.5. Oluşum Romanına Yakın Türler	8
1.4. Türün İlk Temsilcisi: <i>Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları</i>	12
1.5. Türk Edebiyatında Oluşum Romanı	15
1.6. İspanyol Edebiyatında Oluşum Romanı	17
İKİNCİ BÖLÜM: CEVDET BEY VE OĞULLARI ROMANINDA OLUŞUM	
ROMANI ÖGELERİ	23
2.1. Orhan Pamuk'ın Yaşamı ve Edebi Kişiliği	23
2.2. Türk Oluşum Romanı: <i>Cevdet Bey ve Oğulları</i>	28
2.2.1. Refik: Aile, Toplum ve Kişisel Çerçeve Bir Başlangıç	29
2.2.2. Toplumsal Değişimlerin Birey Üzerindeki Yansımaları: Refik'in Hikâyesi	31
2.2.3. Refik'in İç Dünyasında Mücadele ve Dönüşüm.....	33
2.2.4. Refik'in İç Yolculuğu: Eğitim ve Deneyim Yoluyla Kişisel Gelişim	35
2.2.5. Refik'in Dönüşümü: Toplumsal İkilemler ve Bireysel Keşif Yolculuğu	38
2.2.6. Cevdet Bey ve Oğulları Yapıtının Oluşum Romanı Olarak İncelenmesi	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: <i>EL SECRETO DE LAS FIESTAS</i> ROMANINDA OLUŞUM ROMANI ÖGELERİ	45
3.1. Francisco Casavella'nın Yaşamı ve Edebi Kişiliği	45
3.2. İspanyol Oluşum Romanı: <i>El Secreto de las Fiestas</i>	47
3.2.1. Daniel'in Dönüşümü: Aile Bağları, Toplumsal İlişkiler ve Benlik Gelişimi	50
3.2.2. Daniel'in Kişisel Yolculuğu: Aile, Arkadaşlar ve Kendini Bulma	55
3.2.3. Kendini Keşfetme Yolunda Çatışma ve Mücadele: Daniel'in İçsel Dönüşümü	58
3.2.4. Bilgi ve Deneyimle Yoğrulan Gençlik: Daniel'in Eğitim Serüveni	61
3.2.5. Daniel'in Toplumsal Kimlik ve Kişisel Gelişim Yolculuğu	63
3.2.6. <i>El Secreto de las Fiestas</i> Yapıtının Oluşum Romanı Olarak İncelenmesi	65
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: <i>DÍAS DE REYES MAGOS</i> ROMANINDA OLUŞUM ROMANI ÖGELERİ	68
4.1. Emilio Pascual'ın Yaşamı ve Edebi Kişiliği	68
4.2. İspanyol Oluşum Romanı: <i>Días de Reyes Magos</i>	70
4.2.1. Başlangıcın İzleri: Ulises'in Gençlik Dönemi ve Çevresel Etkiler	72
4.2.2. Uli'nin Yaşadığı Önemli Olaylar ve Bu Olayların Uli'nin Üzerindeki Etkisi	75
4.2.3. Uli'nin İçsel Çatışmaları ve Özgürlüğe Yolculuğu	77
4.2.4. Eğitim Yoluyla Yaşanan Dönüşümler	80
4.2.5. <i>Días de Reyes Magos</i> Yapıtının Oluşum Romanı Olarak İncelenmesi	82
SONUÇ	83
ÖZET	88
ABSTRACT	89
KAYNAKÇA	90

ÖNSÖZ

2019 yılında Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dilbilimi bölümünden lisans derecemi alarak mezun oldum. Üniversite hayatım boyunca dil öğrenmeye olan merakımın bir sonucu olarak İspanyolca dersleri alarak yeni bir dil öğrenmeye başladım. 2018 yılında Barselona’da iki aylık bir Erasmus stajı yapma fırsatım oldu. Ayrıca, 2016-2017 yıllarında Erasmus programı ile Polonya’da bulunduğum süre boyunca Leh dilini belirli bir seviyede öğrendim. Yeni diller öğrenme ve edebiyata olan ilgim akademik hayatımın her anında bana yön verdi.

Lise eğitimimi yabancı dil öğrencisi olarak tamamladım ve üniversite eğitimimi İngiliz dili üzerine yoğunlaşarak bitirdim. İngilizcede belirli bir seviyeye ulaştığımı fark edince, yeni bir dilde yetkinleşmeyi hedefledim ve dünya çapında çok fazla konuşanı olan İspanyolca’yı öğrenmeye karar verdim. Üniversitede aldığım dersler sayesinde İspanyolca’yı da belirli bir seviyeye getirdikten sonra yüksek lisans yapmayı hayal ettim.

Üniversiteden mezun olmadan hemen önce aldığım İspanyolca dersinde hocamın Ankara Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı mezunu olduğunu öğrendim. Onun bilgi ve deneyimlerinden ilham alarak Ankara Üniversitesi İspanyol Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans programına başvurma kararı aldım ve 2021 yılında bu programa kabul edildim. Bu bölümü seçmemdeki en büyük etken, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde bulunan bu bölümün dil ve edebiyat alanında derinlemesine bilgi sahibi olmamı sağlayacak donanımlı bir akademik kadroya sahip olmasıydı.

Tez konum olan bildungsroman (oluşum romanı) kavramıyla, Prof. Dr. Şebnem Atakan’ın “XX. Yüzyıl İspanyol Kadın Yazarları” adlı dersinde Carmen Laforet’in *Hiç* adlı romanını incelememiz sırasında tanıştım. Bu ders, tez konumu belirlememde önemli bir etken oldu. Karşılaştırmalı edebiyat bilimi uygulamaları dersimden ilham alarak iki İspanyol ve bir Türk yapıtını karşılaştıran bir çalışma yapma fikri gelişti.

Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* romanı, Türk edebiyatında oluşum romanı örneği olarak kabul edilen önemli bir yapıttır. Bu romanın uzunluğu, içerik yoğunluğu ve oluşum romanı türündeki yeri göz önüne alındığında, karşılaştırmalı olarak incelemeyi düşündüğüm İspanyol yapıtların *El Secreto de las Fiestas* ve *Días de Reyes Magos* isimli romanlar olmasının uygun düşeceğini düşündüm. *Cevdet Bey ve Oğulları* romanının incelenmesi yönünde birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen oluşum romanı kapsamında iki farklı İspanyol yapıtla karşılaştırılması daha önce yapılmamıştır. Bunun yanı sıra çalışmada incelenen üç romandan biri olan ve Türkçe çevirisi olmayan *Días de Reyes Magos* romanının içerisinden alıntılanan bölümlerin çevirileri bana aittir.

Sözlerimi bitirirken öncelikle değerli rehberliği ve tüm sabrıyla tez danışmanlığımı yürüten sevgili hocam Doç. Dr. Erkan Yurtaydın'a, tezimin şekillenmesi sürecinde yine değerli katkılar sunan Prof. Dr. H. Şebnem Atakan'a, akademik sürecin bir parçası olarak çalışmamı değerlendiren ve katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Merve Yıldırım'a içten teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Eğitim yolculuğum boyunca her an yanımda olan, başaracağıma dair inançlarını hiç yitirmeyen annem Rahime Coşkun, babam Erdoğan Coşkun ve ablam Tuğba Eryiğit'e minnettarım.

Uzun yıllardır varlığıyla bana güç veren Hüseyin Sezer Demir'e, bana olan inancı ve desteği için özel olarak teşekkür ederim. Ayrıca, tez çalışmam süresince benden desteklerini esirgemeyen ve heyecanımı paylaşan dostlarım Ceren Topal, Vildan Uzun ve Mustafa Mert Oğuz'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Edebiyat insan deneyimlerini keşfetmek ve anlamak için benzersiz olanaklar sunar. Oluşum romanı ise bireyin kişisel gelişim yolculuğunu, kendini keşfetmesinin izini sürer. Bu tez çalışmasında oluşum romanı roman türünün bir alt dalı olarak değil farklı kültür coğrafyalarındaki kimlik oluşumlarını, biçimlenmeleri yansıtan bir ayna olarak da ele alınmaktadır.

Bu çalışmanın yöntembilimsel omurgasını oluşturan karşılaştırmalı edebiyat, coğrafya ve dil sınırlarını aşan kültürlerarası bir etkileşime olanak sağlar. Birbirinden farklı kültür ortamlarının ürünü oluşum romanlarını inceleyeceğimiz bu tez çalışmasında; Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları*, Francisco Casavella'nın *El Secreto de las Fiestas* ve Emilio Pascual'ın *Días de Reyes Magos* yapıtları incelenecektir.

Oluşum romanı genellikle başkişilerin çocukluktan yetişkinliğe yolculuğunda ahlaki ve kişisel gelişiminin üzerinde durmaktadır. Doğası gereği iç gözlemsel özelliğe sahip bu alt tür, bireylerin isteklerini ve toplumun beklentilerini incelemek için kusursuz bir ortam sunar. Bu tez çalışması karşılaştırmalı edebiyat çerçevesinde salt roman kişileri ve olay örgüsü incelemesinin ötesine geçmektedir. Tarihsel, kültürel ve toplumsal bağlamları da tümüyle inceleyerek oluşum romanı türünün daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılması amaçlanmaktadır. Bu karşılaştırmalı çalışma aynı zamanda gelişim, kendini keşfetme ve öğrenim deneyimlerinin farklı kültür evrenlerinde nasıl yorumlandığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma yalnızca akademik bir arayışın ürünü olmanın dışında sürekli değişen bir dünyada bireylerin kimlik ve anlam arayışına yapılan bir yolculuk olma amacını da taşımaktadır.

Dünya edebiyat tarihine bakıldığında bireyin kişisel gelişim ve olgunlaşma yolculuğunu anlatan bu tür, “bildungsroman” olarak kavramsallaştırılmıştır. Almanca olan bu terim türünde kaleme alınan yapıtlar, roman kişilerinin gençlikten yetişkinliğe geçişini ve bu süreçte yaşadığı kişisel gelişimi anlatırken, ahlaki ve ruhsal gelişimine de odaklanmaktadır. Bu araştırmada incelenecek yapıtlar, “oluşum romanı” başlığı altında ele alınacaktır.

Tez çalışması dört ana bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde oluşum romanı kavramı kuramsal çerçeveden ele alınıp tarihsel gelişimi, İspanyol ve Türk edebiyatlarındaki yeri ve önemi ilgili alanyazından yararlanılarak kaleme alınacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde *Cevdet Bey ve Oğulları* yapıtı oluşum romanı örneği olarak ele alınacaktır. Romanın ana kahramanı Refik’in oluşum ve gelişim süreci belirli unsurlar kapsamında incelenecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde *El Secreto de las Fiestas* romanındaki oluşum romanı öğeleri incelenecektir. Bu bölümde, söz konusu yapıtın oluşum romanı çerçevesinde nasıl yapılandırıldığı ve kahramanın kişisel gelişim süreci ayrıntılı olarak incelenecektir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise *Días de Reyes Magos* romanı oluşum romanı çerçevesinde ele alınacaktır. Bu bölümde, gençlik döneminden yetişkinliğe geçiş süreci irdelenen ana kahramanın kendini keşfetme yolculuğu ayrıntılı bir biçimde incelenecektir.

ARAşTIRMA SORUNU

Araştırmanın ana sorunu, *El Secreto de las Fiestas*, *Días de Reyes Magos* ve *Cevdet Bey ve Oğulları* yapıtlarında oluşum romanı unsurlarının nasıl işlendiği ve bu yapıtların türün özgün özelliklerini nasıl yansıttığıdır. Bu ana sorunun çerçevesinde aşağıda yer alan alt sorunlara yanıt aranacaktır:

1. Oluşum romanının ilk ortaya çıkışı nerede ve ne zaman gerçekteşmiştir?
2. Oluşum romanının genel özellikleri nelerdir?
3. Oluşum romanının zaman içerisindeki değişimi ve gelişimi ne yönde olmuştur?
4. Oluşum romanı türünün ilk örnekleri hangileridir?
5. Dünya edebiyatında oluşum romanının yeri ve önemi nedir?
6. Oluşum romanının ayırıcı özellikleri nelerdir?
7. Oluşum romanı türünün İşpanyol edebiyatındaki önemi nedir?
8. İşpanyol edebiyatında oluşum romanının ilk örnekleri hangileridir?
9. Oluşum romanı türü Türk edebiyatında nasıl ortaya çıkmıştır?
10. Oluşum romanı türünün Türk edebiyatındaki ilk örnekleri hangileridir?
11. Oluşum romanı türünün günümüz edebiyatındaki yeri ve önemi nedir?

ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu tez çalışması ile İspanyol yazarlar Francisco Casavella'nın *El Secreto de las Fiestas*, Emilio Pascual'ın *Días de Reyes Magos* ile Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* yapıtlarında oluşum romanı türünün nasıl kullanıldığının izini sürmek ve ayrıntılı bir şekilde incelemek amaçlanmaktadır. Her bir yapıtta rastlanılan oluşum romanı özellikleri doğrultusunda ruhsal, kültürel sorunların aktarılış biçimi saptanacaktır. Yapıtlar arasındaki benzerlikler ile farklılıkların yanı sıra roman kişilerinin oluşum romanı çerçevesinde dönüşümü de ele alınacaktır.

El Secreto de las Fiestas, *Días de Reyes Magos* adlı romanların yazarları Francisco Casavella ile Emilio Pascual edebiyat dünyasında Orhan Pamuk kadar tanınmamaktadır. Dolayısıyla konuyu daha derin bir bakış açısıyla irdeleyebilmek adına birincil kaynaklardan ve konuyla ilgili önceki yıllarda yapılan çalışmalardan yararlanılacaktır. Orhan Pamuk, uluslararası alanda tanınan ve yapıtları geniş kitleler tarafından okunan bir yazar olmasına rağmen, Casavella ve Pascual, Pamuk düzeyinde bir tanınırlığa sahip değildir. Ancak, bu çalışmada ele alınan yapıtlar, kalite ve edebi değer açısından Pamuk'un yapıtıyla eşdeğer olarak değerlendirilebilir. Bu araştırma, Casavella ve Pascual'in yapıtlarının, oluşum romanı türü bağlamında Pamuk'un yapıtıyla karşılaştırılabilir nitelikte olduğunu ortaya koymayı hedeflemektedir.

Öte yandan, Casavella ve Pascual'in yapıtları bugüne kadar İspanyol edebiyatı içinde yeterince değerlendirilmeyen ve akademik çalışmalarda sıkça göz ardı edilen yapıtlardır. Bu yazarların yapıtlarına hem oluşum romanı türü kapsamında hem de farklı konular üzerinden yeterince çalışılmamıştır.

Bu tez çalışması, bu yazarların yapıtlarına yeni bir bakış açısı kazandırmayı ve onları edebi bağlamda yeniden değerlendirmeyi amaçlamaktadır.

Yazarları iki farklı ülkeden olan üç yapıt oluşum romanı çerçevesinde karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu yapıtların seçiminde, roman kahramanlarının gelişimi ve kişisel dönüşüm süreçlerinin zenginliği ve çeşitliliği temel alınmıştır. Veri toplama yöntemi olarak romanlardaki ilgili bölümler ayrıntılı olarak okunacak ve kahramanlar oluşum romanı kahramanları olarak belirli başlıklar altında incelenecektir. Çalışmanın sonunda, bu üç yapıttaki oluşum romanı özelliklerinin nasıl farklılaştığı ve hangi ortak unsurları barındırdığı ortaya konulacaktır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu tez çalışması ile *El Secreto de las Fiestas*, *Días de Reyes Magos* ve *Cevdet Bey ve Oğulları* yapıtlarındaki roman kişilerinin oluşum romanı çerçevesinde incelenmesi hedeflenmektedir. Bu tez çalışması için seçilen üç romanın ilk ikisinin İspanyol edebiyatı, üçüncüsünün ise Türk edebiyatından olmasının araştırmaya zenginlik katacağı ve katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Karşılaştırmalı edebiyat aracılığıyla yürütülecek olan tezin İspanyol edebiyatının Türk edebiyatına, Türk edebiyatının da İspanyol edebiyatına oluşum romanı çerçevesinde bir derinlik kazandırması beklenmektedir.

KAVRAM VE TERİMLER

Bu Araştırmada geçen bazı kavram ve terimlerin karşılıkları aşağıda belirtilmektedir.

Oluşum Romanı (Bildungsroman; novela de formación): Oluşum romanında kahraman genellikle kültürel olarak sınırlanan bir ortamda öğrenme ve deneyimler aracılığıyla düşünsel ve ruhsal yeteneklerini geliştirir. Bu süreçte, yüksek ahlaki değerlere sahip, uyumlu bir kimlik oluşturarak belirli bir kültürel ülkeye ulaşmayı hedefler. Alman edebiyatında bu türün klasik örnekleri arasında Wieland'ın *Agathon'un Hikâyesi*, Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* ve Hesse'nin *Boncuk Oyunu* adlı yapıtları sayılabilir (Aytaç, 2009: 355).

Sanatçı Romanı (Künstlerroman; novela de artista): Bu tür romanlar, bir sanatçının kişisel ve sanatsal büyüme serüvenini anlatır. Yapıtlar genellikle başkahramanın sanatsal becerilerini keşfetme, yaratıcılığını geliştirme ve toplumdaki sanatçı kimliğini oluşturma sürecine odaklanır. Sanatçı romanları, roman kişinin iç dünyasına ve yaratma sürecine yakından bakarak, sanatın ve yaratıcılığın insan ruhuna etkilerini ortaya koyar. Bu türün örnekleri arasında James Joyce'un *Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi* (Loughran, 2011: 30) ve Thomas Mann'ın *Tonio Kröger* yapıtları bulunmaktadır (Anderson, 2001: 84).

Eğitim Romanı (Erziehungsroman; novela de educación): Eğitim romanı, roman kişinin eğitim yoluyla kişisel ve toplumsal anlamda olgunlaşmasına odaklanan bir edebi türdür. Genellikle roman kişinin içsel dönüşümünden ziyade eğitim deneyimlerini ön plana çıkarır (İnal, 2019: 122).

Gelişim Romanı (Entwicklungsroman; novela de desarrollo): Gregory Castle oluşum romanı kavramının tanımlarının çeşitlilik gösterdiğini, ancak çoğu yorumcunun

bu kavramın kişisel gelişim ve öz keşif üzerinde durmayan diğer anlatı biçimlerinden, en yaygın olarak kullanılan gelişim romanı ve eğitim romanı türlerinden ayrılması gerektiği konusunda hemfikir olduğunu vurgulamaktadır. Castle, gelişim romanının kişisel gelişimle ilgilendiğini, daha dar anlamlarda kişisel gelişime odaklandığını, ancak bu süreçlerin bireyin tam anlamıyla kendini keşfetme veya kişilik oluşumu üzerinde durmadığını belirtmektedir (Castle, 2006: 255).

Karşılaştırmalı Edebiyat: Bu bakış açısının odağı en az iki yazınsal ürünün karşılaştırılmasıdır. Karşılaştırmalı edebiyat çalışmaları ulusal edebiyatın kendi yapıtları arasında veya farklı uluslara ait edebiyat yapıtları arasında da gerçekleştirilebilir (Aytaç, 2019: 21-22).

ARAŞTIRMALARIN DURUMU

Bu tez çalışması Oluşum romanı türünün bir örneği olarak kabul edilen *El Secreto de las Fiestas*, *Días de Reyes Magos*, ve *Cevdet Bey ve Oğulları* romanları bugüne kadar doğrudan karşılaştırmalı bir inceleme içerisinde birlikte ele alınmasa da, Oluşum romanı kavramı dünya genelinde farklı açılardan birçok kez incelenmiştir. Oluşum romanı genel olarak kahramanın çocukluktan yetişkinliğe kadar geçen süreçteki ahlaki ve ruhsal gelişimine odaklanan bir tür olarak bilinmektedir. Büyümekte olan kahramanının yaşadığı hayatta yolunu bulma hikâyesidir (Al-Dulaimi, 2017: 1).

Graham'a göre klasik bir oluşum romanı gençlikten yetişkinliğe uzanan büyüme yolculuğunu betimlemektedir, odak noktası ise bireysel özlemlerini toplumun gelenek ve görenekleriyle uzlaştırmaya çalışan kahramandır (Graham, 2019: 1). Oluşum romanı XVIII. yüzyıldan beri Batı edebiyatının en önemli türlerinden biri olmuştur. Alman edebiyatından filizlenen ve günümüzde tüm dünyaya yayılan oluşum romanlarının ilk örnekleri Alman edebiyatçı Johann Wolfgang von Goethe tarafından verilmiştir.

Oluşum sözcüğü genellikle bir öğrenme ve gelişme sürecini ifade etmek için kullanılmıştır. Bildungsroman sözcüğündeki Türkçe karşılığı “Eğitim” olan “Bildung” kavramı insanın belli bir amaç doğrultusunda yeniden şekillenmesi anlamına gelmektedir (Asutay, 2012: 28). Kavramın biraz daha köküne bakılacak olursa, Marc Redfield 1996 yılında yayımlanan yapıtında bildung kavramının başka dillere çevrilemeyecek kadar zengin olduğunu ileri sürmektedir. Redfield’a göre, “bild” kavramı “imge”, “figür”, “resim” veya “mecaz” anlamlarına gelmektedir. Dolayısıyla “bildung” kavramı bir dizi estetik çağrışımları barındırmaktadır (Redfield, 1996: 47).

Oluşum romanına bir edebi terim olarak bakıldığında ise, Jeffers’in 2005 yılında yayımlanan yapıtı *The Bildungsroman from Goethe to Santayana* adlı kitapta oluşum romanının ana konusunun genellikle genç olan başkahramanın ahlaki, entelektüel ve ruhsal gelişimi olduğundan söz edilmektedir (Jeffers, 2005: 49).

Öte yandan Prof. Dr. Gürsel Aytaç “Edebiyat Yazıları” adlı yapıtında “bildung” kavramını “gelişim”, “bild” kavramını ise “görüntü” kavramlarına eş düşecek biçimde tanımlamayı seçmiştir (Aytaç, 2014: 155). Oluşum romanı sıklıkla eğitim veya gelişim romanı olarak kaynaklarda yer bulabilmektedir. Bu tür romanlar oluşum romanına benzerlik gösterse de öne çıkan konular eğitim ve gelişimdir. Oluşum romanında ise temel unsurlar tinsel gelişim ve kültürdür (Duran, 2018: 32).

Karşılaştırma yönteminin toplum bilimleri alanında önemi yadsınamayacak derecede büyüktür. Bu yöntemde olayların farklı zamanlar ya da farklı yerlerdeki değişimi karşılaştırma yoluyla incelenir. Bu yöntemin kullanıldığı bir diğer yer ise karşılaştırmalı edebiyat alanıdır. Karşılaştırma yöntemi ulusal olanla yabancı ülkedeki durumun karşılaştırmasıyla önemli çalışmalarda kendine yer bulmuştur. Gürsel Aytaç’ın, *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi* adlı kitabında söz ettiği üzere karşılaştırma XVIII. ve XIX. yüzyıllar arasında çeşitli alanlarda gözlemlenmektedir. İlk olarak 1795 yılında

Goethe'nin karşılaştırmalı anatomi yazısı (Erster Entwurf einer allgemeinen Einleitung in die Vergleichende Anatomie) yayımlanmıştır. Bu yazıyla doğa tarihinin karşılaştırma yöntemine dayandığı belirtilmektedir. 1818 yılında Prof. Gustav Carus, 1916'da Prof. Franz Bopp ve 1826 yılında ise Prof. François Villemain yapıtlarında karşılaştırmayı bir yöntem olarak kullanmıştır (Aytaç, 2019: 17). Öte yandan Cemal Sakallı karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarının artmasının nedeni olarak XVIII. yüzyıldaki gövdebilim (anatomi) ve işlevbilim (fizyoloji) alanlarındaki karşılaştırmalı çalışmaların artması ve bu alana yeni bakış açıları kazandırması olduğunu belirtmektedir (Sakallı, 1998: 18-19).

Konuyla ilgili ön araştırmalar yapıldığında İspanyol ve Türk yapıtlarını karşılaştırma yapılarak oluşum romanı kapsamında ele alan bir çalışma yapılmadığı görülmüştür.

2006 yılında Serap Yıldırım, yüksek lisans tezinde Henry Fielding'in *Tom Jones*, Charles Dickens'in *Büyük Umutlar* ve James Joyce'un *Bir Sanatçının Gençlik Portresi* romanlarını incelemiştir. Bu yapıtlardaki kahramanların kimlik gelişim süreçlerini ve oluşum romanının evrimini incelemiştir. Sonuç olarak, kahramanların toplumsal ve kişisel engellerle yüzleşerek kimliklerini nasıl oluşturduklarını göstermiştir (Yıldırım, 2006: 155-166).

Alper Tulgar, oluşum romanı ile kadın oluşum romanı arasındaki farkları ortaya koymak, Türk yazar Tezer Özlü'nün iki yapıtıyla Kanada'lı yazar Margaret Atwood'un bir yapıtını karşılaştırmak ve belirgin kültürel farklılıklara sahip bu iki yazarın yapıtlarında oluşum türünü nasıl ele aldıklarını incelemek amacıyla yüksek lisans çalışması gerçekleştirmiştir. Her iki yazarın yapıtlarında konu aldığı kadın kahramanların benzer süreçlerden geçtiği ve iç dünyalarında yaşadıkları yolculuğun kaçınılmaz olduğu sonucuna ulaşmıştır (Tulgar, 2014: 108).

2015 yılında gerçekleştirdiği yüksek lisans tez çalışmasında Duran, İspanyol yazar Carmen Laforet'in yapıtlarında iç savaş sonrası dönemde oluşum romanının izlerini sürmek amacıyla oluşum romanının özelliklerini Laforet'in üç kitabında incelemiş, dönemin koşullarının oluşum romanı bakış açısıyla okura yansıtıldığı sonucuna ulaşmıştır (Duran, 2015: 102).

Derya Aver, yüksek lisans tezinde Virginia Woolf'un *Jacob's Room* yapıtını modernist oluşum romanı çerçevesinde incelemiştir. Tez, Woolf'un romanında kahramanların ruhsal gelişim süreçlerini ve bu süreçlerin modernist dönemin toplumsal yapısıyla nasıl etkileşimde bulunduğunu araştırır. Aver, Woolf'un hem geleneksel oluşum romanı kalıplarına sadık kaldığını hem de modernist tekniklerle bu kalıpları nasıl yeniden şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Sonuç olarak, Woolf'un yapıtı bireyin iç çatışmalar ve çevresiyle olan ilişkisini derinlemesine ele alarak modernist oluşum romanı türünün önemli bir örneği olarak değerlendirilmektedir (Aver, 2015: 74-76).

Dilge Yılmaz, yüksek lisans tezinde, Viktorya dönemi oluşum romanı türünü incelemiştir. Çalışma, Charles Dickens'ın *David Copperfield* ve George Eliot'un *The Mill on the Floss* romanları üzerine odaklanmıştır. Yılmaz, bu yapıtlardaki başkahramanların kimlik oluşum süreçlerini ve Viktorya döneminin toplumsal, iktisadi ve siyasal bağlamlarının bu süreçlere nasıl etki ettiğini araştırmıştır. Sonuç olarak bu iki romanın, bireylerin kimliklerini şekillendirirken karşılaştıkları zorlukları ve dönemin ideolojik yapılarının bireysel gelişim üzerindeki etkilerini ortaya koyduğu sonucuna varılmıştır (Yılmaz, 2017: 71-77).

Melisa İnal, yüksek lisans tezinde James Joyce'un *Bir Sanatçının Gençlik Portresi* ve Thomas Mann'ın *Venedik'te Ölüm* adlı yapıtlarını inceleyerek oluşum romanı türüne katkılarını değerlendirmiştir. İnal'ın çalışması bu iki yapıtı, başkahramanlarının sanatsal gelişim süreçleri üzerinden incelemektedir. Sonuç olarak, her iki yazarın da

kahramanlarının kişisel ve sanatsal kimliklerini şekillendirme süreçlerini vurguladığı ve modernist etkiler altında gelişen oluşum romanı türüne önemli katkılar sağladığı sonucuna varılmıştır (İnal, 2019: 121-126).

Özlem Merve Karadayı, George Eliot'un *The Mill on the Floss* ve Margaret Drabble'ın *The Waterfall* yapıtlarını incelemiştir. Tez, kadın oluşum romanı türünün dönüşümünü ve 19. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar kadın kahramanların kimlik oluşum süreçlerini ele alır. Sonuç olarak, bu romanlar, kadın kahramanların toplumsal ve ruhsal çatışmalarını ve türün evrimini gösterir (Kabadayı, 2021: 101-107).

Özcan Kahraman, yüksek lisans tezinde Neil Gaiman'ın *The Graveyard Book* ve Diana Wynne Jones'un *Howl's Moving Castle* yapıtlarını incelemiştir. Tez, fantastik edebiyatın oluşum romanı türüyle birleşimini ve bu türün doğaüstü bir ortamda yetişkinliğe geçişi nasıl tasvir ettiğini araştırır. Sonuç olarak Özcan Kahraman, bu birleşimin kahramanların gelişim süreçlerini zenginleştirdiğini ortaya koymuştur (Kahraman, 2022: 70-74).

Dilara Nihal Şeneter, yüksek lisans tezinde Peter Ackroyd'un *Three Brothers* romanını ele alarak bireylerin kimlik inşa süreçlerini incelemiştir. Tezde, coğrafya-birey ilişkisi kuramları kullanılarak kentsel deneyimlerin ve toplumsal değişkenlerin kişilik gelişimi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Şeneter, kentsel artalanın bireyin kimlik oluşumunda önemli bir rol oynadığını ve coğrafya-birey ilişkisi kuramlarının, bireysel kimliklerin kentsel ortamla olan ilişkisini nasıl şekillendirdiğini ortaya koymuştur. Sonuç olarak, kimlik ve kentsel artalan arasında belirgin bir ilişki olduğu saptanmıştır (Şeneter, 2023: 41).

Derya Benli, yüksek lisans tezinde, Monica Ali'nin *Brick Lane*, Hanif Kureishi'nin *The Buddha of Suburbia* ve Zadie Smith'in *Swing Time* romanlarını incelemiştir. Benli, bu yapıtlarda göçmenlik deneyimlerinin başkahramanların kimlik oluşumunu nasıl şekillendirdiğini araştırmıştır. Her üç romanda da kahramanlar çok kültürlü Londra'da kendi kimliklerini bulma ve melez kimlikler oluşturma süreçleri yaşamaktadırlar. Benli, bu romanların çokkültürlü oluşum romanı türünün örnekleri olduğunu ve kimlik, kültürel farklılık ve melezlik izleklerini işlediğini belirtmiştir (Benli, 2023: 150-155).

Michele C. Davila Gonçalves, doktora tezinde İspanyol ve Meksikalı kadın yazarlar Rosa Chacel, Rosa Montero, Rosario Castellanos ve Elena Poniatowska'nın yapıtlarını incelemiştir. Tez, kadın oluşum romanı türünü modernite ve bellek bunalımı bağlamında ele alır. Gonçalves, bu yazarların yapıtlarının kadın roman kişilerinin kimlik inşasını ve hafızanın bu süreçteki rolünü incelemiştir. Sonuç olarak, kadın kahramanların gelişim süreçlerinin, kişisel ve toplumsal hafıza ile derin bir bağlantı içinde olduğu ortaya konmuştur (Gonçalves, 1997: 201-206.)

Víctor Escudero Prieto, yüksek lisans tezinde oluşum romanı türünün doğuşunu ve bu türün ilk örneklerini inceler. Çalışma, Johann Wolfgang von Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıracılık Yılları*, Novalis'in *Heinrich von Ofterdingen*, Friedrich Hölderlin'in *Hyperion* ve E.T.A. Hoffmann'ın *Kedi Murr'un Bakış Açısıyla Hayat* yapıtları üzerine odaklanır. Escudero, bu romanların, modern öznenin oluşum sürecini nasıl tasvir ettiğini ve dönemin felsefi tartışmalarının edebi temsillerle nasıl kesiştiğini inceler. Sonuç olarak, oluşum romanı türünün, bireyin kimlik inşasında önemli bir rol oynayan estetik ve felsefi bir araç olduğunu ortaya koyar (Prieto, 2007: 72-77).

Adriana Rosas Consuegra, doktora tezinde, seksenler ve XXI. yüzyıl başlarındaki Kolombiyalı kadın yazarların oluşum romanı türündeki yapıtlarını karşılaştırmıştır. Tezde, Albalucía Ángel, Marvel Moreno, Pilar Quintana ve Alejandra Jaramillo'nun kadın karakterlerinin kimlik arayışları incelenmiştir. Sonuç olarak, her iki dönemde de kadın kahramanların toplumsal kurallara meydan okudukları ortaya konmuştur (Consuegra, 2011: 209-213).

Kadın yazarlar tarafından üretilen kimi çağdaş oluşum romanlarını incelemek amacıyla kaleme aldığı doktora tezi çalışması kapsamında Benito oluşum romanının köküne, ilk örneklerine ve İspanyol edebiyatındaki yeri ve önemine dikkat çekmiş, incelediği İspanyolca yapıtlarda oluşum romanı çerçevesinde yinelenen izleklerin olduğu sonucuna ulaşmıştır (Benito, 2012: 388).

Carlos Javier Vadillo Buenfil, doktora tezinde 1940-1960 yılları arasında İspanyol kadın yazarların oluşum romanlarını incelemiştir. Tez, kadın kahramanların kimlik arayışlarını ve Franco döneminin toplumsal baskılarına karşı duruşlarını ele alır. Bu yapıtlar, kadınların kişisel gelişim süreçlerini ve karşılaştıkları zorlukları vurgular (Buenfil, 2012: 372-379).

Belkis E. Barrios, doktora tezinde, XXI. yüzyıl İspanyol edebiyatı ve sinemasında postmodern oluşum romanı türünü incelemiştir. Barrios, bu yapıtlardaki ait olma ve köksüzlük izleklerini inceleyerek, genç karakterlerin kimlik arayışlarını ve toplumsal bağlamdaki yerlerini araştırmıştır. Sonuç olarak, bu romanlar ve filmler, modern bireyin aidiyet arayışlarını ve kimlik çatışmalarını postmodern bir bakış açısından ele alır (Barrios, 2018: 354-368).

Yorki Junior Encalada Egúsquiza, Meksikalı kadın yazarların oluşum romanı türündeki yapıtlarını incelemiştir. Tez, María Amparo Escandón ve Reyna Grande'nin yapıtlarında kadın kahramanların kimlik ve aidiyet arayışlarını ele alır. Sonuç olarak, bu romanlar Meksikalı kadınların kimlik ve aidiyet arayışlarını vurgular (Egúsquiza, 2020: 227-236).

Andrea Angel Baquero, doktora tezinde Latin Amerika'da kadınların oluşum romanlarını incelemiştir. Tez, Soledad Acosta de Samper'in *Una holandesa en América* Teresa de la Parra'nın *Ifigenia* ve Lúcia Miguel Pereira'nın *Amanhecer* yapıtlarını ele alır. Baquero, bu romanlarda kadın karakterlerin toplumsal beklentilere karşı direnişlerini ve kimliklerini nasıl şekillendirdiklerini incelemiştir. Sonuç olarak, Baquero bu yapıtların Latin Amerika'daki kadın gelişim romanlarının önemli örnekleri olduğunu belirtir (Baquero, 2023: 136-139).

Konu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde oluşum romanı çerçevesinde İspanyol ve Türk edebiyatını kapsayan iki veya daha fazla farklı yapıtın karşılaştırmalı incelemesi üzerine bir çalışmaya rastlanmamış olması nedeniyle bu çalışmanın alana katkı sunması beklenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM:

OLUŞUM ROMANI KAVRAMI

Bu bölümde, “oluşum romanı” kavramının derinlemesine incelenmesi amaçlanmaktadır. İlk olarak, oluşum romanının tanımı ve kökeni üzerinde durulacak, bu türün ne anlama geldiği ve tarihsel olarak nasıl ortaya çıktığı açıklanacaktır. Sonrasında, oluşum romanının tarihsel gelişimi ve edebiyattaki ilk örnekleri ele alınacaktır. Oluşum romanının genel özellikleri “ahlaki ve ruhsal gelişim”, “kendini keşfetme yolculuğu”, “toplumsal kurallarla çatışma”, “kahramanın yolculuğunun sonu” gibi alt başlıklar altında ayrıntılı olarak incelenecektir. Ayrıca, oluşum romanına benzeyen diğer türler tanıtılacak ve türün önemli temsilcilerinden biri olan *Wilhelm Meister’in Çıraklık Yılları* romanı ayrıntılı olarak incelenecektir. Bu bağlamda, Türk ve İspanyol edebiyatında yer alan oluşum romanı örneklerine de değinilecektir.

1.1. Oluşum Romanı Kavramının Tanımı ve Kökeni

Alman dilinde ‘bildungsroman’ olarak bilinen oluşum romanının tanımı her daim karmaşık bulunmuştur. Bu yaygın edebi türün içeriğini doğru bir şekilde kavrayabilmek için, pek çok araştırmacı ve yazar tarafından ayrıntılı ele alınan, Alman dilindeki ‘Bild’ ve ‘Bildung’ terimlerinin kökenlerini bilmek önemlidir. Almanca ‘bilden’ fiilinden türeyen ‘Bild’ kelimesi, ‘görüntü’, ‘resim’, ‘figür’ ya da ‘kinaye’ gibi anlamlara gelmektedir (Graham, 2019: 2). ‘-Ung’ eki eklendiğinde ise, bu kelime bir eylem, süreç ya da olay sonucunda bir şeyin veya bir kişinin bir görüntüye dönüşmesini, ya da bir eylem, süreç ya da olayın sonucunda ortaya çıkan görüntüyü ifade eder.

Oluşum romanı hassas ve içe dönük genç bir kahramanın kişisel farkındalığa ulaşmak için yaşadığı çeşitli önemli deneyimleri konu alır (Buckley, 1974: 13). Taylor’a

göre bu kavram başkahramanın kişisel gelişimini ve yetişkinliğe geçiş sürecini temel alan belirli bir edebi türü tanımlamaktadır (Taylor, 2022: 51). Bu tür XVIII. yüzyılın sonlarında Almanya'da doğmuş olup XIX. yüzyıl boyunca Avrupa genelinde yaygınlık kazanmıştır. Oluşum romanı türü, başkahramanın başından geçen çeşitli güçlükler ve yaşadığı deneyim sonucunda geçirdiği ruhsal dönüşüm ile tanımlanmaktadır.

Ameel'in yürüttüğü bir çalışmada adını Almanca'da eğitim anlamına gelen "bildung" sözcüğünden alan oluşum romanının hem başkahramanın hem de toplumun gelişimine odaklanması ve kahramanın kişisel gelişimiyle birlikte, toplumun da bu eğitim süreci içinde nasıl yükseldiği ve bütünleştiği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda okuyucunun da bu eğitim sürecinin bir parçası olduğu ve oluşum romanı türünün okuyucu eğitmeyi amaçlayan bir edebi biçim olduğu belirtilmektedir (Ameel vd., 2023: 40). Aynı iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan oluşum romanının ortaya çıktığı dilde parçalar halinde incelenmesi durumunda "bildung" sözcüğü Türk dilinde "eğitim", "oluşum" veya "öğrenim" anlamlarına gelmektedir. Öte yandan, bu edebi biçimin ikinci sözcüğü olan "roman" kavramı da görece uzun, kurgusal, bireyin deneyimlerini belirli bir olay örgüsüyle anlatan edebi yapıtlar için kullanılmaktadır. M. H. Abrams'ın Edebi Terimler Sözlüğü yapıtında ifade edilene göre, bildungsroman kavramı oluşum romanı ya da eğitim romanı anlamına gelmektedir ve çocukluktan farklı deneyimlere geçişte, genellikle kişinin kimliğinin ve dünyadaki rolünün tanınmasının eşlik ettiği kahramanın, zihninin ve niteliklerin gelişimini konu almaktadır (Abrams, 1999: 193).

Oluşum romanı olarak adlandırılan tür hakkında gerçekleştirilen gereğinden fazla tanımlama çoğu zaman yanıltıcı, kafa karıştırıcı olabilmektedir. Bugüne kadar anlamı birçok kez değiştirilmiş ve tartışılmıştır. Bu kavram söz konusu olduğunda edebiyat araştırmacıları arasında çeşitli görüşler ortaya çıkmaktadır. Kimileri oluşum romanı kavramını oldukça geniş bir alana yayarak şiirsel anlatılara da uygularken, Buckley gibi sınıflandırmaya dayalı tanımlamalar yapan edebiyat araştırmacılarının da olduğunu altı

izilmelidir. Fritz Martini'nin yapıtlarında belirttiğine göre, "Bildung" terimi estetik, ahlak, akıl ve bilim eğitimlerinin uyumlu birleşimiyle gelişen "yetiştirme" anlamına gelir. Bu düşünce Aydınlanma ağı'nın ayrılmaz bir parçasıdır, fakat bu dönemin düşünürleri gerçek öykülere, uydurulmuş hikyelere göre daha çok ağırlık vermiştir. Ayrıca, bunu izleyen Coşumculuk ağı'nın öncelikleri arasında simgecilik ve mitoloji yer alırken, bu dönemin önemli bir yönü de bireyselliğe ve gençliğe olan ilgidir (Martini, 1991: 21).

Klasik oluşum romanı genellikle bir ocuk ya da genç yetişkin olan başkahramanı toplumsal farklılıklardan dolayı sıkıntı çekerken ve değişim geçirirken sunar. Geleneksel türlerde kahraman sıklıkla erkek olup, farklılıklarını çözer, olgun bir yetişkine dönüşür ve yaşam yolculuğu genellikle evlilikle son bulur (Booker, 2005: 83). Çocuklar genellikle geleneğin, kültürün edilgen alıcıları olarak görülür, büyürken toplumun örnek davranış ilkerine uyum sağlar, bunları kendi değerleri olarak kabul eder ve bu değerlere göre yaşarlar. Karl Mannheim bu kuramla ilgili olarak, böyle bir büyüme sürecinin sadece yıllar boyunca değerlerin pek değişmediği geleneksel toplumlarda geçerli olduğunu belirtir. Ancak, geçtiğimiz birkaç yüzyıl toplum içinde birçok değişiklik getirerek büyüme sürecini oldukça öngörülemez hâle getirmiştir (Bubíková, 2011: 116-130).

1.2. Oluşum Romanının Tarihsel Gelişimi ve İlk Örnekleri

1774 yılında Alman eleştirmenler oluşum romanı üzerine ilk kuramsal temelleri oluşturmuşlardır. Christoph Martin Wieland'ın 1765'te yazdığı, klasik Yunanistan'da genç bir filozofun maceraları ve eğitimi anlatan *Agathon* yapıtı bu alanda önemli bir yer tutar. Friedrich von Blanckenburg, bu tür kurguların özünü tanımlayan ilk kişi olmuş, ancak “oluşum romanı” (bildungsroman) terimini kullanmamıştır. *Roman Üzerine Deneme* adlı yapıtında Blanckenburg, romanların hem eğlendirici hem de öğretici olması gerektiğini yazmıştır ve bir oluşum romanında bireyin dönüşüm hikâyesinin, yani kahramanın şu anki haline nasıl geldiğinin tüm nedenleriyle anlatıldığını belirtmiştir (Vadillo Buenfil, 2012: 13).

Oluşum romanı türünün kökenleri antik dönemlere kadar uzanır. İlk örneklerden biri olarak Xenophon'un *Cyropaedia* ve Apuleius'un *Altın Eşek (Başkalaşım)* yapıtları gösterilebilir. Orta Çağ'da Wolfram von Eschenbach'ın *Parzival* yapıtı, bu türün önemli bir temsilcisi olmuştur. Rönesans döneminde ise Rabelais'in *Gargantua ile Pantagruel* ve Grimmelshausen'in *Simplicissimus* yapıtları öne çıkar.

Neoklasisizm döneminde Fénelon'un *Télémaque* yapıtı oluşum romanı türünün gelişiminde önemli bir yer tutar. Aydınlanma döneminde Rousseau'nun *Emile* ve Wieland'ın *Agathon* yapıtları bu türün önemli temsilcileri arasında yer alır. Romantizm döneminde ise Johann Wolfgang Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* yapıtı, oluşum romanı türünün en önemli örneklerinden biri olarak kabul edilir.

XIX. yüzyılda Charles Dickens'ın *David Copperfield*, Lev Tolstoy'un *Çocukluk, İlkgençlik, Gençlik* ve Romain Rolland'ın *Jean-Christophe* yapıtları, oluşum romanı türünün klasik örnekleri arasında yer alır.

XX. yüzyılda ise Thomas Mann'ın *Büyülü Dağ* yapıtı, bu türün önemli ve modern bir örneği olarak kabul edilmektedir. Bu yapıtlar, oluşum romanı türünün tarihsel evriminde önemli kilometre taşları olarak kabul edilmektedir (Golban, 2018: 65-75).

1.3. Oluşum Romanının Genel Özellikleri

Oluşum romanı türü, kahramanın kendini keşfetme, gelişme ve olgunlaşma yolculuğuna odaklanan bir edebi türdür. Genellikle başkahramanın çocukluğundan ya da ergenliğinden yetişkin olduğu döneme uzanan sürede deneyimlediği çeşitli zorluklar ve ahlaki ikilemlerle başa çıkmasını ele alır. Almanya’da XVIII. yüzyılda ortaya çıkan bu tür zamanla başka ülke kültürlerinde yer bularak yaygınlaşmıştır. Bu bölümde oluşum romanı türünün belirgin nitelikleri üzerine odaklanılarak bu özelliklerin değişik anlatım biçimleri ile kültür çerçevelerinde nasıl şekillendiği irdelenmeye çalışılacaktır. Bu öğelerin ayrıntılı bir biçimde ele alınmasıyla bu romanların kişisel keşif ve bireysel gelişim gibi evrensel izlekleri nasıl başarıyla yansıttığı ve bu sürecin altında yatan temel yaklaşımları aydınlatmak amaçlanmaktadır.

1.3.1. Ahlaki ve Ruhsal Gelişim

Oluşum romanı türünü incelerken kahramanın ahlaki ve ruhsal gelişimi temel bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür, gençlikten yetişkinliğe geçişi belirgin bir şekilde betimlemekte olup, Moretti'nin türe ilişkin kapsamlı incelemesinde ayrıntılı olarak açıkladığı üzere yalnızca çevresel etkenlere değil, daha çok içsel gelişime odaklanmaktadır. Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları*'nda, yapıta adını veren kahramanın kişisel gelişimi bu derin yolculuğu betimlemektedir. Wilhelm'in deneyimsizlikten toplum içindeki yerini derin bir şekilde kavramaya uzanan hikâyesi oluşum romanının özgün bir yansımasıdır (Moretti, 1987: 189). Dickens'ın *Büyük Umutlar* yapıtı da Pip'in saf bir çocukluktan kendine dair derin bir anlayış, duyarlılık kazanmasına uzanan ruhsal ve ahlaki gelişimini ayrıntılı bir şekilde işler.

Oluşum romanı türü kahramanların ahlaki ve ruhsal olgunlaşmalarını derinlemesine işlemektedir. Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* ve Dickens'ın *Büyük Umutlar* adlı yapıtları bu türün temel öğelerini (kimlik arayışı, toplumsal beklentilerle çatışma ve kendini bulma yolculuğu) ustalıkla yansıtmaktadır. Moretti'nin çalışmaları ışığında oluşum romanının sadece dış dünyadaki olayların bir sıralaması olmadığını, aynı zamanda roman kişilerinin iç dünyasında yaşadıkları derin değişimleri ve kendilerini bulma süreçlerini de kapsadığı görülmektedir (Moretti, 1987: 189).

1.3.2. Kendini Keşfetme Yolculuğu

Oluşum romanları, kahramanın kendini keşfetme yolculuğunu derinlemesine ele alır ve bu süreç genellikle fiziksel veya duygusal bir seyahat olarak şekillenir. Bu yolculuk, bireyin öz farkındalığa ve olgunlaşmaya geçişinde kilit bir rol oynar. Oluşum romanı, kahramanın kişisel gelişimini, toplumsal kurallarla ve kişisel beklentilerle mücadelesini merkezine alır.

Bakhtin oluşum romanının kahramanın zaman içindeki hızlı değişimini ve bu değişimin romanın bütün yapısını nasıl yeniden şekillendirdiğini vurgular. Bakhtin'e göre, bu tür romanlarda kahramanın gelişimi, yalnızca bireysel bir süreç değil, aynı zamanda toplumsal ve tarihsel bağlamda gerçekleşen bir dönüşümdür. Bakhtin, oluşum romanını insanın ortaya çıkışı olarak tanımlar; bu tür romanlarda kahramanın kişiliği zaman içinde değişen ve gelişen bir değişken olarak sunulur (Bakhtin, 1986: 21-22).

1.3.3. Toplumsal Kurallarla Çatışma

Oluşum romanları sıklıkla kahramanların toplumsal kurallar ve beklentilerle olan savaşımlarını öne çıkarır; bu, kimlik arayışının önemli bir parçasıdır. Bu mücadele yalnızca bir arka plan değil, aynı zamanda kahramanın gelişiminde bir dönüşüm noktasıdır.

Bu tür romanlar genç kahramanın yaşadığı deneyimleri edebî bir şekilde temsil eder ve bu süreçte birey toplumun çıkarlarıyla kendi istekleri arasında bir çatışma yaşar (Gómez Viu, 2009: 108).

Oluşum romanlarındaki çatışmalar kahramanların toplumsal kurallarla yüzleşmelerine ve kendi kimliklerini bulmalarına yol açmaktadır. Bu tür mücadeleler yalnızca hikâyelerin akışını belirlemekle kalmaz, aynı zamanda kahramanların kendilerini ve toplumdaki yerlerini anlamalarına önemli katkılar sağlar.

1.3.4 Kahramanın Yolculuğunun Sonu

Oluşum romanlarında kahramanların maceralarının sonları yapıttan yapıta çeşitlenmektedir. Geleneksel olarak bu tür hikâyeler umut dolu ve olumlu sonlarla tamamlanır. Örneğin Charles Dickens'ın *David Copperfield* adlı yapıtında, kahramanın kişisel gelişim ve toplum içindeki yerini bulma serüveni olumlu bir sona ulaşır. Bu romanda kahraman toplumsal etkileşimlere ve çevresel etkilere rağmen bağımsızdır ve kendini gerçekleştirebilir. Çevrenin etkisi güçlüdür ancak belirleyici değildir, bu nedenle kahramanın olgunlaşması başarılı olur (Golban, 2018: 6).

Öte yandan *Büyük Umutlar*'da kahraman oldukça bireyselleşmiş olmasına rağmen geçmişiyle güçlü bağlar gösterir: Kahraman, çevresine bağımlı olan bir birey olarak toplumsal belirlenimciliğin etkisi altındadır ve bu nedenle iç ve dış değişimlere açıktır. Toplumsal belirlenimcilik güçlü ve başarılıdır; toplum, kişilik gelişimini olumsuz yönde etkiler ve bu da kahramanın oluşumunun başarısızlığına yol açar (Golban, 2018: 6).

Golban'ın belirttiği özellikler, geleneksel oluşum romanlarında kahramanın yaşam döngüsünü ve olgunlaşma sürecini açıklar. Genellikle bu romanlarda kahramanın yolculuğu şu aşamalardan geçer: Çocuk (bazen yetim veya öksüz) köyde veya küçük bir kasabada yaşar, ebeveyn veya ebeveyn yerine geçen kişiler ile çatışır, daha büyük bir topluma (genellikle şehre) katılmak için evden ayrılır, kurumsal eğitim veya kendi kendine eğitim alır, çevresiyle ilişkisini genişletme arayışına girer, iyi bir meslek ve başarı peşinde koşar, toplum ve meslek tarafından sınanır, aşk ve duygusal ilişkilerle yüzleşir, ruhsal sıkıntı ve acılar yaşar ve erken yetişkinlik döneminde yaşadığı aydınlanma anlarıyla nihai değişimini tamamlar. Kahramanın bu olgunlaşma süreci başarı veya başarısızlıkla, ya da kısmi başarı veya kısmi başarısızlıkla sonuçlanır (Golban, 2018: 25). Ayrıca Golban, oluşum romanının genellikle özyaşamöyküsel unsurlar taşıdığını da belirtir. Bu tür romanları, yazarların kendi yaşam deneyimlerinden esinlenerek oluşturulmuş kurgusal özyaşamöyküleri olarak tanımlamıştır (Golban, 2018: 20).

Oluşum romanlarının değişken sonları, kahramanın kişisel yolculuğunun ve toplumla olan etkileşiminin çeşitliliğini yansıtır.

1.3.5. Oluşum Romanına Yakın Türler

Oluşum romanı (alm. Bildungsroman) türü, "gelişim romanı" (alm. Entwicklungsroman), "eğitim romanı" (alm. Erziehungsroman) ve "sanatçı romanı" (alm. Künstlerroman) gibi türlerle yakın ilişkiler göstermektedir.

Gelişim Romanı (Entwicklungsroman), bir bireyin yaşamının genel gelişim sürecini ve kişisel yolculuğunu anlatır. Bu tür, hayatının farklı evrelerinde karşılaştığı deneyimler ve zorluklar üzerinden roman kişinin toplumsal ve bireysel gelişimini işler. Eğitim Romanı (Erziehungsroman) ise kahramanın eğitim ve öğrenim süreçlerine

odaklanır; roman kişinin entelektüel, duygusal ve ahlaki gelişimini eğitim sürecindeki deneyimleri aracılığıyla ele alır. Gelişim romanında roman kişinin gelişimi, eğitim romanında ise eğitim süreci daha fazla önem taşımaktadır. Oluşum romanında ise başkışının manevi olgunlaşması ve kültür kavramı daha çok öne çıkmaktadır (Duran, 2018: 32). Nilüfer Kuruyazıcı'nın yürüttüğü bir çalışmada, edebiyatta oluşum romanı ile gelişim romanı arasında belirgin farklar bulunduğu ifade edilmektedir. Kuruyazıcı'ya göre gelişim romanı, roman kişinin çocukluktan yaşlılığa kadar olan yaşam evrelerini anlatırken, oluşum romanı daha derin bir içerik sunar ve Alman edebiyatına özgüdür. Bildung kavramı, yalnızca dışsal eğitim süreçlerini değil, bireyin çevresiyle etkileşimi sonucu kendi kendini eğitmesini ve kişiliğini oluşturmalarını ifade eder. Kişinin iç gelişimine odaklanılan süreçte roman kişinin kendi kendine yetme yolculuğu öne çıkarılır (Kuruyazıcı, 2012: 48).

Komm'un gerçekleştirdiği çalışmada gelişim romanı kavramının, genç kahramanların masumiyetten olgunluğa doğru çeşitli biçimlendirici deneyimlerden geçerek gelişimini izleyen tüm romanlar için Melitta Gerhard tarafından 1926'da ilk kez kullanıldığı belirtilmiştir. Bu romanlar, belirli bir kültürel dönemin artalanında genç bir kız veya oğlan çocuğunun kadın veya erkek olma sürecini ele almaktadır (Komm, 1997: 115).

Eğitim Romanı (Erziehungsroman) kahramanın eğitim ve öğrenim süreçlerine odaklanır; roman kişinin entelektüel, duygusal ve ahlaki gelişimini, eğitim sürecindeki deneyimleri aracılığıyla ele alır. Swales'in çalışmasına göre eğitim romanı, gençlerin eğitimine ve örgün öğrenim süreçlerine ağırlık vermektedir. Bu çalışmada, romanların, edindirilmesi gereken değerler ve öğrenilmesi gereken dersler üzerinden eğitici bir yaklaşımı barındırması gerektiği vurgulanır (Swales, 1978: 14). Hirsch'in 1979'da yaptığı çalışmada eğitim romanının oluşum romanı içindeki yerini "eğitimle ilgili sorunlara odaklanan ve okul ya da öğrenim süreçleriyle ilişkili olan alt tür" olarak tanımlar ve bu

romanların gelişim romanının aksine, genel büyüme ve gelişme izleklerinden ziyade öğrenim odaklı bir yaklaşım sunduğunu belirtir (Hirsch, 1979: 294-295).

Sanatçı Romanı (Künstlerroman), bir sanatçının yaratıcı ve sanatsal gelişimini merkeze alır. Bu tür, sanatçının toplumsal çerçevedeki yerini, yaratıcılığını ve sanatsal ifade gücünü geliştirme sürecini anlatır; sanatçının içsel dönüşümü ve toplumla olan ilişkisi üzerine odaklanır. Sanatçının gelişimini anlatan romanlar bir sanatçının hayatının erken dönemlerinden başlayarak sanatsal olgunluğa ulaşma yolculuğunu takip eder. Jale Parla'nın gerçekleştirdiği bir çalışma, XX. yüzyılın başlarında oluşum romanı yapısının, sıradan bireylerin yaşam öykülerinden çok, sanatçıların gelişim süreçlerini anlatmak için kullanılmaya başladığını ortaya koymaktadır. Bu türün en bilinen örnekleri arasında Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde*, James Joyce'un *Bir Sanatçının Gençlik Portresi* ve Thomas Mann'ın *Tonio Kröger* yapıtları yer alır (Parla, 2020: 321). Abrams'ın tanımına göre bu tür romanlar, bir sanatçının yazgısını anlama, sanatında ustalaşma sürecini anlatır (Abrams, 1999: 193). Bu tür yapıtlarda sanatçının kişisel ve sanatsal gelişimi, yaratıcılığı ve sanatsal dışavurum yolculuğu üzerinden gözler önüne serilir. Bu türe özgü bir örnek olarak kabul edilen Virginia Woolf'un *Deniz Feneri* adlı yapıtında Lily Briscoe isimli genç bir ressamın, sanatını geliştirmek ve kendini ifade etmek adına geçirdiği değişim süreci ayrıntılı bir biçimde betimlenir.

Bazı eleştirmenler bir romanı oluşum romanı türüne dahil ederken ele aldıkları yapıtı bu türün üç alt dalından ayırmaya çalışırlar. Yine de tanım üzerinde olduğu gibi, bu alt türlerin oluşum romanı çatısı altında sınıflandırılması konusunda da ayrışmalar bulunmaktadır. Ne var ki bazı eleştirmenlere göre de oluşum romanı her zaman ana tür olarak kabul edilmez, zamanla değişebilir. Edebiyat tarihçisi Melitta Gerhard, oluşum romanını gelişim romanının bir alt dalı olarak sınıflandırır. Gerhard'a göre gelişim romanı, kahramanın dünyaya karşı geçirdiği dönüşümü işleyen romanları kapsayan genel bir tanım olmalıdır. Gerhard, oluşum romanının XVIII. yüzyılda ortaya çıktığını, gelişim

romanının daha belirgin bir parçası olduğunu vurgulamaktadır (Gerhard, 1926: 3). Buna karşılık Swales ise oluşum romanını kültürel ve felsefi özelliklerini göz önünde bulundurarak ana tür olarak kabul etmektedir. Swales'in görüşüne göre eğitim romanı, kazanılması gereken belirli değerler ve alınması gereken derslerle sınırlı bir zihinsel yetiştirme sürecine dayanır. Oluşum romanı çocuk kahramanın kişisel yaşamını ve ruhsal gelişimini ön plana çıkararak kişinin oluşum sürecini işlemektedir. Swales, gelişim romanının (Entwicklungsroman) duygusal ve entelektüel derinlikten yoksun, nispeten tarafsız bir terim olduğunu iddia etmektedir. Diğer bir ifadeyle, oluşum romanının diğer üç alt türe göre daha geniş kapsamlı olmasının nedeni, bu alt türlerin ayrı ayrı ele aldıklarını bütünleştirici bir yaklaşım sergilemesidir (Swales, 1978: 14). Başka bir ifadeyle, bu türün tanımlanması ve alt türlerine ayrılması üzerine ortaya atılan görüş ayrılıkları, geçirdiği dönüşümlerin temelini oluşturmaktadır. Bu iddialar, türün özelliklerinin çeşitli yorumlara açık olduğunu gözler önüne sermektedir.

1.4. Türün İlk Temsilcisi: *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları*

Oluşum romanının tarih sahnesindeki yerini ve önemini anlamak için, bu türün ilk ve en etkileyici temsilcisi olan Johann Wolfgang von Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* yapıtına dikkatle bakmalıyız. Oluşum romanı türünü ele alırken bu yapıta göndermede bulunmamak olanaksızdır. Bu yapıt oluşum romanının temel taşlarından biri olarak kabul edilir ve türün gelişimindeki aşamaların anlaşılmasında kilit rol oynar. Goethe'nin bu yapıtı bir yandan kişisel gelişim ve olgunlaşma yolculuğunu anlatırken diğer yandan dönemin toplumsal ve kültürel yapısını da yansıtır. Yapıt bireyin iç dünyasını ve dış dünyayla olan etkileşimlerini derinlemesine ele almaktadır. *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* sadece Goethe'nin kendi döneminin bir aynası değil aynı zamanda günümüze de ışık tutan evrensel izlekleri barındıran bir başyapıttır.

Bu yapıt, genç Wilhelm'in kişisel gelişimini ve olgunlaşmasını konu alır. Wilhelm, tiyatro tutkusunu keşfetme macerasında ailesinin beklentilerine meydan okur, geçmişteki aşkı Mariane'i de geride bırakarak evinden ayrılır. Bu yolculuğunda gizemli bir genç olan arpçı Mignon ile tanışıp dostluk kurar. Daha sonra Wilhelm'i eğitmek ve kendi ülküleri doğrultusunda şekillendirmek isteyen Kule Topluluğu'na katılır. Mignon, Wilhelm'e sadıktır ama Wilhelm çok sayıda kadına âşık olur ama sonunda Kule Topluluğu'ndan soylu Natalie ile evlenir. Böylece, kentsoylu ve soylu sınıf arasındaki bir bütünleşme aracılığıyla büyüme ve eğitim üzerine bir aydınlanma hikâyesi anlatılır (Swales, 1978: 58-59).

Goethe'nin bu yapıtı oluşum romanının temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Wilhelm'in kişisel yolculuğu, bireyin toplum içindeki yerini bulma ve kendini tanıma sürecini temsil eder. Romanın anlatısı, roman kişilerinin iç dünyaları ve toplumsal çevrelerinin etkileşimi üzerinden bireysel olgunlaşmanın evrelerini ayrıntılı bir şekilde sunar. Goethe bu yapıtında genç bir adamın yaşamındaki dönüm noktalarını aşk, sanat, aile ve toplumsal beklentiler odağında işleyerek roman kişisinin hem kendi

içerisindeki hem de dış dünyadaki gelişimini ustalıkla betimler. Bu yönüyle yapıt bireysel oluşum romanının temel özelliklerini taşıyan ve türün ilerleyen dönemlerine yön veren bir yapıt olarak önemini hâlâ günümüzde de korumaktadır.

Goethe'nin bu yapıtı oluşum romanının özgül unsurlarını barındırdığından, bireyin toplumla olan ilişkisini ve bu çerçevede kişisel gelişimini anlatmaktadır. Roman genç Wilhelm'in sanat yoluyla kendini bulma çabasını ve bu süreçte toplumun beklentileriyle kendi istekleri arasında yaşadığı çatışmayı ayrıntılı bir şekilde ele alır. Tiyatro tutkusunun yaşamında önemli bir rol oynaması Kule Topluluğu ile tanışmasını sağlar. Yapıtta olumlu bir biçimde yansıtılan bu topluluk Wilhelm'in hem kişisel hem de toplumsal olgunlaşmasında can alıcı bir role sahiptir. Romanın bir diğer önemli özelliği ise Wilhelm'in yolculuğu sırasında karşılaştığı kendine zıt yaradılışlı roman kişileridir. Bu kişiler Wilhelm'in kendi kimliğini bulma yolculuğunda hem engel hem de ayna işlevi görürler. Oluşum romanının temel öğelerini barındıran Goethe'nin bu yapıtı türün gelişiminde önemli bir rol oynar. Kahramanın kişisel gelişimi, toplumla ilişkileri, sanatın yaşamındaki yeri ve yolculuğunun anlamı türün temel yapısını oluşturmaktadır. Tüm bunlara ek olarak bireysel olgunlaşma ve toplumsal uyum sürecinin derinlemesine bir bakış açısıyla sunulduğu bu yapıt oluşum romanı denilen roman türünün gelişiminde mihenk taşı olarak kabul edilmektedir (Swales, 1978: 58-63).

Wilhelm tiyatroya olan tutkusunu takip ederek bireysel yenilenme arayışına girer, ancak sonunda toplumuna hizmet etme görevinin kendisini gerçekleştirmenin yolu olduğuna karar verir. Wilhelm'in dünyadaki yerini arayışı, kendini ait olduğu kentsoylu sınıfından uzaklaştırır ve bir güldürmenler topluluğuyla birlikte yolculuğa çıkmasına neden olur. Bu durum, oluşum romanının başlangıç noktasını oluşturmaktadır (Benito, 2012: 37-38).

Alman edebiyatında önemli bir yere sahip olan Goethe'nin Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları yapıtı, edebiyat dünyasında yeni bir roman türünün başlangıcını işaret

etmesiyle öne çıkmaktadır. Her ne kadar tüm romanlar, bir kahramanın gelişimini ele alsada oluşum romanında bu gelişim yalnızca konu olarak değil aynı zamanda yapının bütün yapısını biçimlendiren bir öge olarak işlenmektedir.

Bu edebi türün Alman edebiyatı üzerindeki etkisi, Novalis'in Heinrich von Ofterdingen, Kafka'nın tamamlanmamış yapıtı Amerika ve Thomas Mann'ın Büyülü Dağ gibi yapıtlarıyla evrensel bir boyuta ulaşır. Oluşum romanının özelliklerini taşıyan bu yapıtlar kahramanın kişisel ve toplumsal gelişimini işler. Ayrıca, çağdaş yazarlar arasında Peter Handke gibi isimler de bu türün etkisinde kalmıştır (Benito, 2012: 40).

Bu çalışmanın asıl amacı, oluşum romanının diğer edebiyatlara, özellikle İspanyol ve Türk edebiyatına nasıl etki ettiğini ortaya koymak ve başlıkta adı geçen yapıtların karşılaştırmalı olarak incelenmesi, bu türün farklı kültür çevrelerinde nasıl işlendiği ve evrildiğini göstermektir.

1.5. Türk Edebiyatında Oluşum Romanı

Türk edebiyatında oluşum romanı bireyin toplumsal, duygusal ve entelektüel gelişimini ele alan yapıtlarla kendini gösterir. Türk edebiyatı araştırmacıları için nispeten yeni bir kavram olmakla birlikte, Türk edebiyatında bu türün birçok örneği bulunmaktadır. Bu türün öncüleri arasında, kişisel gelişim süreçlerini ve toplumsal değişimleri ayrıntılı bir biçimde işleyen pek çok yazar ve yapıt bulunmaktadır. Özellikle XX. yüzyılın başlarında, bireyin iç dünyasına ve toplumdaki yerine odaklanan romanlar dikkat çeker. Türk edebiyatında bu tür yapıtlar genellikle genç bir kahramanın yetişkinliğe geçiş yolculuğunu, bu süreçte karşılaştığı zorluklar ve yaşadığı değişimleri konu alır. Bu yapıtlar hem bireysel hem de toplumsal olgunlaşmayı anlatırken dönemin toplumsal-kültürel yapısına da ışık tutar. Türk edebiyatında oluşum romanı türünde yapıtlar Tanzimat döneminde Batılılaşma süreciyle birlikte artmıştır. Bu dönemde bireyin toplumsal ve kişisel gelişimini merkeze alan romanlar yazılmaya başlanmıştır. Biraz daha geriye gidecek olursak Steven Moore'un çalışmalarında, Gılgamış Destanı'nın da bir oluşum romanı olarak kabul edilebileceği öne sürülmüştür. Destanda, genç Kral Gılgamış'ın olgunlaşma süreci, arkadaşlık, ölüm korkusu ve ölümsüzlük arayışı gibi izlekler işlenir. Bu yönüyle, destanın bir oluşum romanının temel özelliklerini taşıdığı söylenebilir (Moore, 2010: 68-69).

Türk edebiyatındaki bazı yapıtlar oluşum romanı örnekleri olarak kimi çalışmalarda ayrıntılı olarak incelenmiştir: Berna Akyüz Sizgen gerçekleştirdiği bir çalışmada, Alev Alatlı'nın *Kadere Karşı Koy A.Ş.* yapıtını oluşum romanı olarak değerlendirmiştir. Makalede romanın kadın roman kişilerinin üzerinden kişisel gelişim, özgürleşme ve kendi yapabileceklerini keşfetme süreçleri incelenmektedir. Ayrıca, çağdaş Türk toplumundaki kadın/erkek rolleri, ilişkileri gibi izlekler de ele alınıp farklı bir bakış açısı ile sunulmuştur. (Sizgen, 2023: 399).

Türk edebiyatında oluşum romanı örneği olarak *Çalıkuşu* yapıtını ele alan Turan ve Çolak'ın yaptığı bir çalışmanın bulguları ise *Çalıkuşu*'nun özellikle başkahramanın gençlikten yetişkinliğe uzanan gelişim süreci açısından Batı edebiyatında var olan oluşum romanı geleneğiyle aynı izlekler paylaştığını göstermektedir (Turan & Çolak, 2016: 463-464).

Çalıkuşu'nun izlek ve olay örgüsü açısından Charles Dickens'ın *David Copperfield* romanıyla karşılaştırıldığı çalışmada, *Çalıkuşu*'nun farklı bir kültür ve döneme ait olmasına rağmen oluşum romanı geleneğiyle izlek açısından benzerlikler gösterdiği sonucuna varılmıştır. Esen'in "Bildungsromanlarda Kahramanın Sonsuz Yolculuğu" adlı çalışmasında, Türk edebiyatında oluşum romanı olarak Hakan Günday'ın *Daha*, Hasan Ali Toptaş'ın *Heba*, Orhan Pamuk'un *Kafamda Bir Tuhaflık* ve Abdullah Ataççı'nın *Yara Bende* adlı yapıtları ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda söz konusu yapıtların başkişilerinin hem büyüme serüveni hem de kahramanın bitmeyen yolculuğunun evrelerini barındırdığı ortaya çıkmıştır (Esen, 2023: 493).

Asutay'ın yürüttüğü bir çalışmada ise oluşum romanı türünün Alman edebiyatında ortaya çıkışı ve Türk edebiyatındaki yansımaları ele alınmaktadır. Asutay'a göre Türk edebiyatında bu türün tanınması ve okunması, öncelikle Fransız eğitim ve gelişim romanlarının Türkçeye çevrilmesiyle gerçekleşmiştir. Çalışma, bu roman türünün tarihini inceleyerek, Türk edebiyatındaki örneklerine odaklanmaktadır. Türk edebiyatında oluşum romanı örnekleri olarak *Çalıkuşu* ve *Yaban* gibi yapıtların yer aldığı belirtilmektedir. Ayrıca, Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı yapıtı da klasik oluşum romanı geleneğinin Türk edebiyatındaki örnekleme olarak ele alınmaktadır (Asutay, 2012: 35).

1.6. İspanyol Edebiyatında Oluşum Romanı

İspanyol edebiyatı, tarihin derinliklerinden gelen eşsiz anlatı yapıları ve derin kişilik çözümlemeleri ile öne çıkar. Bu köklü yazı mirası içerisinde kişinin toplum içindeki yolculuğunu, bireysel gelişimini ve içsel dönüşümünü ele alan oluşum romanları özel bir yer tutar. İspanyol edebiyatında yer alan bu tür, bireyin kendini bulma sürecini ve toplumsal düzenle olan ilişkisini ele alarak evrensel insan deneyiminin özünü yansıtır. Bu bölümde İspanyol edebiyatında oluşum romanının kökleri, gelişimi ve bu alandaki öne çıkan yapıtlar üzerine bir inceleme yapılacaktır. İspanyol edebiyatının bu türdeki yapıtlarının bireysel ve toplumsal kimlik arayışlarına nasıl ışık tuttuğu, seçkin yazarların yapıtları üzerinden değerlendirilecektir. Bu inceleme ile İspanyol edebiyatının bu türdeki yapıtlarının, kültürel ve toplumsal bağlamdaki yerinin ve öneminin vurgulanması amaçlanmaktadır.

İspanyol edebiyatı, tarihinin her döneminde birçok edebi türde çok sayıda yapıt sunmuştur. Oluşum romanı bireyin kişisel gelişimini ve toplum içindeki yerini bulma sürecini anlatan bir tür olarak, İspanyol edebiyatında da önemli bir yer tutar. Bu tür, roman kişinin iç dünyasındaki ve çevresindeki değişimleri, yaşadığı çatışmaları ve dönüşümleri ayrıntılı bir şekilde ele alır.

İspanyol edebiyatında oluşum romanı, XVIII. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış ve XX. Yüzyıla gelinceye dek önemli bir yer edinmiştir. Bu uzun dönemde kaleme alınan oluşum romanlarında genelde genç bir kızın yetişme süreci işlenir. Kız kahraman çoğunlukla geleneksel değerleri aşarak kendi yolunu belirlemeye çalışır. Bu süreç genellikle güçlükler ve engellerle doludur. Fakat kız kahraman, nihayetinde kendi kimliğini bulup olgunluğa erişir.

İspanyol edebiyatında oluşum romanının önde gelen temsilcilerinden biri Carmen Laforet'tir. Laforet'in *Hiç* adlı yapıtı, iç savaş sonrası İspanya'sında genç bir kızın yetişme hikâyesini anlatmaktadır. Yapıtın kahramanı Andrea, savaş nedeniyle dağılmış bir ailenin

kızıdır. Andrea yeni bir başlangıç için Barselona'ya gider. Ancak burada düş kırıklıklarıyla karşılaşır. Ailesinin oturduğu ev, Andrea'nın umduğu gibi çıkmaz. Ev halkı da onun düşlerini yıkar. Ancak Andrea bu zorluklara boyun eğmez. Roman boyunca Andrea'nın kişisel gelişimi ve iç çatışmaları ele alınır. Andrea'nın yaşadığı değişim, bir yıl içinde karşılaştığı zorluklar ve kazandığı deneyimlerle şekillenir. Kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenir ve sonunda kendi kimliğini keşfeder. Şebnem Atakan, 2003 yılında yayımlanan “Bir Oluşum Romanı Örneği: Hiç” adlı makalesinde Laforet'in *Hiç* romanını bir oluşum romanı örneği olarak inceleyip yapıtı İspanyol İç Savaşı sonrası dönemin toplumsal ve siyasal bağlamında değerlendirerek, kadınların yaşadığı toplumsal değişimi ve bireysel gelişimi vurgulamıştır (Atakan, 2003: 115-116).

Laforet'in yanı sıra Rosa Chacel, Ana María Matute, Carmen Martín Gaité gibi yazarlar da İspanyol edebiyatında dikkate değer oluşum romanları yazmışlardır. Bu romanlara örnek olarak Chacel'in *Memorias de Leticia Valle*'si, Matute'nin *Primera Memoria* ve Gaité'nin *Entre Visillos*'u verilebilir. Bu yapıtlar İspanyol toplumunun farklı dönemlerini yansıtmaya açısından da değerlidir.

Oluşum romanı İspanyol edebiyatında bireyin gelişimini ve toplumla ilişkisini kavramamızı sağlayan önemli bir roman türüdür. Bu tür, İspanyol kadın yazarlar için de önemli bir ifade biçimi olmuştur.

Angelo Marchese ve Joaquín Forradellas'ın *Diccionario de Retórica, Crítica y Terminología Literaria* adlı çalışmasında Almanya çıkışlı oluşum romanı, çocukluktan büyümeye kadar geçen süreçte bir roman kişinin ruhsal gelişimini anlatan bir roman türü olarak tanımlanır. Lukács ve Goldmann'a göre oluşum romanının sonunda kahraman genellikle toplumdaki baskın öğretiyi kabul eder ve bu öğretiye uygun bir yaşam sürmeye başlar. Ancak, çağdaş oluşum romanlarında kahraman toplumdaki baskın görüşleri reddedebilir ve kendi yolunu çizebilir (Marchese & Forradellas, 2013: 44). Örneğin Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıraklık Yılları* adlı romanında, kahraman Wilhelm tiyatro

oyuncusu olmak ister. Ancak, bu düşünüyü gerçekleştirirken birçok zorlukla karşılaşır. Wilhelm bu zorlukların üstesinden gelerek tiyatro oyuncusu olur ve kendi kimliğini bulur.

Tüm bunlara ek olarak, Angelo Marchese ve Joaquín Forradellas'ın çalışmasında oluşum romanının tanımı yapılırken örnek olarak belirtilen yapıtlar arasında *Tormesli Lazarillo* ve Baroja'nın *El camino de perfección* romanlarına da değinilmiştir (Marchese & Forradellas, 2013: 44). XVI. yüzyıl İspanya'sında adı bilinmeyen bir yazar tarafından kaleme alınan *Tormesli Lazarillo*, pikaresk roman geleneğinin ilk örneği sayılır. Bu yapıtlar, genellikle yoksulluk içinde bir yaşam sürmek zorunda kalan açığöz ve hayatta kalabilmek adına çeşitli oyunlar oynayan kişilikleri, yani pícaroları odağına alır. Pícaro, XVI. yüzyılda İspanyol edebiyatında ortaya çıkan bir kişiliktir; çalmak, aldatmak ve yalan söylemek gibi yöntemleri kullanarak güçlüklerle dolu bir dünyada ayakta kalmaya çalışan toplumun dışına itilmiş bir kişiliktir. Alay ya da gülmece yoluyla bu itilmişliği sorgulayan yazılarda pícarolara sıklıkla rastlanır.

Tormesli Lazarillo'da işlenen, kendi yaşam öyküsünü anlatan bir pícaronun serüvenidir; dünyaya gözlerini açtığı ilk andan itibaren karşılaştığı güçlükler, kendi farkına vardığı yıllara dek süren büyüme ve gelişim yolculuğu anlatılır. Kahramanın gençliğe adım atışıyla son bulan yapıt bireysel gelişim, dönüşüm serüveniyle öne çıkar ve yoğun toplumsal yergi barındırır.

Pikaresk roman ve oluşum romanı, her ikisi de kahramanın büyüme sürecine eğilen edebiyat türleridir. Pikaresk roman, oluşum romanı türüyle bazı benzerlikler taşıyan belirgin özelliklere sahiptir. Her iki tür de genellikle kahramanın kendini bulma yolculuğuna odaklanır ve hikâyenin sonunda kahraman, yaşadığı toplum ve kendi yeri hakkında bir farkındalığa ulaşmış, olgun bir birey haline gelmiş olur. Bu türlerde çocukluk, gençlik, aşk hikâyeleri, eğitim ve serüven gibi izlekler sıklıkla işlenir. Ayrıca, kahramanların hayatlarında yaşadıkları belirsizlikler ve bunalımlar, onların olgunlaşma sürecini etkileyen önemli unsurlar olarak öne çıkar.

Pikaresk roman, kahramanın seyahat ederek ve yaşam deneyimi edinerek kimlik arayışına girmesini anlatır. Bu süreçte kahramanın özyaşamöyküsel unsurlar taşıyan hikâyesi, yazarın kendi hayatından belirli anları yansıtabilir. Pikaresk romanlar genellikle bölüm bölüm, aralıklı olaylardan oluşan bir anlatıma dolayısıyla bağımsız maceralara sahipken, oluşum romanı türünde her bölüm ve olay, kahramanın gelişimine katkıda bulunur ve onu nihai hedefine yaklaştırır (Aver, 2015: 15-16).

Ancak bu benzerliklerin yanı sıra, pikaresk roman ile oluşum romanı arasında bazı temel farklılıklar da bulunmaktadır. Pikaresk romanın kahramanı genellikle olumsuz nitelikleri olan bir baş kahramandır ve ahlaki değerlere vurgu yapılmadan, toplumun dışına itilmiş bir kişi olarak sunulur. Bu türde kahramanın ruhsal gelişimi üzerinde durulmaz; daha çok toplum içindeki başarıya odaklanılır. Buna karşılık oluşum romanında kahramanın ahlaki kaygıları ve ülkülerine ulaşma çabası öne çıkmaktadır. Kahramanın gelişimi, çevresindeki insanlarla olan ilişkileri ve toplumun ona etkisiyle şekillenir. Eğitim ve kişisel gelişim süreci, kahramanın olgunlaşmasını ve nihai başarıya ulaşmasını sağlar (Aver, 2015: 15-16).

Sonuç olarak, pikaresk roman ve oluşum romanı türleri kahramanın büyüme ve olgunlaşma sürecine farklı açılardan yaklaşır. Pikaresk romanlar daha çok kahramanın hayatta kalma mücadelesine ve toplumsal eleştiriye odaklanırken, oluşum romanı kahramanın iç dünyasındaki yolculuğunu ve ruhsal gelişimini merkeze alır.

Öte yandan, pikaresk roman türünün en önemli İspanyol yazarları, *Guzmán de Alfarache*'yi (1599) yazan Mateo Alemán, *La Vida del Buscón*'u (1626) yazan Francisco de Quevedo ve *El Diablo Cojuelo*'nun (1644) yazarı Luis Velez de Guevara'dır. Bu dört yapıt, İspanyol pikaresk geleneğinin çekirdeğini oluşturur ve 1600 ile 1646 yılları arasında yazılmış diğer yapıtları da büyük ölçüde etkilemiştir (Golban, 2018: 100).

Bu yapıtlar, İspanyol edebiyatında oluşum romanı türünün köklerinin pikaresk roman gibi daha eski türlerde bulunabileceğini ve türün, bireyin toplum içindeki yerini,

kişisel büyüme ve değişim süreçlerini derinlemesine işleyen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Her biri roman kişilerinin iç dünyalarına odaklanarak büyüme ve dönüşüm hikâyelerini toplumsal, ahlaki ve bireysel çerçevede ele almakta ve böylelikle İspanyol edebiyatında oluşum romanının temellerini atmakta önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda yukarıda bahsedilen yapıtlar ve onların incelemeleri, İspanyol edebiyatında oluşum romanının anlaşılması ve incelenmesi için değerli kaynaklar sunar.

İspanyol edebiyatında oluşum romanının incelenmesi sürecinde Aranzazu Sumalla Benito'nun *La novela de formación en la narrativa española contemporánea escrita por mujeres* adlı çalışması, oluşum romanının İspanyol edebiyatındaki gelişimine ışık tutan önemli veriler sunmaktadır (Benito, 2012: 5-61).

Benito Cervantes'in yapıtlarının, özellikle *Don Quijote*'nin oluşum romanı türü üzerindeki etkisini kapsamlı bir şekilde irdeler. Yapıtta *Don Quijote*'nin kendi dünyası ile gerçek dünya arasındaki çekişme, oluşum romanının ana unsurlarından biri olarak ele alınır. Bu çekişme, kahramanın kişisel büyüme ve olgunlaşma sürecine katkıda bulunurken, aynı zamanda gerçeklikle ülküler arasındaki ilişkiyi sorgulamasına da neden olur. *Don Quijote*'nin yaşadığı maceralar, insanların kendi hayatlarında ülküler ile gerçeklik arasındaki dengeyi düşünmeleri için bir zemin hazırlar. Sumalla Benito'nun bu kapsamlı çalışmasına göre *Don Quijote* yalnızca İspanyol edebiyatında değil, tüm dünya edebiyatlarında oluşum romanının öncüsü olarak kabul edilebilir. Roman kişinin kişisel gelişimine odaklanması ve bu sürecin anlatı yapısını belirlemesi, oluşum romanı türünün temel özelliklerini yansıtır. *Don Quijote*'deki bu özellikler, sonraki oluşum romanları yazarları için bir ilham kaynağı olmuştur (Benito, 2012: 58-60).

Ayrıca Sumalla Benito pikaresk romanın oluşum romanının gelişiminde önemli bir yer tuttuğunu vurgular. Pikaresk roman kahramanlarının karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklara karşı gösterdikleri direnç, oluşum romanı kahramanlarının kişisel büyüme

ve olgunlaşma süreçleri ile benzerlik sergiler. Bu bağlamda, pikaresk romanın da oluşum romanı türünün evriminde etkili olduğu belirtilir (Benito, 2012, s. 55-58).

Sonuç olarak, Sumalla Benito'nun çalışması *Don Quijote*'nin ve genel olarak İspanyol edebiyatının oluşum romanı türünün gelişimine yaptığı katkıları ortaya koymaktadır. Cervantes'in yapıtının çağdaş oluşum romanının temellerini oluşturduğu ve türün evrenselliğine önemli katkılarda bulunduğu açıkça belirtilmektedir. Bu çalışma, *Don Quijote*'nin ve pikaresk romanın oluşum romanı türü üzerindeki etkilerini ve bu türün İspanyol edebiyatındaki benzersiz yönlerini daha iyi anlamak için değerli bir kaynak olarak kabul edilebilir. Bu saptamalar hem *Don Quijote*'nin hem de pikaresk romanın oluşum romanı türü üzerindeki etkilerini ve bu türün İspanyol edebiyatındaki özgün yönlerini derinlemesine inceleme fırsatı sunar.

Öte yandan, Benito'nun gerçekleştirdiği doktora çalışmasında, Emilia Pardo Bazán'ın *El cisne de Vilamorta* ve *La Quimera* isimli yapıtlarının, oluşum romanı türünde İspanyol edebiyatındaki yerinin öncü örnekler olarak incelendiği belirtilir. *El cisne de Vilamorta* yapıtı şair olma hayali kuran hukuk öğrencisi Segundo García'nın, *La Quimera* yapıtı ise ressam Silvio Lago'nun hikâyesini ele alarak, sanat ve toplumsal beklentiler arasındaki çatışmayı ve bu roman kişilerinin kişisel gelişim yolculuklarını vurgulamaktadır. Benito'nun yaptığı araştırmada, oluşum romanlarına başka örnekler olarak *El jardín de los frailes* ve *A.M.D.G.* romanları incelenmiştir. Manuel Azaña ve Ramón Pérez de Ayala tarafından kaleme alınan bu yapıtlar, 1914 kuşağının toplumsal ve siyasal sorunlara duyarlı yaklaşımını yansıtır. Yapıtlar, eğitim ve dini kurumlara yönelik eleştirileriyle gençlerin bireysel ve zihinsel gelişimlerini konu alır, dönemin eğitim anlayışını sorgular. İspanyol edebiyatındaki oluşum romanı geleneğinin önemli örnekleri olarak kabul edilen bu romanlar, gençlerin toplum içine dahil olmasını ve kültürel değerler çerçevesinde olgunlaşmalarını işler (Benito, 2012: 72).

İKİNCİ BÖLÜM

CEVDET BEY VE OĞULLARI ROMANINDA OLUŞUM ROMANI ÖGELERİ

Bu bölümde, Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* romanında yer alan oluşum romanı öğeleri incelenecektir. İlk olarak, yazarın yaşamı ve edebî kimliği hakkında bilgi verilecek, ardından *Cevdet Bey ve Oğulları* romanının Türk edebiyatındaki oluşum romanı örneklerinden biri olarak ele alınması anlatılacaktır. Bu bağlamda, romanın başkışısı Refik'in aile, toplum ve bireysel gelişimi çerçevesinde öyküsü ayrıntılandırılacak, toplumsal değişimlerin birey üzerindeki etkileri incelenecektir. Refik'in iç dünyasındaki çabası ve dönüşüm süreçleri, eğitim ve deneyim yoluyla kişisel gelişimi ile toplumsal ikilemler ve bireysel keşif yolculuğu ele alınacaktır. Son olarak, *Cevdet Bey ve Oğulları* yapısı, bir oluşum romanı olarak ayrıntılı bir şekilde çözümlenecektir.

2.1. Orhan Pamuk'ın Yaşamı ve Edebi Kişiliği

Orhan Ferit Pamuk, 1952 yılının Haziran ayının 7. gününde, İstanbul'da doğmuştur. Pamuk'un annesi Şeküre Hanım ev hanımıdır, babası Gündüz Bey ise inşaat mühendisliği eğitimi almış ve merkezi ABD'de olan bilişim şirketi IBM'in Türkiye'deki ilk genel müdürü olmuştur. Ailenin ikinci çocuğu olarak dünyaya gelen Orhan Pamuk'un ağabeyi Şevket Bey hem mühendislik hem de iktisat eğitimi almıştır. Pamuk ailesi XVIII. yüzyılda Girit'te valilik yapmış İbrahim Paşa gibi tarihi bir şahsiyete dayanmaktadır.

Orhan Pamuk eğitim hayatına ilk olarak İstanbul'da, tarihi öneme sahip Şehzade Yusuf İzzeddin Paşa'nın eski konaklarında hizmet veren Işık Lisesi'nde başlamıştır. Babasının işi nedeniyle Ankara'ya taşındıklarından eğitimine bir süre Mimar Kemal İlkokulu'nda devam etmiştir. İstanbul'a geri dönüş yapmalarının ardından, Işık Lisesi'nin

kendisini geri kabul etmemesi üzerine, eğitimine Sadrazam Halil Rifat Paşa'nın konaklarında bulunan Şişli Terakki'de sürdürmüş ve buradan mezun olmuştur. Eğitim serüvenini, Robert Koleji'nde sürdüren Pamuk, 1970 yılında bu kurumdan diploma almıştır (Zorba, 2023: 11).

Orhan Pamuk üniversite eğitimine İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde başlamış, ancak bu eğitimi yarıda bırakıp İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'ne geçmiştir. Orhan Pamuk'un gazetecilik bölümünü seçmesinin temel nedenlerinden biri derslere devam etme zorunluluğunun olmayışydı. Bu özgürlük, ona edebiyata ve yazmaya daha fazla zaman ayırma fırsatı vermiştir. Yazarlık yolunda ilerlemeye karar verdiğinde yirmi üç yaşında eğitimini yarıda keserek yazma eylemini yaşamının merkezine koymuştur.

Gençlik yıllarında ressam olma hayali kurmuş olan Orhan Pamuk özellikle lise döneminde resme büyük bir ilgi göstermiştir. Bu dönemdeki ilham kaynağının ilk aşkı olduğunu belirtir fakat bu kişinin kimliğini gizli tutar (Pamuk, 2017: 178-189). Aşkın sona ermesiyle birlikte resim yapmaktan uzaklaşan Pamuk'un bu tutkusu içten içe devam etmiş ve yıllar sonra yeniden su yüzüne çıkmıştır. Kendi ifadesiyle yirmi iki yaşına kadar ressam olmayı düşünmüş, ancak bir gün bu düşüncesinden vazgeçerek yazar olmaya karar vermiştir. Yıllar sonra ressam olma isteği içinde yeniden canlanmış ve bu tutkusu *Masumiyet Müzesi*'nin yaratılmasına yol açmıştır. Pamuk, edebiyat hayatında ressamlık ve yazarlığı birleştiren, hikâyelerini görsel unsurlar üzerinden kurgulayan ve resimler aracılığıyla anlatan bir sanatçı olarak kendini tanımlar (Pamuk, 2016: 83-84).

Orhan Pamuk, ilk romanı *Cevdet Bey ve Oğulları* ile 1982'de Milliyet Yayınları Roman Ödülü'nü kazanmıştır ve aynı yapıtıyla o yıl Orhan Kemal Roman Armağanı'na da layık görülmüştür. Yazar bu başarısının ardından *Sessiz Ev* adlı yapıtını yayımlayarak, yapıtın Fransızca çevirisiyle 1991'de Prix de la Découverte Européenne ödülünü almayı başarmıştır. Orhan Pamuk, *Beyaz Kale* isimli yapıtıyla Venedikli bir köle ve Osmanlı bir

âlimin hikâyesini işleyerek uluslararası alanda tanınmıştır. 1990'da yayımlanan *Kara Kitap* ile İstanbul'un benzersiz ortamını, geçmişini ve karmaşasını bir avukatın gözünden aktarır. Bu yapıt, Fransızca çevirisiyle France Culture Ödülü'nü kazanarak Pamuk'un yurt içi ve yurt dışında tanınmasını sağlar. Bu çalışmalar, Pamuk'un edebiyat hayatında önemli dönüm noktaları olarak kabul edilir ve yazarın hem geçmişe hem de güncel olaylara olan derin ilgisini yansıtır. (Yılmaz, 2023: 25). 1992 yılına gelindiğinde ise *Gizli Yüz* adlı senaryosunu yayımlar ve bu senaryosu ile Altın Portakal Film Festivali'nde En İyi Senaryo Ödülü'nü almayı başarır. 1994 yılında *Yeni Hayat* adıyla yayımladığı yapıtı “bir gün bir roman okudum ve hayatım değişti” sözleriyle başlar ve esrarengiz bir romandan etkilenen üniversite öğrencisini anlatır. Pamuk 1998 yılında *Benim Adım Kırmızı* adlı yapıtını yayımlar ve bu yapıt ona Fransa'da Prix du Meilleurlivreétranger (2002), İtalya'da Grinzane Cavour (2002) ve İrlanda'da International Impac-Dublin (2003) ödüllerini kazandırır. 1990'ların ortaları itibarıyla Orhan Pamuk, ifade ve düşünce özgürlüğü gibi meseleler üzerine kaleme aldığı yazılarla Türkiye'deki siyasi ortamı eleştirmiştir. *Öteki Renkler* isimli yapıtında, yurt içi ve dışında yayımladığı edebî ve kültürel içerikli makalelerini bir araya getirmiştir. 2002'de yayımlanan ve “ilk ve son siyasi romanım” olarak nitelendirdiği *Kar* romanında, Kars şehrindeki çeşitli toplumsal gruplar arasındaki çatışma ve gerilim ele alınmış, bu yapıt 2004'te New York Times Book Review tarafından yılın en iyi kitaplarından biri olarak değerlendirilmiştir (Yılmaz, 2023: 26).

Orhan Pamuk'un yapıtları uluslararası alanda geniş bir yankı bulmuş, 59 farklı dile çevrilen kitapları on milyondan fazla satışa ulaşmıştır. Kendisi, farklı üniversitelerden 15 fahri doktora unvanı almış, onur üyelikleri ile çeşitli ödüllerin sahibi olmuştur. Bu ödüller arasında en dikkat çekici olanı 2006 yılında kazandığı Nobel Edebiyat Ödülü'dür; böylece Pamuk, Nobel Ödülü kazanan ilk Türk yazar olmuştur. Tüm bunlara ek olarak Pamuk, 2005'te Alman Yayıncılar Birliği'nden Barış Ödülü kazanmış, 2006'da Time dergisinin "Dünyayı Şekillendiren 100 Kişi" listesinde yer almıştır. Richarda Huch Ödülü,

Washington Üniversitesi Seçkin Hümanist  d l , Ovid  d l , Norman Mailer Yaşam Boyu Başarı  d l , Sonning  d l , Legion D'honneur, Tabernakul Edebiyat  d l  ve Helena Vaz de Silva Avrupa  d l  gibi çeşitli önemli ödüllerle onurlandırılmıştır (Zorba, 2023: 13).

Orhan Pamuk'un yaratıcı zek sı ve edebi ustalığı, çok katmanlı romanları aracılığıyla ortaya çıkar. Türk edebiyatına kazandırdığı yapıtlar ile geniş bir yelpazede konuları ele alır, okurlarının farklı zaman dilimlerine ve toplumsal ortamlara tanıklık etmesini sağlar. İlk romanı *Cevdet Bey ve Oğulları* ile başlayan yolculuğu, ailenin ve toplumsal dönüşümün panoramik bir resmini çizerken, *Sessiz Ev* ile bireysel ve kolektif hafızanın labirentlerinde dolaşır. *Beyaz Kale*'de Doğu ile Batı arasındaki kültürel ve felsefi diyalogu keşfederken, *Kara Kitap* İstanbul'un zengin tarihini ve gizemini modern bir avukatın gözünden sunar. *Yeni Hayat*, bir gencin kendi varoluşunu sorgulamasını ve gerçekliğin ötesine geçme arzusunu anlatır. *Benim Adım Kırmızı* ise Osmanlı sanatının derinliklerine dalarken, *Kar* Türkiye'nin siyasal ve toplumsal gerilimlerini Kars şehrinin karla kaplı sokaklarında sergiler. *Masumiyet Müzesi* ve *Kafamda Bir Tuhaflık*, aşkın ve insan ilişkilerinin karmaşık doğasını incelerken, *Kırmızı Saçlı Kadın* mitolojik ve edebi ögeleri modern bir çerçevede birleştirebilir. Son olarak, *Veba Geceleri* ile tarih, siyaset ve bireysel trajediler arasındaki ilişkiyi keşfederken, salgınlar ve toplumsal değişimlerin insan üzerindeki etkisini irdelemektedir. Bu yapıtlar Pamuk'un zengin i  dünyasını ve toplumsal gözlemlerini özgün bir anlatımla edebiyat dünyasına sunar (D z v t, 2023: 8-20).

Orhan Pamuk yapıtlarını biçimlendirirken derin incelemelere dalar, kütüphanelerde uzun zamanlar harcar, kitapçılarda dolaşır ve yazacağı konular üstüne sohbet edecek insanlarla buluşur. Her bir olayı, tümceyi ve görüntüyü ayrıntılı biçimde işleyerek okuyucularına sunma isteğiyle doludur. Yapıtlarında kültürel çeşitlilikleri, tarih boyunca ortaya çıkan teknik yenilikleri ve bunların bireylerin günlük yaşamına etkilerini

irdeler. Yapıtlarındaki kişilikler, birbirleriyle ve okuyucuyla derin bir bağ içinde yer alır; bazı kişilikler farklı romanlarda yeniden karşımıza çıkar. Pamuk okuyucunun yorumuna bırakılan ya da ayrıntısız geçirilen meseleleri, diğer yapıtlarında ele alarak tamamlar. Romanlarında geniş aile yapısını, aile bireyleri arasındaki iletişimi, resim sanatını, toplumsal çevreyi ve öğrencilik yaşamını, kendi yaşam öyküsünden izlerle harmanlayarak işler. Yapıtlarını genellikle İstanbul üzerine kurarken, bazen hayalî mekânlar yaratsa da esasında gerçek İstanbul mekânlarını yapıtlarının merkezine yerleştirir.

Orhan Pamuk yapıtlarını oluştururken Batı'dan gelen büyük yazarların etkisi altında kalmıştır; bunlar arasında Dostoyevski, Tolstoy, Faulkner, Nabokov, Flaubert, Camus, Borges, Hemingway, Thomas Mann, Victor Hugo ve Montaigne gibi isimler bulunur. Yazdıklarında Doğu ile Batı arasındaki uyum ve çekişmeyi, çağdaş ile köklü değerler arasındaki sürtüşmeleri ayrıntılı bir şekilde işler. Batılılaşmanın etkilerini toplumsal ve kültürel açıdan derinlemesine ele alır. Pamuk'un romanlarında her topluluktan, her kültürden ve her türlü renkten insanlarla ve konularla karşılaşmak olasıdır; geniş bir yelpazedeki bu çeşitlilik yapıtlarına evrensel bir nitelik kazandırır.

Yapıtlarını oluştururken Batı'daki çeşitli anlatım yollarından yararlanıp anlatımını genişletir. Son yapıtlarında dünya edebiyatında benimsenen çağdaş anlatım yöntemlerini kullanmıştır. XIX. yüzyıl gerçekçi romanı, oluşum romanı, çoksesli roman, tarihi roman, arayış romanı, polisiye gibi çeşitli türlerde yapıtlar ortaya koymuştur (Esen, 2006: 186).

2.2. Türk Oluşum Romanı: *Cevdet Bey ve Oğulları*

Cevdet Bey ve Oğulları, XX. yüzyılın başından 1970'lere kadar uzanan bir zaman diliminde ailenin üç kuşaklık serüvenini anlatan bir romandır. Hikâye, Osmanlı'nın son döneminde Nişantaşı'nda küçük bir dükkân işleten Cevdet Bey ve oğulları Osman ve Refik'in hayatlarını merkezine alır.

Roman, modernleşmenin geleneksel bir aileyi nasıl etkilediğini gösterir. Cevdet Bey Osmanlı'nın son yıllarında küçük bir dükkân açarak işe başlar. Çalışkanlığı ve tutumluğu sayesinde dükkânını büyütür ve büyük bir fabrikaya dönüştürür. Oğlu Osman babasının işini devralır ve aile şirketini daha da büyütür. Ailenin diğer üyeleri de bu değişimin etkilerini yaşar. Refik sanata ilgi duyar ve aileden koparak kendi yolunu çizer. Eşi Perihan, çağdaş ve bağımsız bir kadın olmakla birlikte aileye uyum sağlamaya çalışır. Torunları Ahmet ise aile geçmişini sorgular ve kendi kimliğini oluşturmaya çalışır.

Roman boyunca aile içi ilişkiler, sevgi ve bağlılık duyguları da önemli bir yer tutar. Cevdet Bey ve Nigân Hanım sevgi dolu ve fedakâr bir anne babadır. Kardeşler Osman ve Refik, farklı kişiliklerine rağmen birbirlerine bağlıdır. Ahmet ise aile geçmişiyle yüzleşerek kendi kimliğini bulmaya çalışır.

Cevdet Bey ve Oğulları, Türkiye'nin siyasal, toplumsal değişimlerini ailenin hikâyesiyle iç içe geçirmiştir. Osmanlı'nın son yıllarından Cumhuriyet'in kuruluşuna, İkinci Dünya Savaşı'ndan 1970'lerin siyasal ortamına kadar uzanan bir tarihsel art alan romanda işlenir.

Roman, ailenin ve bireyin değişimini modernleşmenin ve Türkiye'nin tarihi artalanıyla birlikte anlatan etkileyici bir yapıttır.

2.2.1. Refik: Aile, Toplum ve Kişisel Çerçeve Bir Başlangıç

Refik, Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı yapıtında önemli bir yere sahiptir. Cevdet Bey'in oğlu Refik ise zengin ve etkili bir ailenin parçasıdır. Ancak bu durum iş yaşamında ve özel yaşamında kendi yolunu bulma arayışını engellemez. Yapıt boyunca Refik aile değerlerine bağlı kalmaya çalışırken bireysel isteklerini ve toplumsal kuralları sorgular.

Refik romanın başlarında derin ve karmaşık iç dünyası ile betimlenir. Babasının ticari başarılarına imrense de kendi istekleri ve tutkularının ardından gidip gitmemekle mücadele eder. Refik'in ailesi ile, özellikle de babası Cevdet Bey ve kardeşleri ile olan ilişkisi kişiliğinin anlaşılmasında önemli rol oynar.

Romanda Refik toplumsal beklentilere uygun hareket etme çabası ile bireysel istekleri arasında çatışma yaşar. Babasının iş geleneğini sürdürme yükümlülüğü ile kendi yetenek ve istekleri arasındaki gerilim yaşamındaki belirsizlikleri ve iç mücadeleleri açığa çıkarır.

Refik'in içinde bulunduğu çevre dönemin İstanbul'unun varlıklı sınıfını yansıtır. Bu çevre kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir yer tutar. Geleneksel değerlere bir yandan bağlı kalırken günümüz dünyasının sunduğu yeni olanaklara ve düşüncelere ilgi duyar. Bu ikilem onun kimlik arayışını daha karmaşık bir hale getirir. Öyle ki ailesinin beklentilerine uyma çabası ve kendi yönünü bulma isteği arasında gidip gelir. Aile geleneğine saygı duyar, fakat günümüz dünyasının getirdiği yeniliklere de açıktır.

Özetlemek gerekirse Refik geleneksel ile modern, aile ile birey, iş ile sanat arasında kalmış zengin bir iç dünyasına sahip genç olarak bir arayışın peşindedir. Bu durum onun kişisel ve toplumsal düzeyde bir gelişim sürecinde olduğunu, oluşum romanının temel unsurlarına uygun bir şekilde ortaya koymaktadır.

Refik kişiliğinin iç dünyasındaki çekişmeleri *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı yapıtta derinlemesine irdelenir. Kendiyle ve geleceğiyle ilgili kararsızlıklar içinde bulunduğu bilincinde olan Refik yapıtta dikkat çekici bir biçimde betimlenmektedir. Örneğin, Refik'in kendine sürekli “İyiym! İyiym canım!” şeklinde telkinde bulunması fakat peşi sıra “Biraz sıkıntılıyım... Düşünmek istiyorum” (Pamuk, 2021: 209) şeklinde devam etmesi iç dünyasındaki karmaşıklığı ve belirsizliği ortaya koyar. Bu, Refik'in duygu durumunun belirsizliğini ve yaşam yönünü saptama konusundaki çaresizliğini aktarır.

Refik'in yaşamını ve tercihlerini sorgulama biçimi başkalarının deneyimlerinden dersler çıkarma çabalarıyla da ifade edilir. Kendi yaşantısını başkalarınıninki ile kıyaslayıp geçmişteki yanlışlarından ders çıkararak, hatalarını düzeltme ve ileride daha sağlam adımlar atma isteğini dile getirir. Bu durum aşağıdaki alıntı ile vurgulanır:

“Refik babasının sağlığında da Fuat Bey'den dinlediği bu hikâyeleri gene dikkatle dinliyor, arada bir bunlardan sonuçlar çıkarıyordu. Son zamanlarda, suçluluk duyan insanlar gibi, kendi hayatını başka hayatlarla karşılaştırdığını, nerede yanlış yaptığını bulmak ya da başka yanlışlar yapmamak için başka hayatlardan örnek alınması gereken sonuçlar çıkardığını, bunu da çoğu zaman farkında olmadan yaptığını biliyordu” (Pamuk, 2021: 501).

Bu, Refik'in kendi yaşamını kavrama ve geliştirme yolunda sürekli bir öz değerlendirme içinde olduğunu gösterir.

2.2.2. Toplumsal Değişimlerin Birey Üzerindeki Yansımaları: Refik'in Hikâyesi

Refik'in kişilik gelişimi, başlangıçta belirsiz amaçlar ve ülkülerle dolu bir genç adamdan hayatının anlamını ve amacını sorgulayan, toplumsal ve ailevi değerlerle çatışan bir bireye doğru evrilir. Bu süreçte Refik'in yaşadığı çeşitli olaylar (aile içi ilişkiler, toplumsal değişimler, siyasi ve iktisadi bunalımlar) dünya görüşünü, değerlerini ve kişisel hedeflerini biçimlendirir. Refik'in gelişimi, bireysel ve toplumsal düzeyde yaşadığı deneyimlerin, iç çatışmaların ve dönüşümlerin bir ürünüdür.

Refik'in yaşadığı değişimler ve bu değişimleri etkileyen toplumsal olaylar romandan alınacak bazı alıntılarla örneklendirilebilir:

Refik, toplumsal beklentiler ve baskılar karşısında kendini yabancılaşmış hissederek. Sait Bey'in “Neşelenin, coşun, hayatın içine girin. Yaşayın! Rahmetli babamın dediği gibi, anlaşın çevrenizle, uzlaşın! Yoksa çok mutsuz olursunuz! Yaşlanınca bu hırçınlığın boş olduğunu anlayacaksınız...” (Pamuk, 2021: 503) tavsiyesi, Refik'in düşünceli ve içe dönük tutumuyla çelişir. Bu, Refik'in toplumla olan bağının zayıflığını ve bireysel yabancılaşmasını yansıtır.

Refik'in yaşadığı dönüşüm, toplumsal değerlerin ve kişisel ülkülerin çatışmasını ortaya koyar. “İnkılap halkın hayrına olanları halka rağmen fakat halk için halka getirmek işidir” diyen Refik daha sonra köylülere yönelik sevgisinin ve toplumcu ülkülerinin boş olduğunu fark eder:

“Bütün bu tasarıları hayatıma bir yön vermek için yaptım. Hayatıma bir yön ve amaç vermek için köylülere acıdım. Sonra işte bütün bunların saçma ve boş olduğu ortaya çıktı” (Pamuk, 2021: 385).

Bu farkındalık da onun dünya görüşünün ve değerlerinin zaman içinde nasıl değiştiğini gösterir.

Refik toplumsal değişimlerin birey üzerindeki etkilerini sorgular. Refik ve Ömer arasındaki karşılıklı konuşma ve Refik'in toplumsal değişimlerle ilgili görüşleri şu şekilde yer almaktadır:

Refik, “Hayır işte bunu anlayamıyorum!” diye başlar ve ekler: “Sen yapılanı görmüyorsun. Şimdi herkes eskisinden daha özgür. Şu karanlık eskiden olduğundan daha az koyu. Bunu aklına yerleştir. Bir şeyler yapılıyor, yapıldı, yapılacak!” Ancak Ömer bu görüşe alaycı bir tavırla karşılık verir: “Daha özgür ha!” ve devam eder: “En özgürleri de bunlar!” diye işaret ederek, mevcut özgürlük durumunun yüzeyselliğine ve işçi sınıfının hâlâ ağır koşullar altında çalıştığına dikkat çeker. “En özgürleri... Gelip bize işe girmek için yalvarıyorlar. İki yıl önce altı liralık yol parasını veremiyorlar angaryaya götürüyorlardı. Belki özgür dediklerin şu senin eğlenceli değişik ziyafet masasında gördüklerindir? Ha ne dersin?” (Pamuk, 2021: 313).

Refik'in kişilik gelişimi ve toplumsal değişimlere tepkisi ülkülerinde ve dünya görüşünde yaşanan dönüşümlerde belirgin bir şekilde görülebilir. Bu dönüşüm, Refik'in başlangıçtaki amaçlar konusundaki kafa karışıklığından, hayatın anlamını ve amacını sorgulayan bir birey olmasına kadar uzanır. Romandan yapılan alıntılar bu gelişimi ve değişimi çok güzel örneklendirmektedir.

Örneğin, Refik'in “biz bize benzeriz” ilkesinden yola çıkarak köyleri birleştirme ve merkez köylere çağdaş imkanları getirme tasarıları, onun kişisel ve toplumsal ülkülerindeki evrimi gösterir. Bu, Refik'in toplumsal değişimlere ve genç devletin gelişimine nasıl katkıda bulunmak istediğini açıkça ortaya koyar:

“Ona diyeceğim ki... Ona benim tasarılarımın özünü oluşturan ‘biz bize benzeriz’ ilkesini önce söyleyeceğim. Sonra bu ilkedan yola çıkarak köyleri birleştirme yolları ve merkez köylere...” (Pamuk, 2021: 380).

Bu alıntı, Refik'in kişisel ve toplumsal düzeyde yaşadığı değişimleri ve onun topluma olan bağlılığını ve bu topluma etki etme isteğini yansıtır.

2.2.3. Refik'in İç Dünyasında Mücadele ve Dönüşüm

Cevdet Bey ve Oğulları romanının kahramanı olan Refik'in iç dünyasındaki mücadeleleri ve çözüm arayışları yapıtta kendi kişisel inançları ve toplumsal değerler arasındaki sürekli gerilim çerçevesinde ele alınmaktadır. Refik'in iç dünyasındaki bu çatışmayı en belirgin biçimde yansıtan bölümlerden biri inkılap ve toplumsal değişimlerle ilgili düşünceleri ve bu düşüncelerin bireysel kimliği üzerindeki etkileri üzerine kuruludur.

Refik “İnkılap nedir düşünün. İnkılap halkın hayrına olanları, halka rağmen, fakat halk için, halka getirmek işidir...” (Pamuk, 2021: 385) diyerek başlar ve ardından kendi iç dünyasındaki çatışmalarını ifade eder: “Evet aptalın tekiyim ben!” diye düşündü. Korktu. “Bütün bu tasarıları hayatıma bir yön vermek için yaptım. Hayatıma bir yön ve amaç vermek için köylülere acıdım. Sonra işte bütün bunların saçma ve boş olduğu ortaya çıktı.” Bu, Refik'in kişisel çabalarının ve toplumsal değişimlere katkıda bulunma arzusunun anlamsızlığını kabul ettiği bir anı temsil etmektedir. Kendini ‘bir suçlu, toplum dışı bir yaratık, bir sapık gibi’ hissederken, aynı zamanda “Yanlış şeyler düşündüğüm, bir hayalci olduğum ortaya çıktı. Rousseau okudum... İstanbul'dan kaçtım. Köylülerin sefaletini gördüm... Ama yanıldım...” (Pamuk, 2021: 385) gibi ifadelerle kendi iç mücadelesinin derinliğini ortaya koymaktadır.

Bu bölüm, Refik'in kişisel ve toplumsal ülküleri ile gerçekler arasındaki çatışmayı ve bu çatışmanın onun ruh halinin üzerinde yarattığı etkileri ayrıntılı bir biçimde ortaya koyar. İnkılabı ve toplumsal değişimlere olan inancının bireysel eylemleriyle çeliştiğinin farkına varması, iç mücadelesinin bir göstergesi olarak işlev görür. Ayrıca “Ben bu devletin memuru olursam yapılan her şeyi benimsemiş olurum. Buna karşı çıkarsam da hiçbir şey yapamam...” (Pamuk, 2021: 386) düşüncesiyle, kişisel özgürlükler ve toplumsal sorumluluklar arasındaki ikilemi dile getirir. Bu, oluşum romanı çerçevesinde, bir bireyin toplumsal beklentilerle kendi istekleri ve ülküleri arasında nasıl bölündüğünü ve bu sürecin

onun kişisel gelişimi üzerinde nasıl derin etkiler yarattığını anlamamıza yardımcı olur.

Öte yandan, Refik'in toplumsal beklentiler ve kendi istekleri arasındaki çatışma, yaşadığı iç mücadelelerinin ve çözüm arayışlarının somut göstergesidir. Bu çatışma Süleyman Bey ile olan karşılıklı konuşmasında açıkça görülür. Süleyman Bey'in “Devletçilik ilkesini siz de benim gibi anlıyorsanız nasıl olur da böyle düşünürsünüz? Nasıl olur da bu anlayışla taban tabana çelişen bu köy cenneti anlayışına gelirsiniz?” (Pamuk, 2021: 383) şeklindeki soruları, Refik'in kendi ülküleri ve toplumun beklentileri arasında kalmışlığını vurgular. Refik, Süleyman Bey'in görüşlerine karşı çıkmaz, çünkü her ikisi de aslında aynı inkılaba inanmaktadırlar ve iyi niyetlidirler. Ancak, Refik'in “Ben hâlâ çelişkinin nerede olduğunu görmüş değilim!” (Pamuk, 2021: 383) demesi, onun kendi tasarılarının ve toplumsal beklentilerin arasındaki uyumsuzluğu tam olarak idrak edemediğini gösterir. Özetle, iç dünyasındaki çatışmayı ve kişisel istekler ile toplumsal beklentiler arasında sıkışıp kalmasını yansıtan bu durum, Refik'in toplumsal beklentilerle kendi kişisel istekleri arasında nasıl bir denge kurmaya çalıştığını ve bu süreçte yaşadığı zorlukları ayrıntılı bir biçimde gözler önüne sermektedir. Oluşum romanı çerçevesinde bakacak olursak Refik'in bu çatışmayı çözme çabasının bireyin toplum içindeki yerini bulma ve kişisel kimliğini geliştirme yolculuğunun önemli bir parçasını oluşturduğu yorumuna kolaylıkla ulaşabiliriz.

2.2.4. Refik'in İe Yolculuğu: Eğitim ve Deneyim Yoluyla Kişisel Gelişim

Geçirdiği değişimler, yaşamdan ve ilişkilerden çıkardığı dersler, edindiği bilgi ve becerilerin anlatıldığı *Cevdet Bey ve Oğulları* romanında Refik'in öğretim-öğrenme deneyimleri ve bunu gerçekleştirme süreci ayrıntılı bir biçimde okuyucuya sergilenmektedir. Refik'in eğitim süreci boyunca yaşadığı deneyimler ve çeşitli hayat dersleri kişiliğinin gelişmesine ve olgunlaşmasına büyük katkı sağlamıştır. Refik gelişimi ve değişimi için kafasından kendine bir şeyler tasarlamaktadır. Özellikle hem fiziksel hem de zihinsel olarak gelişmek Refik'in amaçları arasındadır:

“Her sabah cimnastik yapacak, küçük de olsa insanı aşağılayan göbeğini eritecek, gövdesinin hamlığını giderecek, getirdiği bütün kitapları okuyacak, bir şeyler yazacak, düşünecek, eskiden olduğu gibi sağlıklı, dengeli ve mutlu bir insan olarak Nişantaşı'ndaki evine dönecekti” (Pamuk, 2021: 255).

Bu örnekle, Refik'in kişisel gelişim yolculuğu ve bu süreçteki öz farkındalığı vurgulanmaktadır.

Kişisel gelişiminin yanı sıra insan ilişkilerinin sunduğu çeşit çeşit ortamlar da Refik'in derinlemesine anlaşılmasında önemli bir rol oynar. Refik'in insan ilişkilerinden çıkardığı derslere ve bu konuda gösterdiği duyarlılığa denk düşen bir örneği aşağıda gözlemliyoruz:

“Refik hemen bir çözüm yolu bulması gerektiğini düşündü: ‘Bir iş bulmalı bu delikanlıya değil mi?’ ‘İş olsa! İş nerede? Siz zenginsiniz, imkânınız vardır!’ Çocuğa döndü: ‘Hadi al çantayı!’ Refik bir an çocuğa depolarda iş bulmayı düşündü, ama aklına hemen Osman geldi. ‘Vallahi ustacığım...’ diye mırıldandı” (Pamuk, 2021: 450)

Bu alıntıdan Refik'in işsiz bir genç için sorumluluk olarak çözüm arama cesaretini gösterdiği yorumunu çıkarabiliriz. Bu durum, diğer insanlarla olan ilişkilerindeki derinliği ve başkalarına karşı geliştirdiği duygudaşlık yeteneğini göstermektedir.

Öte yandan Refik'in gençlik, heyecan ve toplumsal değişim üzerine düşünceleri Refik ve Süleyman Ayçelik'in karşılıklı konuşmalarında geçen bir kesitte vurgulanmaktadır:

“Refik: ‘Evet heyecan önemli bir şeydir değil mi?’ dedi. ‘Önemli ama gençlikte...’ Refik: ‘Siz gençliğinizde heyecanlıydınız değil mi?’ dedi. ‘Evet, evet gençliğimde!’ dedi Süleyman Bey. Sinirli bir hareket yaptı. Ayaklarının yerini değiştirerek. ‘Şimdiki gençlik, ama, çok heyecansız! Heyecansızlıktan toplumdan uzaklaşıyorlar!’” dedi (Pamuk, 2021: 381).

Özetlemek gerekirse, Refik’in “Evet heyecan önemli bir şeydir değil mi?” şeklindeki sorusu gençlik, heves, toplumsal katılım gibi konularda Refik’in kendi düşüncelerini ifade ettiği bir anı temsil etmektedir. Bu söz Refik’in kendi zamanının gençlerine nasıl baktığını ve onların toplumdaki yerleri hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaktadır. Söz konusu yapıt, bir oluşum romanı olarak, bu kişinin hem birey olarak hem de toplumun bir parçası olarak nasıl büyüdüğünü, özellikle gençlerin toplum içindeki durumlarını ve topluma nasıl katkıda bulunabileceklerini anlatmaktadır.

Süleyman Bey’in “Şimdiki gençlik, ama, çok heyecansız! Heyecansızlıktan toplumdan uzaklaşıyorlar!” sözleri, o dönemin gençlerinin toplumsal konulara olan ilgisizliğini ve bu durumun toplumla ilişkilerinin zayıflamasına neden olduğunu vurgulamaktadır. Bu tepki, Refik’in toplumdaki değişiklikleri ve gençlerin bu değişikliklere verdiği yanıtları anlamaya çalıştığını göstermektedir.

Refik'in kendini yenileme ve toplum içindeki yerini düşünme süreci, yaşadığı döneme özgü bir uyanışı ve içsel bir dönüşümü temsil etmektedir. O, kendi yaşamını sorgulamaya başlar ve daha düzenli, amaçlı bir hayata doğru ilerleme kararı alır. Bu süreçte hem kişisel sorumluluklarına hem de toplumsal sorunlara daha duyarlı hale gelir:

“Refik merdivenleri çıkarken, ‘Evet, hepimiz öleceğiz,’ diye düşündü. ‘Hepimiz öleceğiz, ama benim şimdi böyle şeyleri düşünmemem lazım. Ben şimdi okumaya karar verdiğim kitapları okumalı, gereken şeyleri düşünmeli ve Perihan'a ve kendime söz verdiğim programı yapmalıyım... Sonra şimdiye kadar uyuşukluk ve kararsızlıkla geçen hayatım düzenli bir hayat olacak” (Pamuk, 2021: 432).

Bu dönüşüm Refik'in yaşamındaki önemli bir dönemeçtir ve kişisel gelişimi ile toplumsal bilinçlenme sürecini yansıtır. Geçmişin uyuşukluğu ve kararsızlığından sıyrılarak daha etkin, sorumlu ve amaçlı bir yaşama doğru ilerlemeye başlar. Bu hem kendine hem de çevresine karşı olan sorumluluklarını daha iyi kavramasına yardımcı olur ve daha önce göz ardı ettiği toplumsal sorunlara yönelik farkındalığını artırır.

2.2.5. Refik'in Dönüşümü: Toplumsal İkilemler ve Bireysel Keşif Yolculuğu

Toplumda kendine bir yer edinme, toplum ile kendi değerleri arasındaki uyumu koruma, yaşama amacını keşfetme, kimliğini bulma gibi süreçlerde çeşitli çatışmalar yaşar. Refik'in kendi kimliğini ve yaşam amacını keşfetme süreci, roman kişilerinden biri olan Bay Rudolph ile olan karşılıklı konuşmasında belirgindir:

“Refik, ‘Hiçbir şeye karar vermedim!’ dedi. ‘İşte, işte görün,’ diye inledi Alman, ‘Aklın ışığı Doğu'nun ruhuyla uyuşmuyor... Çevrenizdekiler gibi olamıyorsunuz. Bana Rousseau'dan söz ediyorsunuz... Ama içinde yaşadığınız dünya bambaşka...’” (Pamuk, 2021: 264).

Refik'in kısacık tümcesi ile iç çatışması ve kararsızlığı çok belirgin bir biçimde ortaya konurken Alman Bay Rudolph'un Refik'e verdiği karşılık ise Refik'in içinde bulunduğu kimlik bunalımını ve Doğu-Batı çatışmasını vurgulamaktadır.

Romanda kahramanın iç dünyasındaki çatışmaları ve kimliğini keşfetme süreci birçok kez çeşitli biçimlerde ele alınmıştır. Refik'in günlük yaşantısını ve düşüncelerini yazıya döktüğü günlüğünden alınan kısımların kendi iç dünyasını ve günlük yaşamının gerçeklerini tam olarak kapsamadığı anlaşılmaktadır:

“Bu yazdıklarımı okudum. Günlük hayatımı doğru yansıtmıyor. Günlük hayatımın çoğu Perihan ile, yeğenlerle, Ayşe ve annem ile gevezelikle, küçük basit işlerle geçiyor. Buraya hiç yansımamış. Sonra düşüncelerim, sıkıntılarım, dertlerim de öyle... Çok daha karışık, küçük belki, ama can sıkıcı, milyonlarca şey düşünüyorum...Defer gerçeği yansıtmadığı için artık yazmaktan da vazgeçiyorum. Yazarken zaten hep ikiyüzlülük ediyormuşum gibi bir duyguya kapılıyorum...” (Pamuk, 2021: 229-230).

Refik'in iç dünyasındaki çatışmaları ve hayata karşı umarsızlığı bir bayram yemeğinde annesi Nigân Hanım'ın sakalını kesmesini istediğinde iyice gün yüzüne çıkar. Bu durum Refik için sadece bir dış görünüş meselesi değil de aynı zamanda kendini ifade etme biçimi ve iç sorgulamalarının bir simgesidir:

“Neden böyle olduk?” diye düşündü Nigân Hanım. ‘Cevdet Bey gitti böyle olduk!’ Bu cevabı doyurucu bulmadı. ‘Neden böyle sessiz olduk? Neden herkes hep böyle kendi dünyasına çekiliyor?’ Refik’in suratına bakmadan, ama bakmamasına rağmen, yavaş yavaş oynayan çeneyle birlikte aşağı yukarı kıpırdanan o kara lekenin sinir bozucu varlığını hissederek düşünüyordu. ‘Niye şu çocuk kırk gündür işe gitmiyor, surat asıyor, yaşamıyor? Sağlığı bozuldu, ama iyileşti... Acaba şimdi iyi mi? Ya bayramdan sonra da sakalını kesmez ve yazıhaneye gitmezse?’ (Pamuk, 2021: 232).

Düşünceler içinde boğulan Nigan Hanım, yemek sırasında ailesinin sessizleşerek içine kapandığının, özellikle Refik’in hem kendinden hem de aile bireylerinden uzaklaşmasının farkına varmıştır çıkarımını yapabiliriz.

Öte yandan, Refik’in kendi kimliğini ve yaşama amacını keşfetme süreci roman kahramanlarından biri olan Güler ile olan etkileşiminde de gözler önüne serilir. Karşılıklı konuşmaları sırasında Refik’in kişisel gelişimi ve içsel dönüşümü oldukça belirgindir. Güler ile olan konuşma sırasında Refik’in kendine karşı yabancılaşma duyduğu yorumunu yapabiliriz. Refik’in kendi görüntüsüne bile yabancılaşması romandan alınan bir kısım gözlemlenebilir:

“Yaldızlı bir çerçevenin içinde bir ayna gördü ve çekinerek kendine baktı. Yüzünü beyaz ve sağlıksız buldu, ama bıyığını beğendi. Üç gün önce, bayram yemeğinin üstüne, mezarlığa gitmeden önce sakalını kesmiş, ama bu bıyığı bırakmıştı. Bıyık her zaman dağınık ve anlamsız duran yüzüne ‘derli toplu’ bir anlatım vermişti” (Pamuk, 2021: 236).

Refik’in Güler ile olan karşılıklı konuşmasında geçen “İyi değilim. İyi değilim, hayatım rayından çıktı; ne yapacağımı bilemiyorum.” (Pamuk, 2021: 238) şeklindeki sözleri yine onun hayatındaki belirsizlikleri, iç bunalımlarını, kendi kimliğine ve yaşam amacına yönelik derin sorgulamalarını açıkça ortaya koyar. Refik’in yaşamının gittiği yön ve hissettiği duygular hakkında belirgin bir öngörüsünün olmaması oluşum romanı kahramanlarına özgü bir özellik denilebilir.

2.2.6. Cevdet Bey ve Oğulları Yapıtının Oluşum Romanı Olarak İncelenmesi

Cevdet Bey ve Oğulları romanının kişilerinden Refik'in oluşum romanı kapsamında değerlendirilmesi sonucunda kahramanımızın olgunlaşma yolculuğunun, oluşum romanı öznesi olarak oldukça derin ve karmaşık bir gelişim süreci sergilediğini söyleyebiliriz. Refik, yaşamı boyunca birtakım zorluklar ve belirsizliklerle karşı karşıya kalmıştır. Örneğin, eşi Perihan'ın gebelik haberini almasıyla Refik'in hayatında beklenmedik değişimler gerçekleşmiş ve sorumluluklar ile karşı karşıya kalmıştır. Bu durum her ne kadar geleceği ile ilgili kaygılarını ve beklenmeyen durumlara yönelik kırılganlığını ortaya çıkarsa da diğer bir yandan Refik'in kişisel sorumluluklarının farkındalığını artırmıştır. Perihan'ın gebelik haberi beraberinde gelecek kaygılarını getirirse de Refik'in olgunlaşma sürecindeki önemli bir adımı temsil eder:

“Perihan gebe olduğunu söyledi. İnanamadım! O kadar da dikkat ediyorduk! Ne olacak bundan sonra hayatımda? Yaşlandım mı?” (Pamuk, 2021: 496).

Öte yandan, Refik'in toplum ve aile içinde üstlendiği sorumluluklar ve yükümlülükler konusu, romanın “Sıcak ve Bebek” adlı on dokuzuncu bölümünde ayrıntılı bir biçimde ele alınır. Özellikle Perihan'ın hamileliği ve Refik'in yeni babalık rolüne ilişkin düşünceleri aracılığıyla toplumsal beklentiler ve kahramanın kendi iç dünyasındaki çelişkiler daha görünür hâle getirilir. Eşi Perihan ile karşılıklı konuşmalarını içeren bu bölümde Refik'in yeni doğan çocukları ve babası Cevdet Bey'in ölümü hakkındaki düşünceleri, iç dünyasındaki çatışmaları, kişisel gelişim sürecinin ne denli etkilendiğini gösterir. Babalık duygusunu yavaş yavaş içselleştirmesi ve bu deneyim sırasında hissettiği kaygı ve sorumluluk duyguları aracılığıyla ise kahramanın ufkunun nasıl genişlediği okuyuculara aktarılır.

Refik'in oluşum romanı kişisi olarak gelişimi, dönüşümü olgunlaşma yolculuğu boyunca toplumsal ve bireysel zorluklarla nasıl başa çıktığını gözler önüne serer. Romanın

başlarında türlü türlü iç-dış çatışmalarla mücadele etmek zorunda kalan Refik, zamanla söz konusu zorlukları aşma ve kimliğini bulma yolunda önemli adımlar atar.

Refik'in gelişim, dönüşüm yolculuğu romanın “İlk Günün Sabahı” adlı yirmi altıncı bölümünde de çeşitli yönleriyle öne çıkmaktadır. Bu bölümde Refik'in fiziksel ve zihinsel sağlığı, dengeli yaşam ve kendini geliştirme konuları işlenir:

“Tünelde çalışan işçileri, işleyen âletin, delinen dağın uğultusunu düşündü.’ ‘Ben de gövdeyi yormak istiyorum!’ diye mırıldandı. Barakaya doğru yürüyor, hafif bir utanç duyuyor, tasarılar yapıyordu: Her sabah cımnastik yapacak, küçük de olsa, insanı aşağılayan şu göbeğini eritecek, gövdesinin hamlığını giderecek, getirdiği bütün kitapları okuyacak, birşeyler yazacak, düşünecek, eskiden olduğu gibi, sağlıklı, dengeli ve mutlu bir insan olarak Nişantaşı'ndaki evine dönecekti” (Pamuk, 2021: 255).

Refik'in “gövdeyi yormak istiyorum” ifadesi ile cımnastik yaparak göbeğini eritme isteği ve bedensel zindeliğine verdiği önem anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, Refik'in bu arzusu bir oluşum romanı kahramanının kendini geliştirme ve daha iyi hâle gelme isteğinin bir parçasıdır diyebiliriz. Romanda Refik'in yalnızca bedensel sağlığına değil, aynı zamanda zihinsel ve duygusal gelişimine de değinilir. Refik'in getirdiği tüm kitapları okuma ve bir şeyler yazma isteği öne çıkmaktadır. Düşünme ve yazma istekleri, oluşum romanında kahramanın kendi iç dünyasını anlama ve dışarı yansıtma aracı olarak görülür. Bu durum oluşum romanında kişisel ve zihinsel gelişimin bir göstergesidir. Öte yandan “sağlıklı, dengeli ve mutlu bir insan olarak Nişantaşı'ndaki evine dönecekti” tümcesiyle Refik'in tüm bu iç çatışmalardan sıyrılıp dengeyi bulmanın peşinde koştuğu vurgulanır. Ayrıca, Refik'in ilgili alıntıda geçen “hafif bir utanç duyuyor” ifadesi, kahramanın kendine olan güvensizliği ve yetersizlik duygusunu açığa çıkarır. Bu utanç duygusuna karşın Refik'in kendini olduğu gibi kabullenmesi ve tasarılar yapmaya başlamasının, oluşum romanı kahramanı olarak kendini kabullenme ve özgüven inşa etmeye başlama sürecinin bir parçası olduğu yorumunu yapabiliriz.

Refik’in hikâyesi zorlu ve belirsiz bir dönemden geçişini anlatır. Romanda iç çatışmalarıyla mücadele eden Refik, kendini ve ait olduğu yeri bulmaya çalışır. Romanın sonlarına doğru dayanma gücünü yitirir ve “Beni asla anlamadın!” (Pamuk, 2021: 243) diye başlayan derin bir iç çöküş içine girer. Bu durum çevresine ve o anki koşullarına olan yabancılaşmasını gösterir. “Artık bu evde kalamam!” (Pamuk, 2021: 243) diyerek, hem fiziksel olarak bulunduğu ortamdan uzaklaşma hem de ruhsal olarak mevcut durumundan ve ilişkilerinden kopma isteğiyle yeni bir başlangıç ve yaşamında köklü bir değişiklik yapmaya karar verir. Ancak, Refik belirsizlikler ve kararsızlıklarla dolu bu süreçte kendine ait bir yol çizmekte zorlanır ve çevresiyle olan ilişkilerinde de gerilimler yaşar. Refik’in bu durumu hem bedensel hem de ruhsal bir dönüşümü yansıtır. Süregelen yaşam biçimi ve etrafına yabancılaşması Refik’i çok daha mutlu ve umutlu olduğu zamanları anımsayan birinden endişeli, huzursuz birine dönüştürür. Ancak, bu süreçte daha olgun ve daha gerçekçi biri olma yolunda ilerlemeye başlar.

Oluşum romanı çerçevesinde Refik’in romanın sonunda çözüme ve başarıya ulaşmış ulaşılmadığını kesin olarak saptamak yine de mümkün olmayacaktır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Refik “Hiçbir şeye karar vermedim!” diye mırıldanır (Pamuk, 2021: 265). Birkaç haftadır üzerinde çalıştığı Türk ekonomisi ve devletçilik inkılapları üzerine düşündüklerini, yazdıklarını ve Bay Rudolph ile tartıştıklarını bir araya getirmeye çalışır. Ancak düşüncelerini toparlayamadığı için bunu kolay kolay yapamaz. Refik’in hayatındaki bu kararsızlık yalnızca mesleki anlamda değil, aynı zamanda ikili ilişkilerinde de belirgindir. Eşi Perihan ve çevresine karşı duyduğu sorumluluklarla ilgili belirsizlikler, “Perihan'a ayıp oluyor!” (Pamuk, 2021: 502) diyerek düşüncelerini ifade etmesiyle açığa çıkar. Düşüncelerini somut eylemlere dönüştürmekte zorlanan Refik endişe ve suçluluk hislerinden kaçamaz. Öte yandan, geleceğiyle ilgili keskin bir yön belirleyememesi, gece

boyunca uyuyamaması, üzerine düşünüp kâğıda aktardıklarını defalarca yeniden değerlendirmesi, fakat yine de bir sonuca ulaşamaması, “köy kalkınması” gibi büyük tasarılarını uygulamaya koyamaması gibi durumlar ile somutlaşan bu kararsızlık hali toplumsal ve bireysel çelişkiler ile iç çatışmalarının bir yansımasıdır. Son olarak, “Ah, ben ne devlette olabiliyorum ne de ona karşı çıkabiliyorum!” (Pamuk, 2021: 386) şeklindeki sızlanmaları Refik’in toplumsal konum ve kişisel inançları arasında adeta bir sıkışmışlık içerisinde bulunduğunu ortaya çıkarır. İktisat müdürlüğü gibi bir görevi elde etme fırsatı varken bile, bu görevi kabul etmek ile etmemek arasında gidip geldiği bir duygu durumu yaşar, bu da kesin bir karara varamadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Tüm bu nedenlerle, Refik’in roman sonunda kesin bir çözüme ulaşamadığı, yaşamında sürekli bir belirsizliğin hâkim olduğu ve kişisel gelişiminde de kesin bir yöne doğru ilerlemediği çıkarımında bulunabiliriz.

Refik roman boyunca büyük bir iç çatışmadan ve duygusal açıdan çalkantılı bir süreçten geçer. İstanbul’daki tekdüze yaşantısından, sorunlu evliliğinden adeta kaçarcasına Erzincan ve Kemah arasında bir demiryolu şantiyesinde mühendislik yapan eski arkadaşı Ömer’in yanına gider. Kendi iç dünyası ve çevresiyle olan ilişkilerinde yaşadığı karmaşanın sonucu olarak yaptığı bu değişimle bu şantiye adeta onun için bir sığınak görevi görür. Her ne kadar burada yeni bir çevre oluştursa da Refik’in iç çatışmaları birdenbire çözüme ulaşmaz. Geçmişinin gölgeleri, ailevi meseleler ve kimlik arayışı gibi sorunlar onu bir gölge gibi takip eder. Kısacası, Refik burada yeni bir başlangıç yapmak istese, bulunduğu durum bir dönüşümün ilk adımları gibi görünse de kesin bir çözüme veya mutlu bir sona işaret etmemektedir.

Romanın sonlarına doğru, Refik’in düşünce yapısında ve yaşama dair görüşlerinde büyük değişimler gözlemlenir. Örneğin, “Her şeye rağmen mutluyum, yaşadığım için doğaya minnet duyuyorum!” (Pamuk, 2021: 496) gibi ifadelerden hemen sonra “Hayır! Her şey aptalca. Kimseye de mektup filan yazmayacağım. Sonuna kadar susabilmek isterdim,

ama biliyorum, yapamam. Çünkü ahmağın tekiyim” (Pamuk, 2021: 496) şeklindeki düşünceleri sürekli değişen duygu durumunu ve süregelen anlam arayışını ortaya koyar. Refik’in oluşum romanı bağlamındaki yolculuğu dengeli bir sona veya tam bir olgunlaşma evresine ulaşmış gibi görünmese de farkındalığının artması ve kendi istekleri doğrultusunda bir yön çizme çabaları onu oluşum romanı kahramanı yapar diyebiliriz. Kendi iç çatışmalarıyla mücadele ederken bir yandan da toplumsal beklentiler ile arasında bir denge kurmaya çalışan Refik kendi yaşamının sorumluluğunu almak için çabalar, sürekli bir arayış içindedir ve kendi değerlerini, inançlarını, amaçlarını gözden geçirir:

“Evet, köy kalkınması tasarıları, kabul ediyorum, ütöpikti. Marx! Onda da aradığımı bulamadım! Onu da düşünceleri berrak olduğu için beğendim, ama ne yapmalı, ben ne yapayım, buna cevap bulamadım” (Pamuk, 2021: 505).

Sonuç olarak, Refik bir oluşum romanı kahramanı olarak bazı belirgin özellikleri taşımaktadır. Kişisel gelişim ve olgunlaşma, ailevi beklentilerle zıt düşme, ülkülerinin peşinden gitme ve içe yolculuk gibi konular ruhunun derinliklerindeki ve dönüşümünü anlamamızı sağlar. Ancak bu yolculuğun sonunda Refik’in tam ve kesin bir olgunluğa ulaşip ulaşmadığı açık değildir. Bu belirsizlikle oluşum romanı kahramanlarının karmaşık doğası ortaya çıkmaktadır. Refik sürekli değişen, gelişen ve dönüşen yönüyle oluşum romanı kahramanlarının alışılacelmiş öğelerini taşıırken, bu öğeleri kişisel deneyimleriyle zenginleştirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

***EL SECRETO DE LAS FIESTAS* ROMANINDA OLUŞUM ROMANI ÖGELERİ**

Bu bölümde, Francisco Casavella'nın *El Secreto de las Fiestas* romanındaki oluşum romanı ögeleri incelenecektir. Öncelikle yazarın yaşamı ve edebî kimliği tanıtılacak, ardından roman İspanyol edebiyatındaki bir oluşum romanı örneği olarak ele alınacaktır. Başkişi Daniel'in aile bağları, toplumsal ilişkiler ve benlik gelişimi çerçevesinde hikâyesi, kişisel yolculuğu, çatışma ve mücadeleleri, eğitim serüveni ve toplumsal kimlik ile kişisel gelişimi incelenecektir. Son olarak, *El Secreto de las Fiestas* yapıtı bir oluşum romanı olarak çözümlenecektir.

3.1. Francisco Casavella'nın Yaşamı ve Edebi Kişiliği

Francisco Casavella, asıl adı Francisco García Hortelano olan İspanyol bir yazardır, fakat kitaplarını imzalarken Madridli yazar Juan García Hortelano ile karışmaması için soyadını değiştirmiştir. 15 Ekim 1963'te Barcelona'da doğmuş ve 17 Aralık 2008'de 45 yaşında Barcelona'da bir kalp krizi sonucu hayatını kaybetmiştir. Casavella'nın babası Gizleno García García Barselona'da öğretmenlik mesleğini sürdürmekteydi. Casavella'nın ailesi her ne kadar oğullarını hukuk ya da ekonomi alanında bir mesleğe yönlendirmeye çalışsa da Casavella'nın yazma tutkusu bu yönlendirmelerin önüne geçmiştir. Gençlik yıllarında bir bankada görev yapmış, askerlik sonrası kendini tamamen edebiyata adanmıştır.

Casavella'nın ilk romanı 1990 yılında yayımlanan *El Triunfo* adlı yapıtıdır. Bu roman ile Tigre Juan ödülünü almayı başarmıştır. *Quedate* isimli ikinci romanı ise 1993 yılında yayımlanmıştır. Casavella dört yıl sonra yayımladığı *Un enano español se suicida en Las Vegas* ve *El secreto de las fiestas* adlı yapıtlarıyla edebiyat dünyasında ses getirmeyi başarmıştır (Martín Pérez, 2015: 127). Francisco Casavella'nın Franco diktatörlüğü sonrası İspanya'daki dönüşümü ele aldığı *El Día del Watusi* üçlemesi, 2002

ve 2003 yıllarında okuyucuyla buluştu. Bu üçleme, *Los juegos feroces* (2002), *Viento y joyas* (2022) ve *El idioma imposible* (2003) bölümlerinden oluşmaktadır. Ayrıca, Manuel Huerga'nın “Antártida” (1995) ve Enric Folch'un Katalonya TV için hazırladığı “Dues dones” (1998) filmlerinin senaryolarını kaleme almıştır. Casavella, *Lo que sé de los vampiros* romanıyla 2008'de saygın Nadal Ödülü'nü kazanmıştır. Bu yapıtlar ve başarılar yazarın edebiyat dünyasına yaptığı katkıları kanıtlar niteliktedir.

Francisco Casavella'nın yapıtları özellikle Barcelona'nın kenar mahallelerindeki yaşamı ve gençlik deneyimlerini konu almıştır. Casavella'nın yapıtları genellikle özgün tarzı ve derinlikli roman kişileriyle dikkat çekmektedir. Ayrıca, ölümünden sonra “Francisco Casavella Ödülü” oluşturulmuş ve genç yazarları teşvik etmek amacıyla kullanılmıştır.

Casavella'nın yapıtlarında sıkça tekrar eden konular arasında özgürlük, gençlik deneyimleri, toplumsal dışlanma, ve kişisel özgürlük arayışı bulunmaktadır. Yazarın yapıtlarında özellikle özgürlük konusunu işlediği ve roman kişilerinin kararlarının gerçekten ne kadar özgür olduğu konusunu sorguladığı görülmektedir. Ayrıca, gençlik yıllarındaki deneyimlerini ve çevresini yapıtlarında sıkça yansıttığı göze çarpmaktadır (Martín Pérez, 2015: 121-128). Bu konular yazarın kişisel deneyimlerinden ve gözlemlerinden esinlenerek oluşturulmuş gibi görünmektedir:

- **Özgürlük:** Yazarın yapıtlarında odak noktası olan bir konu olarak işlenir.
- **Gençlik Deneyimleri:** Roman kişilerinin gençlik yıllarına odaklanır.
- **Toplumsal Dışlanma:** Roman kişilerinin toplum tarafından dışlanma hissini ele alır.
- **Kişisel Özgürlük Arayışı:** Roman kişilerinin kendi kararlarını sorgulama sürecini vurgular.

3.2. İspanyol Oluşum Romanı: *El Secreto de las Fiestas*

Erken yaşta hayatını kaybeden Francisco Casavella'nın yapıtlarından biri olan *El Secreto de las Fiestas*, 1997 yılında kaleme alınmıştır.¹Yapıtın ana kahramanı Danielucho veya Lucho olarak da bilinen Daniel Basanta'dır. Bu kişi kendisini dünyada bir yere sığdıramayan, uyum sağlayamayan bir birey gibi hisseder, hatta kendisini bir Marslı gibi tanımlar. Taşrada başlayıp Barselona'da devam eden olaylar silsilesi, genel olarak 1980'ler İspanya'sının havasını içerir. Söz konusu roman kuşak çatışmaları, hayatın anlamı, ilk aşklar, tuhaflıklar, hayal kırıklıkları gibi birçok konuya değinir. 1979-1980 yılları arasında geçen roman yaklaşık bir yıllık bir oluşum sürecini konu alır. Öksüz olan roman kahramanı Daniel'in annesi doğum sırasında yaşamını yitirmiştir. Daniel'in hikâyesi Galisya kırsalında başlamaktadır. Müzik öğretmeni olan babası ders verdiği okul kapanınca her gün başka bir çalgı takımında müzik yapmak zorunda kalır. Tek bir yaz geçirsin diye Galisya'ya gönderdiği oğlu Daniel orada birçok yaz geçirmek zorunda kalır. Dedesi ve halalarıyla geçirdiği bu uzun sürede dedesinin hayat hikâyesini dinlemeye başlayan Daniel, konga dansının² coşkusu, 'Hahadamları', 'Hahkadınları'³, 'Kurtadamları'⁴, 'Eğlencelerin Sırrı'nı⁵ öğrenir. Dedesinin tam yedi başlıkta sıraladığı hayatla ilgili bilgileri bir bakıma ezberler, çünkü bu bilgilerin hepsini tek tek kavramak için yaşı henüz gençtir. Daniel evden kaçtığı bir gün bir bara uğrar, burada denk geldiği

¹ Roza Hakmen tarafından 2021 yılında Türkçe'ye çevrilerek raflarda yerini bulmuştur.

² Konga, Küba kökenli bir dans ve müzik türüdür. Coşkulu ritimleri ve neşeli figürleriyle bilinir. Konga dansı, eğlence ve özgürlük simgesi olarak romanda sıkça vurgulanır.

³ 'Hahadam' ve 'Hahkadın' terimleri, Francisco Casavella'nın *El Secreto de las Fiestas* adlı yapıtında geçen 'Hombre-tachán' ve 'Mujeres-tachán' terimlerinin Türkçe karşılıklarıdır. Bu terimler, yaşamı eğlence ve serüven olarak gören, anlık ve neşeli kişilikleri tanımlamak için kullanılır. 'Hahadam' ve 'Hahkadın' karakterleri, toplumun sıradan yaşamından farklı olarak, her anı dolu dolu yaşamayı seçen, beklenmedik davranışlarıyla çevrelerini şaşırtan ve güldüren bireyleri temsil eder.

⁴ 'Kurtadam' terimi yapıtta geçen 'Hombre-lobo' teriminin Türkçe karşılığıdır. Bu terim, toplumda diğerlerinden farklı ve tehlikeli bir figürü tanımlamak için kullanılmıştır. 'Kurtadam' kişiliği, acımasız, tehlikeli ve empati yoksunu bireyleri temsil eder. Kitapta, 'Kurtadam' doğuştan gelen bir özellik olarak tanımlanmış ve 'Hahadam' ile zıtlık oluşturarak bireylerin toplumsal ve bireysel kimliklerini anlamada önemli bir rol oynamıştır. Hahadam olarak doğmak zor ve ender iken, kurtadam olmak daha kolaydır ve bireylerin doğal yapısında bulunur.

⁵ Romanda 'eğlencelerin sırrı' olarak geçen kavram, hayatın eğlenceli ve coşkulu yönlerini keşfetmeyi ve hayatı dolu dolu yaşamayı ifade ederken yaşamın tekdüzeliliğinden kaçışı ve anı yakalamayı simgeler.

bir tilt makinesi ile oyunlar oynamaya başlar. Bu sırada dedesinden öğrendiği eğlencelerin sırrının ilk işaretini bulduğunu düşünür. Ne var ki, halası Brígida tarafından suçüstü yakalanan Daniel babasıyla Barselona'ya dönmek zorunda kalır. Bu kente gelmeleriyle Daniel'in yaşamında yeni başlangıçlar ortaya çıkar. Büyük kentle tanışması daha önce tanık olmadığı çeşitli, karmaşık bazen de tehditkâr bir dünya sunar. Daniel bu kentte kendisi için önemli bir kişiye dönüşecek Chenta ile tanışır. Daniel, Chenta aracılığıyla hem yeni insanlarla tanışır ve arkadaş çevresi genişler hem de onlarla yaşadığı deneyimlerle hayatın ve insan ilişkilerinin ne kadar çeşitli olabileceğinin farkına varır. Barselona'daki maceraları boyunca Daniel kendi sınırlarını zorlar, yanlışlar yapar ve bu yanlışlardan dersler çıkarır. Daniel bu süreçte hem kendini hem de çevresindeki dünyayı keşfeder. Barselona'nın sokaklarında yaşadıkları, onun gelişiminde ve olgunlaşmasında belirleyici olur. *El Secreto de las Fiestas* romanı genç bir adamın kişisel keşif yolculuğunu, etrafındaki insanlar ve yaşadığı kentle olan etkileşimi üzerinden anlatır.

Roman toplamda yirmi bölümden oluşur. İlk beş bölüm Daniel'in kırsaldaki maceraları, dedesinin ona anlattığı sıra dışı hikâyelerden oluşmaktadır. Bu hikâyelerin arasında konga dansı, eğlencelerin sırrına dair birtakım kurallar, hahadamlar ve kurtadamlar gibi konular bulunur. “Acayibim ben” isimli birinci bölümde ana kahraman Daniel'in kendisini ve dünyadaki yerini sorguladığı bir iç konuşmayla başlar, kendine özgü görüşleri ve kendini dünyadakilerden farklı hissetmesi varoluşsal sorgulamaları üzerinden aktarılır. “Dedem Hahadam'ın ne olduğunu açıklar ve yeri gelmişken hayat hikâyesini anlatır” isimli ikinci bölümde ise dedesi Daniel'e yaşamın ve insanların doğası hakkında birtakım hayat dersleri verir. “Dedem Eğlencelerin Sırrı'nı bana açıklamak üzereyken öngördüğü şekilde kendini kapatır” isimli üçüncü bölümde ise Daniel'in dedesi eğlencelerin sırrını hakkında konuşmaya başlar fakat tam anlatmadan içine kapanır ve Daniel'in eğlencelerin sırrı hakkındaki merakı daha da artmaya başlar. Bir sonraki

bölümde ise Daniel iç dünyasında daha fazla yolculuk yapmaya başlar, kendisini ve çevresini tuhaf bulmaya başlar. Bu süreçte kendisiyle ve çevresiyle olan ilişkisinde değişiklikler yaşar. Devam eden bölümlerde Daniel'in yaşadığı içe yolculuklar, büyük kent maceraları, aşk ve arkadaşlık ilişkileri, ailesi ve toplumla olan ilişkisi üzerinden yaşadığı gelişim, çatışmalar ayrıntılı bir biçimde aktarılır. Her bir bölümde, Daniel'in yaşamındaki belirli bir dönem ve önemli olaylar işlenir. Onun bu deneyimlerden nasıl etkilendiği, geliştiği ve değiştiği ele alınır.

3.2.1. Daniel'in Dönüşümü: Aile Bağları, Toplumsal İlişkiler ve Benlik Gelişimi

El Secreto de las Fiestas adlı romanda başkahraman Daniel deneyimlediği iç çatışmalarıyla, yaşamı sorgulamalarıyla kendini diğer insanlardan daha farklı bulan biri olarak tanıtılır. Romanın ilk tümceleri Daniel'in "Acayıplıkta iddialıyım. Niçini, nedeni, neredesi belli olmayanım. Siniri patlak kafadan çatlağım" (Casavellla, 2021: 11) ifadeleriyle başlar. Daniel, dedesinin üstü kapalı olarak anlattığı ancak tam olarak açıklamadığı bir gizem olan eğlencelerin sırrına merak sarar. Daniel'in yanında uzun yıllar yaşadığı halaları ve dedesinden oluşan aile ile bağları kuvvetlidir. Dünya görüşünü şekillendirmede ve hayal gücünü harekete geçirmede dedesi Daniel'in hayatında önemli bir yere sahiptir. Daniel'in başlangıçtaki kişilik özelliklerinin arasında merak, iç gözlem, gizemleri ortaya çıkarma isteği, bilgiye susamışlık, etrafındaki dünyayı anlama çabası yer alır. Daniel'in içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel ortam, aile bağları, gelenekler ve eğlencelerin sırrını çevreleyen gizem duygusuyla dolu bir ortam olarak betimlenir.

Daniel'in çevresi güçlü geleneklere ve aile bağlarına sahip, ancak aynı zamanda bireysel tuhaflıkları ve sıra dışı kişilikleri de kabul eden küçük bir topluluk tarafından şekillendirilmiştir. Bu ortam, gelişimini hem destekleyici hem de sınırlayıcı yönleriyle etkilemiştir. Daniel'in aile üyeleriyle, özellikle halaları ve dedesiyle olan ilişkileri kişisel gelişiminde ve kendini keşfetmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Daniel'in halalarıyla etkileşimi, onlara duyduğu sevgiyi, aralarındaki anlaşmazlıklar ve hatta yanlış anlaşılmanın karışımını yansıtır. Özellikle, hala Consuelo'nun onun eve geri dönüşüne verdiği tepki, aile bireylerinin onu 'acayıp' veya farklı gördüğünün bir göstergesidir. Bu tepki, Daniel'in aile içindeki davranışları veya kişiliği hakkında bir yanlış anlaşılma veya yanlış yorumlanma duygusu olabileceğini düşündürmektedir. Bu durum, Daniel'in kendini dışlanmış hissetmesine ve kendi içine dönmesine yol açmış olabilir:

“Ah Danielito, ne acayipsin!” Bunu Consuelo halam gözyaşlarına boğulmuş halde, sanki ‘Büyük adamsın, bu evin velinimetisin, kendini bizlere adadın, hayatımızı kurtardın, şimdiden unuttuğun ve bir daha hiç özlemeyeceğin kitaptaki muhteşemlerden farksızsın!’ der gibi söylüyordu. Ama öyle demiyordur. Bunların hiçbirini söylemiyordu” (Casavella, 2021: 67-68).

Öte yandan, Daniel’in halası Brígida’nın onu sıkıca sarıp alnından öpmesi gibi yoğun fiziksel tepkisi, birkaç gün önce ona karşı kullanmayı düşündüğü bir bıçağı elinde tutan Daniel’in imgesiyle karşıtlık oluşturmaktadır. Bu karşıtlık, Daniel’in aile üyeleriyle olan ilişkilerinin karmaşıklığını vurgulayarak, iç içe geçmiş çatışan duyguları ve yaşantıları sergilemektedir:

“Sonra Brígida halam iki gözü iki çeşme beni kucaklayıp bir sıktı ki, neredeyse boğuluyordum, alnımdan öptüğünde beynimi soğuruyor sandım, dudaklarını hala hissediyorum alnımda. Bense kollarımı açmış, elimde ne yalan söyleyeyim, birkaç gün önce olsa sırtlarına saplayacağım bıçakla duruyordum” (Casavella, 2021: 68).

Genel olarak bu ilişkiler aile içinde sevgi, kafa karışıklığı ve farklı görülme hissi arasında gidip gelirken Daniel’in iç çatışmalar ve uyum sağlama konusundaki güçlükleri hakkında bize bilgi vermektedir.

Daniel’in Consuelo ve Brígida halası ile olan ilişkisi, kahramanın olgunlaşma yolculuğuna aile üyelerinin gösterdiği ilgi ve baskıyı ortaya koyarak, oluşum romanında sıkça rastlanan aile beklentileri konularını yansıtmaktadır. Consuelo ve Brígida halanın Daniel’in davranışları ve geleceği konusunda belirgin beklenti ve görüşleri olup, bu da genellikle oluşum romanı anlatılarında önemli bir yer tutan toplum ve aile kurallarının bir yansıması olarak kabul edilebilir. Brígida halanın Daniel’i "sevgili bebek İsa’nın kalbi" gibi görmesi ve belirli aile geleneklerinde ısrar etmesi, aile içindeki geleneksel rollerin korunmasına yönelik bir denetim isteğini işaret etmektedir. Brígida halanın baskısı Daniel’in aile kurallarına ve sorumluluklarına uyum sağlama beklentilerinin bir temsili olarak

görülmelidir. Brígida halanın Daniel'e yönelik davranışları geleneksel aile rollerine sıkı sıkıya bağlılığı ve her şeyi denetim altında tutma isteğini yansıtmaktadır. Örneğin, Brígida halanın ağlayarak verdiği duygusal tepki, Daniel'i alnından öpmesi ve sergilediği boğarcasına sarılma eylemi Daniel üzerindeki aile beklentilerini güçlendirmenin bir yolu olarak yorumlanabilir.

Daniel'in aile bağları ve özellikle dedesiyle ilişkisi, onun kişisel gelişimi için temel bir etkidir. Dedesi, Daniel'e hayatın zorlukları karşısında direnç göstermenin ve kendi kimliğini bulmanın önemini öğreten bir rehberdir. “Dedem Hahadam’ın ne olduğunu açıklar ve yeri gelmişken hayat hikâyesini anlatır” başlıklı bölümde, dedenin hayat hikâyesi ve maceraları, Daniel'in hayal gücünü besler ve ona farklı yaşam yollarını keşfetme cesareti verir. Daniel'in dedesiyle olan ilişkisinde, yaşamın zorlukları karşısında direnç göstermenin önemine dair ayrıntılı örnekler, dedesinin ‘Hahadam’ hikâyesiyle başlar. Dede, Daniel'e hayatın zorluklarını ve insanın bu zorluklar karşısında nasıl direnç göstermesi gerektiğini, kendi yaşam öyküsünden yola çıkarak anlatır. Bu hikâye Daniel'in kişisel gelişimine ve dünya görüşüne derin etkilerde bulunur. Dedesinin anlattığı ‘Hahadam’ hikâyesi zorluklara karşı direnç göstermenin ve kendi yolunu bulmanın önemini vurgular. ‘Hahadam’ ve ‘Kurtadam’ arasındaki farkı açıklayarak Daniel'e yaşamın karmaşıklıkları karşısında hangi tutumu sergilemesi gerektiğini öğretir. Bu, dedesinden aldığı en değerli derslerden biri olup, kişisel gelişim yolculuğunda Daniel'e rehberlik eder. Öyküdeki ‘Hahadam’, hayatını dans ederek ve her anın tadını çıkararak geçiren, özgürlüğüne düşkün bir tip olarak betimlenir. Dede, Daniel'e bu tip üzerinden hayata dair önemli dersler verir; zor zamanlarda bile iyi kalpli, olumlu olmanın, yaşama gücünü yüksek tutmanın ve neşeyi korumanın değerini anlatır. “Hahadam bütün gününü dans ederek, sadece dans ederek geçirirdi” (Casavella, 2021: 20) ifadesiyle dede hayatı dolu dolu yaşamının ve karşılaşılan zorluklara rağmen iç huzurunu korumanın önemini vurgular.

Daniel'in içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel ortam, *El Secreto de las Fiestas* romanında kendine dair algısını ve çevresiyle olan etkileşimini şekillendiren çeşitli unsurlarla betimlenir. Kitaptaki anlatım Daniel'in yaşadığı toplumun değişimlerini, kültürel özelliklerini ve bunların onun üzerindeki etkilerini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyar. Daniel'in dedesi tarafından anlatılan hikâyeler çeşitli kültürlerden ve coğrafyalardan etkileşimler içerir. Bu hikâyeler Daniel'in büyüdüğü ortamın sadece kendi kültürüyle sınırlı olmadığını, farklı kültürlerin etkileşimiyle şekillendiğini gösterir. Dede geçmişte yaşadığı maceralar ve dünyanın farklı yerlerine yaptığı yolculuklar aracılığıyla Daniel'e geniş bir kültürel bakış açısı sunar. Bu, Daniel'in kültürel çeşitliliğe açık bir bakış açısı geliştirmesine yardımcı olur.

Daniel romanda toplum içindeki kurallara uymayan bir roman kişisi olarak betimlenir ve çevresiyle olan karmaşık ilişkisi ile ele alınır. Kendini çoğu zaman aile üyeleri ve çevresi tarafından anlaşılmayan dışlanmış bir birey gibi hisseder. Aile üyelerinin hakkında konuşmaları ve “oğlan bir acayip” (Casavella, 2021: 44) gibi ifadeler kullanmaları, Daniel'in kendini değeri bilinmeyen, ötekileştirilmiş biri gibi hissetmesine neden olur. Bu durum, toplum içindeki yabancılaşmasını ve dışlanmışlık duygusunu pekiştirir:

“Oğlan bir acayip, dedi Consuelo halam.” “Bir acayip değil, dedi Brígida halam. Oğlan zaten acayip” (Casavella, 2021: 44).

Daniel bir bardan çıkarken orada bulunan bir kadının kendisi hakkında “Aman ne acayip çocuk!” (Casavella, 2021: 56) dediğini duyar. Bu, Daniel'in toplumdaki diğer insanlar tarafından nasıl algılandığının bir göstergesidir ve onun dışlanmışlık duygusunu artırır. Daniel, ailesiyle ilişkisinde de benzer bir dışlanmışlık hisseder. “Ayrıca, o evde fazlalık olduğumdan emindim” (Casavella, 2021: 56) ifadesi, ailesi tarafından istenmediğini ve kendini yabancı hissettiğini ortaya koyar:

“Ayrıca o evde fazlalık olduğumdan emindim. Hepimiz birbirimizi çok seviyorduk, aslında o kadar seviyor muyduk bilmiyorum, çünkü o sırada bunu düşünmüyordum, şimdi de düşünmüyorum, ama bana yer yoktu” (Casavella, 2021: 56).

Daniel'in babası ve halaları tarafından anlaşılmadığını ve kabul görmediğini gösteren örnekler romandan alınan farklı bir örnek ile çeşitlendirilebilir:

“Daniel'in babası: ‘Evet, benim oğlum, inkâr edecek değılim. Ama niye bu kadar ‘acayip?’ ‘Acayipse acayıpliğındendir, burada kimse ona kötü davranmadı, tam tersine, dedi Consuelo halam.’ ‘Acayıpleşiyor’, dedi Brígida halam. ‘Bugün bunu yaptı, yarın başka bir şey yapacak. İster burada olsun, ister Barselona’da, ister başka yerde, bak buraya yazıyorum” (Casavella, 2021: 64).

3.2.2. Daniel'in Kişisel Yolculuğu: Aile, Arkadaşlar ve Kendini Bulma

Daniel'in romandaki evrimi yaşadığı deneyimler aracılığıyla kişiliğinde, toplumsal bağlarında ve değer yargılarında meydana gelen dönüşümleri kapsar. Dedesiyle ilişkisi Daniel'in yaşam görüşü üzerinde derin bir etki bırakır. Dede ona hayatın karmaşıklıkları ve insan doğasının çelişkileri hakkında öğütler verir. Bu öğütler Daniel'in dünya görüşünü şekillendiren temel taşları oluşturur. Daniel'in toplumsal bağlarının evrimi okulda ve arkadaş çevresinde yaşadığı deneyimlerle ilgilidir. Örneğin, okulda karşılaştığı zorbalık ve dışlanma çevresine uyumlanma sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bu tür deneyimler Daniel'in topluluk içi ilişkileri anlama ve idare etme becerisini geliştirir. “Otomobil amblemleri ve oyun salonları” adlı bölümde Daniel, öğrencileri “dolaylı tacizciler”, “dolaysız tacizciler” “yarı deli inekler”, “güldürmenler”, “toz kondurulamayacak inekler” gibi gruplara ayırır ve kendisinin nasıl “Galisyalı” olarak etiketlendiğini ve dışlandığını anlatır. Bu etiketleme ve dışlanma Daniel'in okul çevresine ve arkadaş topluluklarına uyum sağlama sürecinde önemli bir yere sahiptir. Daniel'in bölüm boyunca arkadaş çevresinde yer edinme çabalarına tanıklık ederiz. “Yıldız Savaşları” filmini izlemek üzere “yarı deli inekler” ve “güldürmenler” topluluklarıyla bir araya gelmesi arkadaş çevresine uyum sağlama çabasının bir parçasıdır. Ancak, film hakkındaki düşüncelerini açıkça ifade etmekte tereddüt eder, bu da onun topluluk içi ilişkilerde kendini ifade etme konusundaki güvensizliğini ortaya koyar. Hemen ardından Daniel'in sınıf arkadaşlarının sırf çok revaçta olduğu için araba amblemlerini çalarak yıkıcı davranışlara giriştikleri olay patlak verir. Olay okuldaki öğrenciler arasında büyük bir kaygı yaratır; çünkü, hemen hemen herkes olaya karışmıştır ya da karışmış olabilecek kişilerle ilişkilidir. Bu, öğrencilerin birbirlerine karşı güvensizliklerini ve kendi içlerindeki çatışmaları ortaya çıkarır. Peder Martı'nın şiddetli ve katı müdahalesi, okulun disiplin anlayışını ve buyurucu yapıyı gözler önüne serer. Öğrencilere yönelik sert tutumları ve cezalandırma yöntemleri Daniel'in ve diğer

öğrencilerin adaletsizliğe, buyurganlığa ve bireysel özgürlüklere karşı tutumlarını şekillendirir. Peder Martí öğrencilere okulun saygınlığını zedeledikleri için hayal kırıklığına uğradığını ve bunun kabul edilemez olduğunu ifade eder. Ayrıca, bazı öğrencilerin olumlu tutumlarından sapmalarını eleştirir ve bunun nedenini sorgular. Daniel bu olaylar nedeniyle toplumsal kurallar, adalet ve bireysel sorumluluk gibi kavramlarla yüzleşmek zorunda kalır. Peder Martí'nin tutumu Daniel'in yetişkinler ve toplumdaki güç sahibi kişiler hakkında düşüncelerini sorgulamasına neden olur.

Kişilik ve değer yargılarındaki dönüşüm Daniel'in hayatının çeşitli evrelerinde karşılaştığı zorluklarla başa çıkma şeklinde görülür. Daniel yaşadığı zorluklar karşısında direnç göstermeyi öğrenir ve bu süreçte kendi değerlerini sorgular. Dede ve diğer roman kişileriyle etkileşimleri hayatın ve insan ilişkilerinin karmaşıklığı konusunda derin dersler verir.

Daniel'in yaşamındaki önemli bir dönüm noktası dedesinin ölümü ve bu olayın ardından içine kapanmasıdır. Bu süreç Daniel'in kendisi ve çevresiyle olan ilişkisini yeniden değerlendirmesine ve daha olgun bir birey olma yolunda ilerlemesine neden olur:

Daniel'in dedesi “Çak” diye başlar romanın bir bölümünde. “Çaktım. Elimi çektiğimde o elini çekmedi.” der Daniel. “Haberı duydun mu?” diye sorar dedesi. “Hangi haberı?” diye sormaktan geri kalmaz Daniel (Casavella, 2021: 65).

Dedesinin çak bir beşlik anlamındaki bu ifadesi, Daniel ve dedesi arasındaki samimi bağın ve ortak anlayışın bir simgesi olarak kabul edilebilir. Bu ifade Daniel'e hayatta karşılaştığı zorluklar ve mücadeleler karşısında cesur olması ve kendine güvenmesi gerektiğini hatırlatır. Aynı zamanda dedesinin Daniel'e olan inancını ve onun gelecekteki başarılarına dair umudunu temsil eder. Daniel'in hayata dair farkındalığını artıran ve daha geniş bir bakış açısından dünyayı görmeyi öğreten bir uyarı olarak yorumlanabilir. Bu ifade Daniel'i çevresindeki dünyayı ve yaşamın sunduğu fırsatları dikkatli bir şekilde

gözlemlemeye teşvik eder. Düşünce süreçlerini tetikleyerek Daniel'in kendi iç dünyasına daha fazla yönelmesine ve kişisel değerlerini sorgulamasına yol açar. Dedesiyle olan bu son etkileşim örnekleri, Daniel'in yaşamına dair anlayışını derinleştirir ve kendi iç dünyasında anlam arayışını hızlandırır. Daniel dedesinin ölümünün ardından hayata ve ölüme dair kavrayışını yeniden değerlendirir ve bu süreçte kendi kimliğini, amaçlarını ve yaşamın anlamını daha derinden sorgular.

Toplumsal değerlerle ve kişisel arzularla olan çatışması Daniel'in doğasının gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Daniel çevresindeki beklentiler ve dürtüleri arasında denge kurmaya çalışırken toplumun bir parçası olma ve bireysel kimliğini koruma arasındaki çizgide yürür.

Dedesi hayata dair öğütler vererek Daniel'in dünya görüşünün şekillenmesine katkıda bulunur. Örneğin, dedesi ona hayvanlarla ilgili düşündürücü bir bakış açısı sunar, “Yiyeceğin şeyin ismi olmaz Lucho” (Casavella, 2021: 18) diyerek tüketilen hayvanların isimsiz bırakılmasının üzerinde durur. Bu, Daniel'in etik değerlerinin şekillenmesine yardımcı olur. Dedesi tarafından verilen bir başka öğüt ise Daniel'in insanlara fazla güvenmemesi gerektiği üzerinedir. Bu tür öğütler Daniel'e yaşamın karmaşıklığı ve insanlar arası ilişkilerin incelikleri hakkında dersler verme amacı taşır. Dedesi bu öğütlerle Daniel'e etrafındaki dünyayı dikkatli bir şekilde gözlemleme ve insanlarla ilişkilerinde daha bilinçli olma konusunda yol göstermektedir. Yine dedesinin anlattığı “Hahadam” ve “Kurtadam” hikâyeleri Daniel'e bireyin toplum içindeki yerini bulurken ve kimliğini korurken toplum kurallarına nasıl uyum sağlayacağını öğretir. Bu hikâyeler iyi ve kötü, doğru ve yanlış arasındaki sınırı belirlemede kullanılabilecek eğretilmeler olarak işlev görür.

3.2.3. Kendini Keşfetme Yolunda Çatışma ve Mücadele: Daniel'in İçsel Dönüşümü

Daniel'in hikâyesi kendini tanıma ve anlama yolculuğu ile başlar. Kendisini acayip olarak tanımlayan Daniel hem fiziksel hem de ruhsal olarak kendine özgü bir yol arayışı içindedir. Bu yolculukta, dedesi gibi güçlü ve renkli kişiliklerden etkilenir, ancak zamanla kendi kimliğini ve yerini bulma çabası içinde bireysel seçimler yapar. Dedesinin geçmiş hikâyeleri ve maceraları Daniel'in kendi hayatını şekillendirme biçimini etkiler, ancak Daniel zamanla kendi iç sesini dinlemeyi ve kendi kararlarını almayı öğrenir.

Kendini keşfetme yolculuğunda dedesinin anlattığı hikâyelerin ve kendi deneyimlerinin karşı karşıya gelmesi Daniel'in iç çatışmalarını derinleştirir. Özellikle dedesinin geçmişte yaşadığı maceralar ve Daniel'in günlük yaşamındaki sıradanlığın karşıtlığı bu kimlik arayışını daha da karmaşık bir hale getirir.

Romanda dedesiyle birlikte geçirdiği zamanlar ve ondan duyduğu hikâyeler Daniel'in hayata bakışını şekillendirir. Dedesinin renkli geçmişi Daniel'in kendi yaşamını sorgulamasına neden olur. Dedesi gençliğindeki maceralarını anlatırken Daniel bunları dinler ve kendi hayatını bu cesaret isteyen hikâyelerle kıyaslar:

“Dedem yörede Guzzi motoru ve zırvalarıyla ün yapmıştı. Guzzi motor dedem seksenini geçmiş olmasa ve Billy the Kid gibi kullanmasa, önemli olmazdı...Bir sabah vakti iki jandarmanın dedemi tutukladığını haber verdiler; Guzzi motoruyla bir özel aracı sağlamış, sonra 8 çizerek karşıdan gelen bir arabayı yoldan çıkarıp kenardaki kuru otların üstüne sürüklemiş, hendeği atlamak için tekerleği kaldırmış, tepede biraz kros, okaliptüslerin arasında azıcık slalom, ardından tekrar yola çıkmış ve bir saniye sonra da jandarmaya yakalanmış” (Casavella, 2021: 14).

Romandan alınan bu örnek Daniel'in dedesinin hayatını ne kadar renkli ve sıra dışı yaşadığını gösterirken, Daniel'in kendi hayatının sakin ve tekdüze olmasıyla bir karşıtlık oluşturur. Bu durum Daniel'de bir yetersizlik ve hayal kırıklığı hissi uyandırır. Kendi

yaşamını dedesininkinden daha az heyecanlı bulur ve bu da kendi içinde bir mücadele yaşamasına sebep olur.

Dedesinin maceraları Daniel'in kendi kişisel yolculuğunun ilham kaynağı olmaktadır. Dedesinin yaşadığı serüvenler ve çocukluğundan beri kendisiyle ilgili hissettiği diğerlerinden farklı olma duygusu daha cesur kararlar almasına ve kendi benliğini keşfetme sürecini hızlandırmasına zemin hazırlar. Daniel bu hikâyeler aracılığıyla dedesinin kendine has yaşam biçimini kısmen benimsemeye başlar ve bu yaklaşımı kendi bağımsızlığını ve kimliğini oluşturmada önemli bir adım olur.

Öte yandan Daniel'in kimlik mücadelesi ve aidiyet duygusu arayışı dünyadaki yerini ve hissettiği yabancılaşmayı düşündüğünde belirginleşir:

“Ben Barselona’lıydım, altı yaşına kadar da Kontluk Şehrinde yaşadım babamla birlikte, çünkü annem beni doğururken ölmüştü” (Casavella, 2021: 15).

Bu ilk yaşam deneyimi ve annesinin erken kaybı, Daniel'in gerçekten nereye ait olduğunu ve kendini ailesiyle ve kültürel mirasıyla nasıl tanımladığını sürekli sorgulamasına yol açar.

Bu örnekler hem Daniel'in olgunluğa doğru yolculuğunda karşılaştığı zorlukları ve iç çatışmaları anlamamıza yardım eder hem de kahramanımızın ruhsal ve ahlaki gelişimine odaklanan romanın oluşum romanı özelliklerini taşıdığını bize kanıtlar.

Romanın ilerleyen bölümlerinde Daniel'in annesiyle ilgili bulduğu fotoğrafların kimlik ve aidiyet mücadelesinde önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Bu bölümlerde geçmişini ve ailesini daha derinlemesine keşfetmesi Daniel'in kişisel gelişim yolculuğunda önemli bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. Daniel annesi hakkında konuşulmaması ve bilgi eksikliği yüzünden geçmişiyile ilgili derin bir araştırmaya girer. Bu araştırma

sırasında, annesinin fotoğraflarını ve kişisel eşyalarını bulması Daniel'in geçmişiyile ve kökenleriyle bağ kurmasına yardımcı olur:

“Ama şu araştırma günlerinden birinde bir çekmeceyi açtım ve bir puro kutusu buldum. İşte annem oradaydı. Annem bayağı güzeldi. Laura Valenzuela'ya benziyordu ama o kadar zarif değildi, doğruya doğru. Fotoğrafta babamla birlikteydi, gülüyordu, oldukları yer bir açıdan baktığında Teksas çölüne benziyordu...Sonra bir gün bir dolabı açtım, annemin kıyafetlerini buldum, elbiselerini kokladım, güve kokuyordu, Brígida halam naftalin diyeceğine güve derdi” (Casavella, 2021: 80-81).

3.2.4. Bilgi ve Deneyimle Yoğrulan Gençlik: Daniel'in Eğitim Serüveni

Daniel romanın başında çekingen, deneyimsiz ve hayata dair belirgin bir yönü olmayan bir genç olarak betimlenir. Daniel hem okulda hem de evde eğitim görmektedir. Halası Consuelo'nun rehberliğinde evde başlayan eğitim süreci, Daniel'in okulda da yavaş yavaş başarılı olması ve çevresi tarafından kabul görmesiyle devam eder. Bu süreç kendine olan güvenini artırır ve ufkunu açar. Babasının zaman zaman verdiği destek Daniel için itici güç olur ve kendini değerli hissetmesine neden olur. Daniel'in okula gitmediği dönemlerde halası Consuelo'nun evde eğitim vermiş olması çok önemlidir. Daniel halasıyla düzenli olarak ders çalışmış ve belirli aralıklarla gerçekleştirilen sınavlarla sınıflarını geçmiştir. Bu süreç kendine olan güvenini artırmış ve okul başarısını pekiştirmiştir:

“En önemli faaliyetim Consuelo halamla derslerimdi. Çünkü eğitim görmem gerekiyordu, köye en yakın okul yirmi kilometre uzaktaydı...Her neyse Consuelo halamla öğretmen aralarında anlaştılar, halam beni her gün çalıştıracaktı, üç ayda bir kasabaya gidecektik, öğretmen beni sınavdan geçirecekti. Bu da benim için sürprizdi, çünkü Consuelo halamın da öğretmen olduğunu, ama öğretmenlik yapmadığını yeni öğreniyordum” (Casavella, 2021: 37).

Öte yandan, ortaokul diplomasını aldığı anda babasının gönülden kutlaması, Daniel'in eğitim yolculuğunda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Babasının başarısını takdir etmesi ve kutlaması Daniel'in kendine olan inancını artırır. Babası, Daniel'in ortaokul diplomasını aldığını öğrendiğinde duyduğu gururu bir mektupla ifade eder. Bu mektup uzakta olmasına karşın babasının Daniel'in hayatındaki gelişmeleri takip ettiği ve oğlunu önemseydiği anlamına da gelmektedir. Babasının bu desteği, Daniel'in kendine olan güvenini artırmakla kalmaz, okuma serüvenine daha büyük bir hevesle devam etmesine neden olur. Bu, Daniel'in kişisel gelişiminde önemli bir adım olarak kabul edilir ve toplum içindeki bireysel kimliğini güçlendirir:

“Sevgili Daniel, çok iyi olduğunu umuyorum. Çok uzamış, çok güçlenmiştir umarım. Consuelo ortaokul diplomanı aldığını haber verdi. Seninle çok gurur duyuyorum. Bu ocak ayında gelemeyeceğim, çünkü SuperFussioon adlı bir grupta çalışıyorum, hayatım boyunca hayalini kurduğum şey. Yazın da orkestralarla çalışacağımdan gelemeyeceğim. Ama ekim ayında birkaç günlüğüne uğrayacağım, birlikte bir yığın şey yapacağız, senin artık bir Led Zeppelin dinleme zamanının geldi ne de olsa. Selam adamım.” (Casavella, 2021: 45).

Daniel Basanta'nın eğitim ve öğrenme deneyimleri onun gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Başlangıçta benmerkezci bir sese sahip bir ergen olarak betimlenen Daniel'in aile üyeleri, arkadaşları ve hatta bir papaz gibi farklı bireylerle olan etkileşimleri anlatı boyunca gelişimi ve olgunlaşma süreci hakkında fikir vermektedir. Daniel'in eğitimi zor derslerin, kişisel düşüncelerin ve toplum içi etkileşimlerin bir karışımı olarak betimlenmektedir. Sert tutumuyla bilinen hem papaz hem de okul müdürü olan Peder Martí'yle birkaç kez karşı karşıya gelmek zorunda kalması Daniel'in geleneksel otorite figürlerine ve toplumsal kurallara karşı kuşkuculuğunu vurgulamaktadır. Bu kuşkuculuk, yerleşik inançları sorgulama ve bunlara meydan okuma isteğini gösteren roman kişinin eleştirel düşünme yönünü aklı getirir.

Öte yandan, Daniel'in bir yandan sınavlara hazırlanması diğer yandan da başkalarının beklentileriyle ilgilenmesi yetişkinliğe geçiş döneminin zorluklarıyla baş etme çabalarını göstermektedir. Bu deneyimler büyük bir olasılıkla eğitime, ilişkilere ve kişisel gelişime bakış açısını şekillendirip kitapta gözlemlenen genel gelişimini etkilemektedir. Özetle, Daniel Basanta'nın eğitim ve öğrenme deneyimi kendini keşfetme, olgunlaşma ve çevresindeki dünyayı anlama yolculuğunda kişilik gelişimini biçimlendiren önemli unsurlar olarak hizmet etmektedir.

3.2.5. Daniel'in Toplumsal Kimlik ve Kişisel Gelişim Yolculuğu

Romanının onuncu bölümünde Daniel'in Chenta ile tanışması ve bu yeni roman kişisiyle etkileşimleri oluşum romanı açısından önemli bir evreyi temsil etmektedir. Bu bölüm Chenta'nın karmaşık aile geçmişi ve ilişkileri ile Daniel'in aile deneyimleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktadır.

Daniel, Chenta ile aile yapıları ve kimliklerini şekillendiren zorluklar açısından benzerlikler fark eder. Bu benzerlikler, Daniel'in kendini ve dünyadaki yerini anlamasına yeni bir boyut katar. Aynı zamanda, kendi aile yapısını düşünmesini ve hayatındaki sırları sorgulamasına yol açar. Bu da onu kendini keşfetme ve kimlik oluşturma yolculuğunda daha derin bir araştırmaya yönlendirir. Chenta'nın hikâyesine tanık olarak, Daniel kendi yaşam yolculuğuna dair içgörüler kazanır ve büyümenin karmaşıklığını anlamaya başlar.

Daniel'in toplum içindeki yerini bulma süreci, diğer insanlarla etkileşimlerinin toplumsal anlamda kendisini nasıl konumlandığına dair önemli ayrıntılar sunar. Özellikle tüm çocukluk ve gençlik yılları boyunca Daniel çevresindeki insanların etkisi altında kendi kimliğini ve toplumsal rolünü şekillendirir. Ailesinin genel kabulleri ve bu kabullerin onun üzerindeki etkileri dikkate değerdir.

“Kasabalıların bana normal biri gibi davranmasını istiyordum, dokunduğunda gıcırdayan, jelatin kağıdına sarılı bir salak gibi değil.” (Casavella, 2021: 44).

Kitaptan verilen bu örnek Daniel'in toplum içinde nasıl algılandığını ve kendisini nasıl hissettiğini çok belirgin bir şekilde göstermektedir. Daniel toplum tarafından sıradan biri olarak kabul edilmek istiyor ve bu isteği toplumdaki yerini bulma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır.

Bu süreç Daniel'in kişisel değerlerini ve toplumsal beklentilerle uyum sağlama çabasını da şekillendirir. Özellikle ailesi ve arkadaşlarıyla olan ilişkileri bu uyum sürecinde belirleyici bir rol oynar. Daniel'in ailesi ve arkadaş çevresi tarafından nasıl algılandığı kişisel değer yargılarını ve topluma uyum sağlama biçimini etkiler. Ailesinin tepkileri onun üzerinde büyük bir baskı yaratır:

“Halalarım yanımdan geçerken daha önce orada olmayan bir leke görmüş gibi bakıyorlardı bana, mutfaktan sesleri geliyordu, ama peş peşe iki cümle bile duyulmuyordu” (Casavella, 2021: 44).

Bu ifade Daniel'in aile içindeki yabancılaşmasını ve bu durumun onun toplumsal değerlerle olan ilişkisine nasıl etki ettiğini gözler önüne serer. Ailesi tarafından dışlanmış hissetmesi Daniel'in kişisel gelişim sürecinde önemli bir dönüm noktasıdır ve toplum içinde kendine özgü bir yer edinme çabasını daha da karmaşık hale getirir.

3.2.6. *El Secreto de las Fiestas* Yapıtının Oluşum Romanı Olarak İncelenmesi

El Secreto de las Fiestas, Francisco Casavella'nın kendine özgü üslubuyla kaleme aldığı bir roman olarak başkahraman Daniel Basanta'nın büyüme ve olgunlaşma sürecini anlatır. Roman bu bağlamda bir oluşum romanı olarak değerlendirilmelidir. Romanın merkezinde Daniel Basanta'nın çocukluktan gençliğe geçiş süreci yer alır. Romanın başlarında Daniel'in hayatına büyük ölçüde yalnızlık ve belirsizlik hakimdir. Ancak babasının yanına, Barselona'ya taşınmasıyla hayatı önemli ölçüde değişir. Daniel Barselona'da yeni bir çevreye uyum sağlamak zorunda kalır. Bu süreçte ilk aşkını yaşar, yeni arkadaşlıklar kurar ve hayatın acı gerçekleriyle yüzleşir. Daniel'in bu deneyimleri iç dünyasında derin değişiklikler yaratır ve olgunlaşmasını hızlandırır. Özellikle dedesiyle olan ilişkisi Daniel'in hayata dair önemli dersler almasını sağlar. Dedesinin öğrettikleri ve hikâyeleri Daniel'in kişilik gelişiminde belirleyici bir rol oynar.

Casavella romanında kendi yaşamından izler taşıyan unsurlar kullanarak ve birinci tekil şahıs anlatımı tercih ederek, okurun Daniel'in iç dünyasını derinlemesine anlamasına olanak sağlar (Martín Pérez, 2015: 197-198). Daniel'in 'acayip' olarak tanımlanması topluma uyum sağlama çabasını ve kendini kabul etme sürecini simgeler. Bu 'acayıklık' karakterini daha karmaşık ve derinlikli yapar, okurun empati kurmasını kolaylaştırır. Romanın mizahi ve ironik dili, Daniel'in yaşadığı zorlukları ve deneyimleri daha katlanabilir hâle getirmektedir. Özellikle Daniel'in dedesiyle olan ilişkisi romanın duygusal ve öğretici yönünü vurgular. Dede yaşamın sırlarını ve kurallarını öğretirken Daniel'e derin bir yaşam bilgeliği de kazandırır. Bu ilişki Daniel'in olgunlaşma sürecinde önemli bir rol oynar.

Casavella romanında dönemin toplum ve kültür yapısını ayrıntılı bir şekilde işler ve bu bağlamda birkaç önemli unsur öne çıkar. Daniel'in kırsal Galisya'dan büyük kent Barselona'ya taşınması, iki farklı yaşam biçimi ve kültür ortamı arasındaki farkları ortaya

koyar. Galisya'nın geleneksel ve yalıtılmış yaşam biçimi Daniel'in dedesi ve halalarıyla yaşadığı deneyimlerle temsil edilirken, Barselona'nın çağdaş ve canlı yapısı Daniel'in gençlik serüvenleri ve okul hayatıyla anlatılır. Bu geçiş, İspanya'nın farklı bölgelerindeki kültürel çeşitliliği ve modernleşme sürecini vurgular.

Romanın geçtiği dönem olan 1979-1980 yılları İspanya'nın Franco sonrası özgürlüğe geçiş dönemi olarak büyük bir toplumsal dönüşümü temsil etmektedir. Bu dönemin belirsizlikleri ve yaşanan değişimler Daniel'in kişisel öyküsüyle birlikte işlenir. Özellikle Daniel'in babasıyla olan ilişkisi ve okulda çevresiyle yaşadığı etkileşim bu dönemin toplumsal değişimini yansıtır. Roman gençlerin bu dönemdeki kimlik arayışlarını ve toplumsal kurallarla çatışmalarını başarılı bir şekilde işler.

Daniel'in gençlik yılları dönemin yaygın kültürü ve müziğiyle iç içe geçer. Barlarda geçirilen zaman, tilt makineleri ve Daniel'in müziğe olan ilgisi seksenlerin gençlik kültürünün önemli unsurlarıdır. Bu durum, romanın dönemin gençlik hayatını ve toplumsal alışkanlıklarını nasıl yakaladığını gösterir. Özellikle müzik Daniel'in yaşamında önemli bir rol oynar, kimlik arayışını ve duygusal gelişimini etkiler.

Roman boyunca Daniel karşılaştığı zorlukları kimi zaman başarıyla, kimi zaman da tökezleyerek aşar. Bu deneyimler büyüme ve olgunlaşma yolculuğunda önemli bir yere sahiptir. Daniel'in hikâyesinin sonu klasik anlamda mutlu bir son olarak değerlendirilemez; ancak romanın temel amacı, Daniel'i hayata hazırlamaktır. Hayatın sırlarını ve bitmeyen mücadelelerini kabul eden Daniel bu süreçte kendi kimliğini ve yerini bulur. Bu yolculuk kişisel gelişimini tamamlamasına ve hayatın gerçeklerini anlamasına yardımcı olur. Daniel, eğlencelerin sırrının ne olduğunu hâlâ bilmediğini ve asla sona ermeyeceğini kabul eder:

“En açık seçik olan da, Eğlencelerin Sırrı'nın asla bitmediğiydi. Üstelik ne olduğunu ne biliyordum, ne de bilecektim. Kabul ediyorum” (Casavella, 2021: 200).

Yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere romanın sonunda, Daniel'in hayatı açık uçlu bırakılır. Bu son, okuyucunun Daniel'in gelecekteki iniş çıkışlarını düşünmesine olanak tanır. Daniel'in yaşadığı hayal kırıklıkları ve toparlanma süreci, hayatının devam eden bir öğrenme ve olgunlaşma yolculuğu olduğunu gösterir. Bu şekilde Daniel'in hikâyesi okuyucuda derin bir iz bırakır ve hayatın karmaşıklığını ve sürekli değişen doğasını vurgular.

Sonuç olarak Daniel Basanta yaşadığı deneyimler ve olgunlaşma süreciyle bir oluşum romanı kahramanı olarak iyi bir örnektir. Francisco Casavella bu romanında genç bir bireyin hayatı keşfetme ve olgunlaşma sürecini etkileyici bir şekilde anlatmıştır. Daniel'in hikâyesi okuyuculara hayatın zorlukları karşısında direnç göstermenin ve kendi yolunu bulmanın önemini gösterir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DÍAS DE REYES MAGOS ROMANINDA OLUŞUM ROMANI ÖGELERİ

Bu bölümde, Emilio Pascual'in *Días de Reyes Magos* romanındaki oluşum romanı ögeleri incelenecektir. İlk olarak, yazarın yaşamı ve edebî kimliği tanıtılacak, ardından roman İspanyol edebiyatındaki bir oluşum romanı örneği olarak ele alınacaktır. Başkişi Ulises'in gençlik dönemi ve çevresinin etkileri, iç çatışmaları aracılığıyla bir oluşum romanı kahramanı olarak özgürlüğe yolculuğu bağlamında incelenecektir. Ayrıca, eğitim yoluyla yaşanan dönüşümler ele alınacak ve *Días de Reyes Magos* yapıtı bir oluşum romanı olarak çözümlenecektir.

4.1. Emilio Pascual'in Yaşamı ve Edebi Kişiliği

Emilio Pascual 1948 yılında İspanya'nın Segovia şehrinin Tejares kasabasında dünyaya gelmiştir. Yazar, çevirmen, anlatıcı ve eleştirmen Pascual, yalnızca yetişkinlere yönelik edebiyata değil, çocuk ve gençlik edebiyatına da katkılar vermiştir.

Madrid Complutense Üniversitesi'nde İspanyol edebiyatı eğitimi alan yazar, mezuniyetinden kısa bir süre sonra Paulinas yayınevinde çalışmaya başlamıştır.

Daha sonra Anaya yayınevinde çalışmaya başlayan Pascual, burada genellikle çocuk edebiyatı ve klasik metinler üzerine çalışmış ve 2000 yılında Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ödülü'nü kazanmıştır. Edebiyata olan tutkusu dilin inceliğine ve Quijote'ye duyduğu hayranlığa yansımıştır. Yazarlığa çocuk kitaplarıyla başlayan Pascual, sonrasında Ediciones Cátedra isimli yayınevinin yöneticiliğini üstlenmiş ve bir dizi yapıt kaleme almıştır. Bu yapıtlar arasında, 1999'da yayımlanan ve Lazarillo Ödülü'nü kazanan *Días de Reyes Magos* adlı yapıt öne çıkmaktadır. Pascual, söz konusu yapıtıyla bir yıl sonra Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ödülü'nü almıştır. Pascual'in

yapıtlarında yaşamın trajikomik yanı, gizli aşklar, hayatın zorluklarına rağmen umut ve güzellikleri bulabilme arzusu gibi konular öne çıkmaktadır. Emilio Pascual'in yapıtları özenli bir dil ve anlam derinliği ile edebiyat dünyasına önemli katkılarda bulunmuştur.

Emilio Pascual'ın yapıtları şunlardır:

El Purgatorio de don Oficinio (1977), *Aventura en el Gris* (1991), *Guía junior de Expo'92* (1992), *Días de Reyes Magos* (1999), *La novela de aventuras o volver tras un largo viaje* (1999), *Campomanes y yo* (2002), *El fantasma anidó bajo el alero* (2003), *Apócrifos del Libro* (2004), *Trío de color. Tres historias de Mesterosos, Apisonados y Dolorientes* (2005), *El número de la Bella* (2010), *La última dedicatoria de Cervantes* (2013), *Conversaciones de grupo con latín al fondo* (2022), *El gabinete mágico. Libro de las bibliotecas imaginarias* (2023) olmak üzere on üç adet yapıtı vardır.

4.2. İspanyol Oluşum Romanı: *Días de Reyes Magos*

Días de Reyes Magos, Emilio Pascual tarafından kaleme alınmış bir oluşum romanı olup genç bir çocuğun kişisel gelişim ve olgunlaşmasını ele alır. Roman, Ulises⁶ adında genç bir kahramanın yaşadığı maceralar üzerinden ilerler. Ulises, kitabın başında daha çocuksu düşüncelere ve belirsiz hedeflere sahipken, hikâye boyunca yaşadığı çeşitli olaylar ve karşılaştığı zorluklar onun olgunlaşmasını sağlar. Bu süreçte Ulises, farklı insanlarla kurduğu ilişkiler sonucunda kendini keşfetme fırsatı bulur. Hikâye sekiz yaşındayken Reyes Magos'un (Üç Bilge Kral) gerçek olmadığını öğrendiği anla başlar⁷. Kitap boyunca Ulises büyür ve edebiyatı keşfetme serüvenini anlatır.

Roman, Ulises'in on iki ile on beş yaşları arasında ailesiyle yaşadığı gerginliklerle başlar. Annesi, babasının tüm günü dışarıda tembellik yaparak geçirdiğini ve işe gitmediği için eve yeterince para getirmediğini düşünmektedir. Ayrıca babası sürekli şarkı söylediği ve neşeli biri olduğu için annesi onu sık sık sarhoş olmakla suçlar. Bu sürekli ev içi çatışma, Ulises'i on altı yaşında evden ayrılma kararına iten ana etkenlerden biri olur.

Evden ayrıldıktan sonra ne yapacağı konusunda emin olmayan Ulises, akıllı ve düşünceli arkadaşı Calipso'ya (Cali)⁸ danışır. Cali, Ulises'e evden ayrılmanın durumunu iyileştirmeyeceğini, sadece kötüleştireceğini anlatır. Ayrıca ona bazı kitaplar önerir ve tavsiyelerde bulunur.

⁶ Ulises'in ismi, Homeros'un *Odyseia* destanındaki başkahraman Odysseus'a (Latince adıyla Ulysses) göndermedir. Ulysses, Troya Savaşı'ndan sonra evine dönüş yolculuğunda birçok macera yaşayan efsanevi bir Yunan kralıdır. Bu yolculuk esnasında karşılaştığı birçok zorluk ve macera, Uli'nin hayatında yaşadığı iç dünyadaki ve dış dünyadaki yolculuklara benzetilebilir.

⁷ Üç Bilge Kral, Hristiyan geleneğinde İsa'nın doğumunu kutlayan üç bilge kişiyi ifade eder. Bu bilge kişiler, Melkior, Gaspar ve Baltazar, doğudan gelerek İsa'ya altın, günnük ve mür getirmişlerdir. Bu hediyeler, İsa'nın hem kral olarak görülmesini hem de tanrısal ve ölümlü doğasını simgeler. Birçok Hristiyan, 6 Ocak'ta Kıddes (Epifani) Bayramı'nı kutlar. Bu bayramın bir parçası olarak Üç Bilge Kral'ın gelişi kutlanır (Nelson, 2020: 10-14-20).

⁸ *Días de Reyes Magos* romanında Cali Uli'ye destek olan, yolunu gösteren ve kişisel gelişimine katkıda bulunan bir şahsiyettir. Cali'nin ismi Homeros'un *Odyseia* destanındaki Calypso'ya göndermedir. Destanda, Calypso, bir adada yaşayan bir su perisidir ve Odysseus'u birkaç yıl boyunca orada tutar. Calypso, Odysseus'u başta adasında tutarak eve dönüş yolculuğunu engeller, ancak sonunda onu serbest bırakır ve eve dönmesine yardım eder. Ona bir sal yapması için gerekli malzemeleri sağlar ve yolculuğu için hazırlık yapar (Doğan, 2020: 33-35). Destandaki bu durumla benzer şekilde, Cali de Uli'nin kendi iç hapisinden çıkmasına yardım etmektedir.

Ulises yaşıdığı zorlukların başkalarının yaşadıklarından daha ağır olmadığını görmek için metroda etrafa bakınmaya başlar. Bu gözlemleri sonucunda, başkalarının da zor durumda olduğunu fark eder ve bu yüzden eve dönme kararı alır. Ertesi gün okula gitmez ve yine metroya gider. Eve döndüğünde, daha önce Cali'nin önerdiği iki kitabı posta kutusunda bulur ve onları okumaya başlar.

Bir gün metroda, romanslar söyleyen kör bir adamla tanışır. Bu adam, kitap okumayı çok seven biridir ve Ulises'ten, kendisine her gün sevdiği kitaplardan bazılarını okumasını ister. Ulises, edebiyat öğretmenine babasının hasta olduğunu söyleyerek derse katılmaz ve her gün kör adamı görmeye gider. Ancak zamanla kitapların Cali'den gelmediğini keşfeder ve bu durum büyük bir gizeme dönüşür. Sonunda kör adam Ulises'e artık yeterince kitap okuduğunu ve o günün son görüşmeleri olacağını söyler. Birlikte yemek yerler ve bir daha görüşmezler.

Ulises'in kitaplarla dolu hayal dünyası, annesinin babasının öldüğünü söylemesiyle yıkılır. Ayrıca, arkadaşı Cali Fransa'ya taşınır. Birkaç gün sonra Ulises postaneden bir paket alır. Pakette bir anahtar ve bir adres bulur. Bu adres bir makyaj atölyesine aittir ve içeride kostümler, makyaj malzemeleri ve peruklar bulunur. Ayrıca Cali'den bir mektup bulur ve mektupta gizemin çözüldüğünü öğrenir: Bu kitapları ona hediye edenler edebiyatın değerini öğretmek isteyen annesi, babası, edebiyat öğretmeni ve Cali'dir. Babası da metroda kör adam rolünü üstlenmiştir.

4.2.1. Başlangıcın İzleri: Ulises'in Gençlik Dönemi ve Çevresel Etkiler

Roman başlarken Reyes Magos'un (Üç Kral) var olmadığını öğrenmesiyle büyük bir düş kırıklığına uğrayan Ulises duygusal ama bir o kadar da düşünceli bir çocuktur. Dünyaya bakış açısında önemli bir dönüm noktası olan bu olay onun meraklı, sorgulayıcı yapısını pekiştirir. Gençlik yıllarındaki Ulises çevresinde olup bitenlere karşı duyarlı, ancak bir o kadar da içine kapanık ve çelişkili duygular ile boğuşan bir roman kişisi olarak betimlenir. Ulises'in aile yapısı biraz karmaşıktır. Evin maddi yükünü taşıyan annesi kocasının evdeki yokluğundan, işsizliğinden ve sorumsuz tavırlarından şikayetçi olan bir şahsiyet olarak öne çıkmaktadır. Babası ise yaşamı boyunca tiyatro ile iç içe olmuş, hayatı dolu dolu yaşayan, ancak ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmede yetersiz kalan neşeli bir insandır. Bu durum Ulises'in aile içi ilişkilerini ve yetişkinlik algısını şekillendirir. Ulises'in yaşadığı toplumsal ortam iktisadî ve kültürel çalkantılarla doludur. Annesinin sürekli iş arayışı ve ekonomik sıkıntılar Ulises'in toplumsal çevresinin ve aile içi ilişkilerinin anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Kültürel olarak zengin bir geçmişe sahip olan ailesi, ona edebiyat ve sanat sevgisini aşılar. Madrid gibi bir şehirde yaşaması Ulises'in çeşitli kültürel etkinliklere katılmasını ve farklı çevrelere girmesini sağlar, bu da onun düşünsel gelişimine katkıda bulunur.

Bu özellikler Ulises'in doğasını ve içinde bulunduğu toplumsal-kültürel çerçeveyi belirlerken roman boyunca yaşayacağı değişimlerin de temelini oluşturur.

Yolun başında Uli'nin kişiliği, genç bir erkek olarak ailesinde ve içinde yaşadığı toplumda zorluklar ile şekillenir. Kitabın başında, babası ile olan ilişkisi ve ailesinin genel durumu öne çıkmaktadır. Geçmişte bir tiyatro topluluğunda etkin bir oyuncu olan babası şimdi işsizdir; çoğu zaman eve geç gelir ve aile içindeki sorumluluklardan kaçır. Babasının bu durumu Uli'nin aile içindeki algıları ve beklentileri üzerinde belirleyici olur. “Babam benim için bir muammaydı” (Pascual, 2007: 27) ifadesi ile anlatıldığı gibi babası, Uli için

çözülmesi zor bir bilmeceye dönüşmüştür. Bu durum, babasının bir yandan sanatsal yetenekleri ve çekici kişiliği, diğer yandan ise ailesine karşı sorumluluklarını ihmal etmesi arasındaki çelişkiyi yansıtır. Kitapta gözlemlenen bir başka konu ise kuşak çatışmasıdır. Kuşak çatışması Uli'nin babası ile olan ilişkisinde belirgindir. Uli, babasının yaşam biçimini eleştirirken aynı zamanda kendi yolunu çizme arayışındadır. Bu durum Uli'nin kendi benliğini bulma ve bireysel kimlik geliştirme sürecini hızlandırır.

Öte yandan Uli'nin annesi ile olan ilişkisi de gergindir. Babasının eve geç gelmesinden şikayetçi olan annesi evdeki yükün çoğunu tek başına taşımaktadır:

“Annem her geçen gün daha fazla bağılıyor ve babamı her geçen gün daha az görüyordum” (Pascual, 2007: 21).

Bu durumdan rahatsızlık duyan Uli dış dünyadan ve ailesinden duygusal olarak uzaklaşmaya başlar. Uli ailesinin sorunlarından kaçıp kendi yolunu çizme arzusundadır. Gençlik döneminin tipik bir özelliği olan bu arzu bağımsızlık arayışını yansıtmaktadır. Dolayısıyla Uli'nin kişisel gelişim yolculuğunun başlangıcı olarak görülebilir.

Kahramanımız Ulises büyük kent metrosu aracılığıyla zengin bir toplum ve kültür ortamına girmektedir. Metro, romanda farklı toplumsal ve kültürel kesimlerden insanların geçici olarak bir araya geldiği, yoğun bir etkileşimin yaşandığı, sığınılacak bir kaçış yeri olarak betimlenmektedir. Bu ortam toplumun küçük bir yansıması olarak gösterilip, türlü türlü insanlık hallerini yansıtmaktadır.

Roman boyunca Ulises metroda gördüğü her türden insanı seyrederek kendi yaşamı, ilişkileri ve geleceği hakkında düşünmektedir. Yalnızca bir ulaşım aracı olmanın çok ötesine geçen metro Ulises için bir tür düşünme alanı haline dönüşmektedir. Bu mekân Uli'ye yetişkinliğe geçiş sürecinde kimliğinin nasıl şekillendiğini düşünmesi için bir fırsat sunmaktadır.

Madrid gibi büyük şehirlerde, Üç Bilge Kral'ın (Melkior, Gaspar ve Baltazar) 6 Ocak öncesi metroda seyahat ettiklerine dair hikayeler yaygındır. Bu durum, çocukların kralların günlük hayatın bir parçası olduklarına inanmalarını sağlayıp onların heyecanını artırmaktadır. Metroda kralları görmek, çocuklar için bir hayalin gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. İspanyol çocukları için Üç Bilge Kral yılın en büyüğü zamanını temsil etmektedir. 5 Ocak gecesi, çocuklar ayakkabılarını dışarıya koyar ve kralların onlara hediye bırakmalarını beklerler. Ertesi sabah, ayakkabılarının yanında buldukları hediyelerle büyük bir sevinç yaşarlar. Bu gelenek, ABD'li çocuklar için Noel zamanı Noel babanın (Santa Claus) getirdiği hediyeler kadar önemlidir. Bir Türk çocuk için ise Ramazan Bayramı'nda toplanan şeker ve harçlıklar ne ifade ediyorsa, İspanyol çocuklar için de Üç Bilge Kral aynı şekilde özel ve heyecan vericidir. Üç Bilge Kral'ın getirdiği hediyeler, çocuklar için sadece maddi değil, aynı zamanda manevi bir değere de sahiptir. Bu gelenek, çocukların hayal gücünü canlandırır ve ailelerin bir araya gelerek kutlama yapmasına vesile olur. Ayrıca, İspanyol kültüründe kralların getirdiği hediyelerin, paylaşma ve cömertlik gibi değerleri de pekiştirdiği düşünülür. Metroda bu kişiliklerin görülmesi, toplu taşıma aracının kültürel bir simge haline gelmesini sağlar ve Üç Bilge Kral'ın İspanyol kültüründeki önemli yerini günlük yaşamın içine dahil etmiş olur.

Uli'nin toplumsal ve kültürel ortamını anlamak, *Días de Reyes Magos* romanında onun gelişimi üzerinde önemli etkileri olan unsurları kapsar. Roman, metro duraklarında ve sokaklarda yaşayan insanları, göçmenleri ve toplum tarafından ötekileştirilmişleri betimleyerek dönemin toplumsal sorunlarına işaret eder:

“Tütün, mendil, incik boncuk satıcıları; saatler, çakmaklar, bıçaklar; kemerler, mendiller, espadriller... Siyah ırkın pek çok temsilcisi, benimkinden çok daha kötü koşullardan kaçarak metronun labirentine taşınmıştı” (Pascual, 2007: 58).

4.2.2. Uli'nin Yaşadığı Önemli Olaylar ve Bu Olayların Uli'nin Üzerindeki Etkisi

Uli'nin kişilik gelişiminde önemli bir dönüm noktası annesiyle olan karmaşık ilişkisidir. Annesinin ona yönelik sert tutumu Uli'nin kendine güvenini sarsar ve onu daha bağımsız bir birey olmaya iten süreçlerin başlangıcı olur:

“Vay, sonunda beyefendi teşrif etti! [...] Siz ikiniz beni hizmetçi sandınız herhalde, değil mi? O zaman bir dahaki sefere yemeğinizi kendiniz yaparsınız” (Pascual, 2007: 63).

Yukarıdaki örnek Uli'nin evdeki baskıyı en üst düzeyde hissettiğini ve annesiyle olan çatışmaların bağımsız olma ve evden uzaklaşma isteğini artırdığını göstermektedir.

Annenin özellikle akşam yemeği hazırlama konusunda Uli'ye yönelik sert ve bezdirici tutumu, ev içi ilişkilerin ne denli gergin olduğunu ve bu gerginliğin Uli'nin duygusal ve ruhsal durumu üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir:

“Cevap vermedim. Genelde sessizliğim kayıtsızlık ya da küçümseme göstergesiydi. Fakat o gece, sert azarlamalarının altında yaşamın anlamsızlığına karşı duyulan derin bir yorgunluk ve acı bir isyan gördüm” (Pascual, 2007: 63).

Uli'nin bu duruma sessiz kalması, genellikle ilgisizlik ya da küçümseme olarak yorumlanabilir. Ancak bu sessizlik, Uli'nin annesinin sözlerindeki katılığa ve hayatın saçmalığına yönelik bir itiraz olarak daha derin bir anlam kazanır. Annesinin hayattan beklentilerinin yüksekliği ile yaşadığı düş kırıklıkları, Uli'nin kendi hayatındaki zorluklarla nasıl başa çıkacağını da etkileyecek unsurlar arasında yer alır.

Uli'nin annesiyle olan karmaşık ilişkisinin yanı sıra Cali ile olan ikili ilişkisi de Uli'nin kişisel gelişimi üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Cali, Uli'nin arkadaş çevresini genişletmesine ve daha olumlu bir insan olmasına yardımcı olur. Cali ile olan dostluğu Uli'nin dünya görüşünü değiştirir ve ona farklı bakış açıları sunar:

“Cali, kırıcı olmadan aynı fikirde olmama ve üstünlük taslamadan ya da kendini beğenmiş görünmeden öğüt verme erdemine sahipti.” (Pascual, 2007: 43).

Yukarıdaki örnek Uli'nin sadece bir arkadaştan değil, aynı zamanda bir rehberden ne öğrenebileceğinin de bir göstergesidir. Cali'nin olumlu yaklaşımı, Uli'ye hayata karşı daha umutlu ve açık fikirli olma gücü verir.

Öte yandan Cali'nin Uli'nin “kendi içindeki hapisten” çıkmasına yardımcı olması, Uli'nin yaşamındaki etkisinin derinliğini ve önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, içerisindeki hapis Uli'nin korkularını, çekingenliği ve kendine olan güvensizliklerini simgelemektedir. Cali'nin varlığı ve desteği, Uli'nin bu engelleri aşmasına ve daha özgür, bağımsız bir birey olmasına olanak tanır.

“*Días de Reyes Magos* romanında, en başından itibaren Uli'nin kendi içindeki hapisten çıkmasına Cali yardımcı olacaktır” (Pascual, 2007: 196).

4.2.3. Uli'nin İçsel Çatışmaları ve Özgürlüğe Yolculuğu

Uli'nin hikâyesi, ailesiyle olan ilişkilerinin sonucunda yaşadığı iç çatışmalara odaklanır. Ailesinin çelişkili tavırları kendini yabancılaşmış ve yalnız hissetmesine neden olur. Çocukluktan gençliğe geçerken kimliğini sorgulamaya başlar. Kendi yerini bulmaya çalışırken ailesi ve toplumun dayattığı değerlerle kendi inançlarını bağdaştırmakta zorlanır. On altı yaşında evden ayrılması hem ailesinden hem de toplumdan bağımsız olma isteğini ortaya koymaktadır.

Geleneksel aile yapısına uyması beklenen Uli'nin kendini ifade etme ve geliştirme isteği engellenir. Kitaplar aracılığıyla kendini tanımaya çalışırken ailesinin ve toplumun beklentilerine meydan okur. Kitaplar ona yol gösterir ve huzur verir. Aile içi gerginlikler sonucunda kendini ailesinden uzaklaşmış hisseden Uli uzaklaşma ve özgürlüğe kavuşma isteğini şöyle ifade eder: “On altı yaşıma bastığım gün evden ayrılmaya karar verdim” (Pascual, 2007: 24). Ancak, kaçış düşüncesinden vazgeçip çözüm arayışına girer. Bu noktada, kendiyile olan mücadelesinde Cali önemli bir yere sahiptir ve Uli'yi yaşamındaki karanlık düşüncelerden uzaklaştırmaya çalışır. Uli'nin iç çatışmalarında yol gösterici olan bu ilişki çözüm arayışında ona destek olur.

Uli'nin annesi ve babasıyla ilişkisi kişiliğinin oluşumunu biçimlendirmektedir. Babası düzensiz bir yaşam sürdüğü ve toplumun beklentilerini karşılayamadığı için Uli'yi bu konularda olumsuz etkilemektedir. Babasının sürekli olarak çalışma fikrine uzak durması ve toplumsal kuralları önemsememesi, Uli'yi de bu tür bir özgürlüğe çeker. Uli, disiplinli ve geleneksel bir yaşam sunmaya çalışan annesi ile sert ve sorgulayıcı tutumu nedeniyle sürekli çatışma yaşar. Bu çatışma, Uli'nin kendini ailesinden soyutlayarak öz kimliğini bulma isteğini artırır. Babasının iş konusuna bakışını yansıtan şu sözlerinin altı çizilmelidir:

“Çalışmaktan nefret ederdi ya da öyle derdi ve bunu kendine özgü yaşam felsefesiyle gerekçelendirirdi” (Pascual, 2007: 28).

Babasının çalışmaktan uzak durmasının ve hayatını sanata adamaya odaklanmasının Uli'nin dünya görüşünü nasıl şekillendirdiğine tanık oluruz. Çalışma fikrinden uzak durmayı bir felsefe olarak benimseyen babası, iş yerine sanatla uğraşmanın daha değerli olduğunu savunarak Uli için bir rol model haline dönüşür:

“Kahramanın layık olduğu tek görev, köken itibarıyla şiirsel olandı, yani yaratıcı işlevdi” (Pascual, 2007: 28).

Ancak, bu bakış açısı Uli'nin kendi içinde çelişki yaşamasına neden olur. Bu nedenle babasının düzensiz yaşam biçiminin Uli'nin de sorumluluklarından kaçınmasına neden olabilecek bir örnek teşkil edebileceği kolaylıkla savunulabilir.

Uli kimlik arayışında kendi yolunu bulmaya çalışırken ailesi ve toplumun dayattığı kurallarla mücadele etmektedir. Babasının etkisiyle özgürlüğün peşinden gitmeyi ve sorumluluklardan kaçmayı uygun bulurken annesinin disiplinli tavırları ve toplumun beklentileriyle başa çıkmakta zorlanmaktadır. Bu yüzden Uli hayatında ne yapmak istediğini keşfetmek için kendini anlamaya çalışmaktadır. Cali'nin önerdiği kitaplar ve tavsiyeler ise Uli'ye farklı düşünmeyi ve hayatta ne istediğini fark etmeyi öğretmektedir. Özellikle *Düğme Savaşları*⁹ kitabındaki “Ve düşün ki, büyüdüğümüzde belki de onlar kadar aptal olacağız” (Pascual, 2007: 70) ifadesini okuduğunda Uli büyüdüğünde anne-babasının yaptığı hataları tekrar etmek istemediğini fark eder. Bu kitaplar ve Cali'nin desteği sayesinde Uli, ailesi ve toplumla yaşadığı çatışmaların kendisini nasıl etkilediğini daha iyi anlamaktadır.

Sonuç olarak, Uli'nin ailesi ve toplumla yaşadığı çatışmalar, onun kendi kimliğini arama sürecine zemin hazırlamaktadır. Annesi ve babasıyla olan çatışmalı ilişkisi, sorumluluk ve özgürlük arayışıyla birleşerek Uli'yi içsel bir yolculuğa çıkarır. Kim

⁹ Louis Pergaud tarafından kaleme alınan *Düğme Savaşları* isimli yapıt (İsp. *La guerra de los botones*) ilk olarak 1912'de *La Guerre des Boutons* adıyla Fransızca olarak basılmıştır.

olduğunu anlamak için kitaplar ve arkadaşlarıyla ilişkileri üzerinden çözüm arayışlarına girer. Bu yolculuk, Uli'nin özgürlüğe olan açlığını ve kişisel değerlerini daha net görmesine yardımcı olur.

4.2.4. Eğitim Yoluyla Yaşanan Dönüşümler

Ulises'in öğrenim süreci hem doğrudan hem de dolaylı yollarla şekillenir. Okul eğitimin temel merkezi olarak görülürken, özellikle Cali'nin öğrenmeye teşvik etmesiyle Uli'nin eğitime bakışı değişir. Cali'nin önerdiği kitaplar Uli'nin bilincini açar. *Düğme Savaşları* ve *Ölü Ozanlar Derneği* kitapları ailesine ve topluma bakışını etkiler. Bu kitapların sunduğu bakış açısıyla Uli, anne-babasının ve yetişkinlerin hatalarını daha iyi anlar ve kendini bulma yolculuğunda ufuk açıcı fikirler edinir.

Uli'nin eğitim deneyimlerinin en önemli yanı, Cali'nin destekleyici rehberliğidir. Evdeki huzursuz ortamdan kaçmak istediğinde Cali onun moralini yüksek tutar ve olumlu bir bakış açısı kazanmasını sağlar. “Metro” bölümünde Cali, Uli'yi sakinleştirir ve farklı açılardan düşünmesini sağlar. Metroda birlikte dolaşarak yaşamın türlü zorluklarıyla mücadele eden insanları izlerler. Bu gözlemler, Uli'nin dünyada kendi yerini bulmasına ve gerçeklerle yüzleşmesine yardımcı olur.

Uli'nin bilgi edinme süreci daha çok içe dönük ve deneyime dayalı olur. Kitap okuyarak, gezerek ve gözlem yaparak öğrenir. Özellikle metroda karşılaştığı kör adamın öyküsü Uli'yi derinden etkiler. “Kör Adam” bölümünde gözleri görmeyen adamın sözleri ve yaşantısı, Uli'nin dünyayı daha anlamlı bulmasına yardımcı olur. Bu deneyim, aile ortamından kaçma fikrine daha farklı bakmasına neden olur. Uli bu insanların yaşamlarından dersler çıkarır ve kendine özgü bir bakış açısı geliştirmeye başlar.

Uli kişiliğinin roman boyunca okuduğu kitaplar onun eğitim yoluyla yaşadığı dönüşümün önemli bir parçasıdır. İlk olarak *Küçük Prens* kitabını edinmesiyle başlayan okuma yolculuğu Uli'ye kendine ait bir dünya kurmanın ilk adımlarını atma olanağı sunar. Bu kitap, Uli'nin kütüphanesinde mevcut olan ve düzenli olarak okuduğu ilk yapıttır. Uli, zaman içerisinde *Don Kişot*, *Tormesli Lazarillo*, *Odyseia*, *Gulliver'in Gezileri* ve *Hamlet* gibi dünya klasiklerini de okur.

Sonuç olarak, Uli'nin okuduğu kitaplar dünyayı ve kendisini daha iyi tanınmasına yardımcı olurken, oluşum romanı türündeki bu romanın temelini oluşturan öğrenme ve geleişim sürecinin önemli unsurlarına d n ş rl r.

4.2.5. *Días de Reyes Magos* Yapıtının Oluşum Romanı Olarak İncelenmesi

Uli, romanın başında ailesiyle yaşadığı sorunlar ve iç çatışmalarıyla boğuşan genç bir çocuktur. Ev ortamındaki aile ilişkilerinin getirdiği gerilim, Uli'de güvensizlik yaratır. Ailesinden uzaklaşma isteğiyle metroda kendi dünyasını kurmaya çalışır. Ancak bu kaçış çabası Uli'yi yalnız bırakır. Aile içindeki sorunlar onu hem özgürlük arayışına iter hem de iç çatışmalarıyla yüzleşmeye zorlar.

Kaçmak, var olan sorunlardan kurtulmanın bir yolu olarak gözükse de Cali gibi arkadaşlarıyla ilişkileri, Uli'nin daha önce fark etmediği başka bakış açıları edinmesine yardımcı olur. Metrodaki gözlemlerinden Cali ile söyleşilerine dek edindiği deneyimler, Uli'nin kendi yolculuğu konusunda daha da derinleşmesine yol açar. Özellikle Cali, Uli'ye hayatın zorluklarını aşmak için bir iç denge bulması gerektiğini öğretir. Cali'nin önerdiği kitaplar ve onunla yapılan samimi sohbetler Uli'ye, ailesiyle olan sorunları ve kimlik arayışını yeniden düşünme fırsatı verir. Uli metroda insanların günlük yaşamlarına dair gözlemler yaparken toplumun farklı kesimlerinden gelen insanları görme şansı bulur. Aile sorunlarıyla başa çıkarken toplumda benzer durumdaki insanları anlama yeteneği kazanan Uli, bu sayede kişisel ve toplumsal olgunlaşmasını derinleştirir.

Uli, yolculuğu boyunca ailesiyle sorunlar, annesinin sert tavırları, babasının hayatındaki yerinin belirsizliği gibi birçok zorlukla karşılaşır. Özellikle babasının veda mektubu ve ölümü Uli'de bu zorlukların kalıcı bir duygusal yara açabileceğini gösterir. Babasının kaybı, duygusal bir boşluk yaratsa da Uli, kişiliğini bulmada ve duygusal dayanıklılık geliştirmede önemli adımlar atar. Kaçma isteği ve kimlik arayışından doğan iç çatışmalarını, Cali'nin rehberliği ve kitapların sunduğu yeni bakış açıları sayesinde farklı biçimde ele almayı başarır. Bu ana kadar dile getirdiklerimizden, Uli'nin bir oluşum romanı kahramanı olarak iyi bir örnek olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında, oluşum romanı türü ve bu türün farklı edebi örnekleri incelenmiştir. Tezin dört ana bölümünde, oluşum romanı kavramı, Türk edebiyatındaki önemli bir temsilcisi olan *Cevdet Bey ve Oğulları* ile İspanyol edebiyatındaki iki örnek olan *El Secreto de las Fiestas* ve *Días de Reyes Magos* ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Tezin birinci bölümünde, oluşum romanı kavramı ve bu türün tarihsel gelişimi, genel özellikleri ve türün ilk temsilcisi olarak Goethe'nin *Wilhelm Meister'in Çıracılık Yılları* adlı yapıtı incelenmiştir. Ayrıca, oluşum romanına yakın türler ve bu türün Türk ve İspanyol edebiyatındaki yerleri üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, oluşum romanının gelişim romanı, eğitim romanı ve sanatçı romanı gibi yakın türlerle olan ilişkisi üzerine farklı görüşler ele alınmıştır. Ancak, bu tezde, oluşum romanının diğer türlerden ayrı, bağımsız bir tür olarak değerlendirildiği belirtilmelidir. Oluşum romanı, bireyin içsel ve toplumsal gelişimini merkeze alan, kendine özgü anlatım ve izlekleriyle diğer türlerden ayrılan bir yapıya sahiptir.

Tezin ikinci bölümünde, Türk edebiyatının önemli yapıtlarından biri olan *Cevdet Bey ve Oğulları* romanı, bir oluşum romanı olarak incelenmiştir. Bu bölümde, romanın ana kahramanı Refik'in gelişim süreci, toplumsal değişimlerle olan ilişkisi ve bireysel olgunlaşması incelenmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde, İspanyol edebiyatının önemli yapıtlarından *El Secreto de las Fiestas* romanı, bir oluşum romanı olarak ele alınmıştır. Bu bölümde, romanın ana kahramanı Daniel'in kişisel gelişim süreci, ailesi ve toplumla olan ilişkileri, kendini keşfetme yolculuğu ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Tezin dördüncü bölümünde ise yine İspanyol edebiyatının değerli bir yapıtı olan *Días de Reyes Magos* romanı incelenmiştir. Bu bölümde, romanın ana kahramanı Ulises'in gençlik döneminden yetişkinliğe geçiş süreci, yaşadığı önemli olaylar ve bu olayların üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

El Secreto de las Fiestas ve *Días de Reyes Magos* romanlarında da kahramanlar çeşitli zorluklarla karşılaşsalar da kendilerini ve çevrelerini anlama süreçlerinde belirli bir olgunluğa ulaşırlar. Bu romanlar, kahramanların kimlik arayışlarının daha belirgin bir şekilde sonuçlandığı yapıtlardır.

Ayrıca, tüm bu romanlarda kahramanların eğitim süreçleri ve bu süreçte kazandıkları bilgiler oluşum romanı kahramanlarının kişisel gelişimlerinde kilit bir öneme sahiptir. Bu, oluşum romanlarının eğitsel işlevini ve bireylerin kimlik oluşumunda eğitimin rolünü vurgular.

Tüm bunlara ek olarak, oluşum romanlarının bireylerin kimlik ve benlik inşasında edebiyatın nasıl bir rol oynadığı ele alınmalıdır. Bu, edebi yapıtların bireylerin kendilerini ve dünyadaki yerlerini anlamalarına nasıl yardımcı olduğunu gösterir. Örneğin, *Cevdet Bey ve Oğulları* adlı yapıttaki Refik Batılı düşünce yapısına sahip ve edebiyatla iç içe büyüyen bir roman kişisidir. Roman boyunca belirgin bir şekilde Batı klasikleri ve felsefi yapıtlarla ilgilendiği görülür. Özellikle Jean-Jacques Rousseau'nun yapıtlarına olan ilgisi vurgulanır. Rousseau'nun yapıtları Refik'in iç çatışmalarını ve toplumsal baskıları anlamlandırmasında önemli bir yere sahiptir. *El Secreto de las Fiestas* romanında ise edebiyat bu süreçte hem bir araç hem de bir rehber olarak işlev görüyor. Dedesi tarafından anlatılan hikâyeler ve kitapta yer alan anlatılar Daniel'in kendini ve dünyayı anlamlandırmasında bir yol gösterici oluyor. Kendi kimliğini bulmasında ve kendi yolunu çizebilmesinde bu hikâyeler önemli bir yere sahiptir. İncelenen son roman *Días de Reyes Magos*'ta ise Ulises edebi yapıtların rehberliğinde kişisel gelişimini sürdüren bir kişidir.

Babası tarafından edebi yapıtlar okumaya özendirilir ve bu süreçte yalnızca kitap okumayı değil, aynı zamanda yaşamı öğrenir. “Çünkü kör adam bana yalnızca okumayı değil, yaşamayı da öğretti” (Pascual, 2007: 141) ifadesi, edebiyatın Ulises'in yaşamındaki dönüştürücü rolünü vurgular.

Üç romanda belirgin bir biçimde karşımıza çıkan ortak unsurlardan biri oluşum romanlarında sıkça bulunan kuşak çatışması kavramıdır. *Cevdet Bey ve Oğulları* romanında Refik'in ailesiyle ve özellikle babasıyla yaşadığı çatışmalar kuşaklar arası değer farklılıklarını yansıtır. Babası Cevdet Bey, Osmanlı dönemi değerlerine bağlı, gelenekselci ve toplumda belirli bir güce sahip biridir. Refik ise Cumhuriyet döneminin getirdiği yeniliklerle büyümüş, daha özgür düşünceli ve bireyci bir roman kahramanıdır. *El Secreto de las Fiestas* romanında, başkahramanın ailesiyle olan kuşak çatışmaları, özellikle babası ve halaları ile olan ilişkilerinde belirginleşir.

Días de Reyes Magos romanında ise kuşak çatışması, kahraman Ulises ile babası arasındaki ilişki üzerinden belirginleşir. Genellikle neşeli ve sanatsal yetenekleri olan biri olarak betimlenen babasının ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirmediği vurgulanır. Ulises'in babasının yaşam biçimini eleştirirken kendi yolunu bulma çabası kuşaklar arası değer farklılıklarını yansıtan önemli bir unsurdur.

Bu çalışmada incelenen üç romanda da belirgin bir şekilde gözlemlenen “kahramanın evden ayrılışı” konusu ortak bir izlek olarak değerlendirilebilir. Bu izlek, kahramanların kendilerini tanıma ve toplum içindeki yerlerini belirleme süreçlerinde önemli bir yere sahiptir. Oluşum romanı türünün temel özelliklerinden biri olan “kahramanın evden ayrılışı” izleği, bireyin kişisel gelişim ve olgunlaşma sürecinde önemli bir dönüm noktasıdır. Kahraman genellikle kırsal bir bölgeden ayrılıp daha büyük kentlere seyahat eder. Bu şekilde kahraman, cesaretini sınanan daha geniş bir toplumla karşılaşır.

Bu yolculuk, değişimi başlatır ve değişim, büyümeyi beraberinde getirir. Refik, Daniel ve Ulises, evlerinden ayrılarak çevrelerinden uzaklaşırlar. Refik, ailesinin beklentileri ile kendi değerleri arasında denge kurmaya çalışırken, Daniel ve Ulises de kimliklerini bulma ve toplumsal beklentilerle başa çıkma yolunda önemli deneyimler yaşarlar. Bu yolculuklar, her üç kahramanın da kişisel gelişiminde ve olgunlaşmasında önemli bir rol oynar.

 ncelenen    romanda da kahramanların erkek olması geleneksel oluşum romanı özelliklerindendir. Erken dönem oluşum romanı örnekleri çoğunlukla erkek kahramanları içerir, ancak günümüzde postmodern ve feminist oluşum romanları azınlıklar, kadınlar gibi farklı topluluklara da odaklanmaktadır.

Her üç roman da kahramanlarının kişisel ve toplumsal gelişim süreçlerini ele alarak oluşum romanı türüne katkı sağlamaktadır. Ancak başarı ve başarısızlık kavramları kahramanların i  yolculukları ve sonuçları açısından farklılık göstermektedir. *Cevdet Bey ve Oğulları* romanında Refik i  çatışmaları yaşayan ve toplumsal baskılar arasında sıkışmış bir kahraman olarak başarıya ulaşma konusunda kararsızlık yaşamaktadır. Refik'in nihai bir çözüme ulaşamaması romanın belirsiz ve karmaşık sonunu yansıtır.

Cevdet Bey ve Oğulları ve *El Secreto de las Fiestas* yapıtlarının oluşum romanı özelliklerinden biri olan  zyaşam y k sel unsurlar barındırdığı söylenebilir. Oluşum romanlarında  zyaşam y k sel unsurların sıklıkla gözlemlendiği bilinmektedir, çünkü bu tür romanlar genellikle yazarların kendi yaşamlarından ilham alarak oluşturdukları kurgusal anlatılardır. Ancak, *D as de Reyes Magos* romanı hakkında ise böyle bir yargıya varmak pek de olanaklı görülmemektedir.

Sonuc olarak, bu çalışma ile oluşum romanı türünün Türk ve İspanyol edebiyatlarındaki örnekleri derinlemesine incelenerek, bireylerin kimlik ve anlam arayışlarının edebi yansımaları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda ortaya çıkan bir başka unsur da özellikle *Días de Reyes Magos* kitabının Türkçeye çevrilmesi gerekliliğidir. *El Secreto de las Fiestas* kitabının Türkçe çevirisi Roza Hakmen tarafından 2021 yılında yapılmıştır, bu da bu türdeki diğer önemli yapıtların Türkçeye kazandırılması fikrini desteklemektedir. Bu çeviriler Türk okurlarının farklı kültürlerdeki oluşum romanlarını daha iyi anlamalarını sağlayacaktır.

Bu tez çalışması ile farklı kültürel bağlamlarda bireysel kimlik oluşumunun nasıl şekillendiğini ve bu süreçte yaşanan zorlukların evrensel niteliğini göstermesi açısından önemli bir katkı sağlaması beklenmektedir. Elde edilen bulgular oluşum romanı türünün bireylerin iç yolculuklarını ve toplumsal bağlamlarını anlamada ne kadar güçlü bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın ortaya koyduğu üzere, insanın kişisel gelişimi ve olgunlaşması evrensel bir olgudur. Refik, Daniel ve Ulises'in hikâyeleri, bireyin nerede doğduğundan bağımsız olarak benzer gelişim süreçlerinden geçtiğini göstermektedir. İnsani gelişim, Türk ya da İspanyol olmaktan ziyade, evrensel bir deneyimdir. Bu romanlar, farklı kültürel bağlamlarda olsalar da insanın kendini keşfetme, kimlik oluşturma ve toplumsal rolleriyle başa çıkma süreçlerini evrensel bir dille anlatmaktadır.

Ayrıca, bu tezde incelenen yapıtlar, kahramanların sınıfsal kökenlerinden bağımsız olarak benzer gelişim süreçleri yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Orhan Pamuk'un kahramanları daha burjuva ve üst sınıftan gelirken, Francisco Casavella ve Emilio Pascual'in kahramanları ise orta sınıf kökenlidir. Ancak, sonuç olarak, hangi sosyal sınıftan gelirlerse gelsinler, kişisel gelişim ve olgunlaşma süreçleri evrensel bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla, bu tezde incelenen yapıtlar, insanın her yerde insan olduğunu ve kişisel gelişimin evrensel bir olay olduğunu vurgulamaktadır.

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Francisco Casavella'nın *El Secreto de las Fiestas*, Emilio Pascual'ın *Días de Reyes Magos* ve Orhan Pamuk'un *Cevdet Bey ve Oğulları* başlıklı romanlarını oluşum romanı çerçevesinde incelemektir. Oluşum romanı, kahramanın gençlikten yetişkinliğe uzanan sürecini, kişisel, ruhsal gelişimini ayrıntılı bir biçimde anlatmaktadır. Genellikle bu tür yapıtlardaki kahramanlar türlü zorluklar ve deneyimler yoluyla kendilerini ve çevrelerini daha iyi anlamayı öğrenirler.

Bu inceleme yapılırken oluşum romanına yakın türlerin tanımları, oluşum romanının belirgin özellikleri ve oluşum romanının kimi izlekleri ele alınmıştır. Araştırmada, bu üç yapıttaki başkişilerin olgunluğa ulaşma, kişisel gelişim, toplumdaki ve hayattaki yerini anlama süreçleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu çalışma, edebiyatın farklı kültürlerdeki yansımalarını anlamak adına önemli bir katkı sağlamayı ve farklı toplum yapılarında bireysel kimlik oluşumunun anlaşılmasına yardımcı olmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: *El Secreto de las Fiestas*, *Días de Reyes Magos*, *Cevdet Bey ve Oğulları*, Francisco Casavella, Emilio Pascual, Orhan Pamuk, Oluşum romanı, Bildungsroman, Kimlik Oluşumu, Karşılaştırmalı Edebiyat.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine Francisco Casavella's *El Secreto de las Fiestas*, Emilio Pascual's *Días de Reyes Magos* and Orhan Pamuk's *Cevdet Bey and His Sons* within the framework of bildungsroman genre. The novel of formation or bildungsroman describes in detail the protagonists' journey from childhood to adulthood focusing on their psychological and moral growth. In bildungsroman, protagonists typically learn to understand themselves and their surroundings better through various difficulties and experiences.

During this analysis, the definitions of genres similar to the formation novel, the distinctive features of the bildungsroman, and several key themes associated with the genre were discussed. In this research, the processes of the protagonists in these three literary works reaching maturity, personal development, and understanding their roles in society and life were discussed comparatively. This study aims to make a significant contribution to understanding the reflections of literature in different cultures and to help understand the formation of individual identity in different social structures.

Keywords: *El Secreto de las Fiestas*, *Días de Reyes Magos*, *Cevdet Bey and His Sons*, Francisco Casavella, Emilio Pascual, Orhan Pamuk, Bildungsroman, Identity Formation, Comparative Literature.

KAYNAKÇA

A- İncelenen Romanlar

Pamuk, O. (2021). *Cevdet Bey ve Oğulları* (12. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Casavella, F. (2021). *El secreto de las fiestas*. Barcelona, Spain: Editorial Anagrama.

Pascual, E. (2007). *Días de Reyes Magos*. Spain: Editorial Anaya Infantil y Juvenil.

Türkçe Çevirileri:

Casavella, F. (2021). *Eğlencelerin Sırrı* (R. Hakmen, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

B- Genel Kaynakça

Abrams, M. H. (1999). *A glossary of literary terms* (7th ed.). Heinle & Heinle.

Al-Dulaimi, N. N. N. (2017). *Michael Cunningham'ın Saatler, Ali Bader'in Tütün Bekçisi ve Graham Swift'in Su Diyarı romanlarının postmodern oluşum romanı olarak*

incelenmesi (Doktora tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Isparta.

Al-Harbi, A. O. (2021). Half of a Yellow Sun as a Post-colonial Bildungsroman. Faculty of Arts Journal, 32(126.1), 3.

Ameel, L., Gurr, J. M., & Buchenau, B. (2023). Narrative in urban planning. Urban Studies. <https://doi.org/10.14361/9783839466179>

Anderson, M. M. (2001). Mann's early novellas. In R. Robertson (Ed.), *The Cambridge Companion to Thomas Mann* (ss. 84). Cambridge University Press.

Baquero, A. (2023). *Insatisfacción y tácticas de oposición: Tres novelas de formación femenina en América Latina (1870-1940)* (Tesis doctoral). Western University.

Asutay, H. (2012). Oluşum Romanı Geleneği ile Günümüzdeki İzleri Üzerine. Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, 4(2), 28.

- Atakan, H. Ş. (2003). Bir oluşum romanı örneği: Hiç. *Littera: Edebiyat Yazıları*, Özel Bölüm: Karşılaştırmalı Edebiyat ve İmgebilim, 12, 115-116.
- Au, J. (2011). The Bildungsroman genre: Defining the old, the new and the same. St. John Fisher College.
- Aver, D. (2015). *The English Bildungsroman in the Age of Modernism: Virginia Woolf's Jacob's Room and the Psychological Insight into Character Formation* (Yüksek lisans tezi). Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.
- Aytaç, G. (2009). Genel Edebiyat Bilimi. Ankara: Say Yayınları.
- Aytaç, G. (2014). Edebiyat Yazıları. Ankara: Ürün Yayınları.
- Aytaç, G. (2019). Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi. Ankara: Doğubatı Yayınları.
- Bakhtin, M. M. (1986). *Speech Genres and Other Late Essays*. University of Texas Press.
- Barrios, B. E. (2018). *El Bildungsroman de la postmodernidad literaria: Nuevos sentidos de la pertenencia y del desarraigo en la novela y el cine hispanos del siglo XXI* (Tesis doctoral). Vanderbilt University.
- Benito, A. S. (2012). *La novela de formación en la narrativa española contemporánea escrita por mujeres* (Tesis doctoral) Universidad de Barcelona, Barcelona.
- Benli, D. (2023). *Identity formation revealed in migratory experience: Monica Ali's Brick Lane, Hanif Kureishi's The Buddha of Suburbia and Zadie Smith's Swing Time as multicultural Bildungsromane* (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Booker, M. K. (Ed.). (2005). *Encyclopedia of literature and politics: Censorship, revolution and writing* (Vol. 1). Greenwood Press.
- Buckley, J. H. (1974). *Seasons of Youth: The Bildungsroman from Dickens to Golding*. Harvard University Press.

Bubíková, Š. (2011). The literary image of man in the process of becoming: Variations of the Bildungsroman genre in English and American literature. *American and British Studies Annual*, 4, 116-130.

Castle, G. (2006). *Reading the modernist Bildungsroman*. Gainesville, FL: University Press of Florida.

Dávila Gonçalves, M. C. (1997). *El archivo de la memoria: La novela de formación femenina de Rosa Chacel, Rosa Montero, Rosario Castellanos y Elena Poniatowska* (tesis doctoral). University of Colorado

Doğan, K. (2020). *Nibelungen ve Odysseia Destanlarında Eve Dönüş ve Yolculuk Olgusu* (Yüksek lisans tezi) Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Duran, Z. (2015). *Carmen Laforet'in romanlarında iç savaş sonrası dönemde Bildungsroman* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Duran, Z. (2018). Bir oluşum romanı olarak Hiç. *Molesto: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 31-42. <https://doi.org/10.33406/molesto.423423>

Düzövüt, H. (2023). *Orhan Pamuk'un "Kara Kitap" adlı eserinde söz dizimi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Encalada Egúsquiza, Y. J. (2020). *El Bildungsroman femenino mexicano: Nuevas perspectivas de la novela de formación femenina fronteriza* (tesis doctoral). University of Kentucky.

Escudero Prieto, V. (2008). *Reflexiones sobre el sujeto en el primer Bildungsroman* (tesis de maestría). Universidad de Barcelona.

Esen, N. (2006). *Modern Türk Edebiyatı Üzerine Okumalar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Esen, N. (2023). Bildungsromanlarda kahramanın sonsuz yolculuğu. *Söylem Filoloji Dergisi*, 8(2), 465-494. <https://doi.org/10.29110/soylemdergi.1301769>

Gerhard, M. (1926). *Entwicklungsroman*. Niemeyer Publishing.

Golban, P. (2018). *A History of the Bildungsroman: From Ancient Beginnings to Romanticism*. Cambridge Scholars Publishing.

- Gómez Viu, C. (2009). El Bildungsroman y la novela de formación femenina hispanoamericana contemporánea. *EPOS*, XXV, 107-117.
- Graham, S. (2019). *A history of the Bildungsroman*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hirsch, M. (1979). The novel of formation as genre: Between Great Expectations and Lost Illusions. *Genre*, 12, 294-295.
- İnal, M. (2019). *A study on Bildungsroman with the analyses of James Joyce's A Portrait of the Artist as a Young Man and Thomas Mann's Death in Venice* (Yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Jeffers, L. T. (2005). *The Bildungsroman from Goethe to Santayana*. Basingstoke: Palgrave Macmillan Press.
- Kahraman, Ö. (2022). *Bildungsroman experience of secondary worlds of Neil Gaiman and Diana Wynne Jones' fantasy literature* (Yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara.
- Karadayı, Ö. M. (2021). *The changing nature of female Bildungsroman: George Eliot's The Mill on the Floss and Margaret Drabble's The Waterfall* (Yüksek lisans tezi). Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Komm, K. (1997). Entwicklungsroman. In F. Eigler & S. Kord (Eds.), *The feminist encyclopedia of German literature* (ss. 115). Westport, CT: Greenwood Press.
- Kuruyazıcı, N. (2012). 'Oluşum Romanı'na Bir Örnek: Wilhelm Meisters Lehrjahre. *Studien Zur Deutschen Sprache Und Literatur*(12), 47-53.
- Loughran, P. (2011). The Paris Review Perspective. In A. Wachtel (Ed.), *Critical Insights: A Portrait of the Artist as a Young Man* (ss. 30-45). Salem Press. ISBN: 9781429836953.
- Marchese, A., & Forradellas, J. (Eds.). (2013). *Diccionario de retórica, crítica y terminología literaria*. Ariel.
- Martini, F. (1991). *Bildungsroman: Term and Theory*. University of South Carolina Press.

- Martín Pérez, Á. (2015). *La novela de formación en la narrativa española contemporánea: El secreto de las fiestas, de Francisco Casavella; La media distancia, de Alejandro Gándara; El informe Stein, de José Carlos Llop; Últimas noticias del paraíso, de Clara Sánchez* (tesis doctoral) Universidad Nacional de Educación a Distancia.
- Moore, S. (2010). *The novel: An alternative history: Beginnings to 1600*. London: Bloomsbury Academic.
- Moretti, F. (1987). *The Way of the World: The Bildungsroman in European Culture*. Verso Books.
- Nelson, K. R. (2020). *Todo sobre los tres Reyes Magos (All About the Three Kings)*. (E. Sarfatti, Trans.). New York, NY: PowerKids Press.
- Parla, J. (2020). *Don Kişot'tan Bugüne Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pamuk, O. (2016). *Hatıraların masumiyeti*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Pamuk, O. (2017). *İstanbul: Hatıralar ve Şehir*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Redfield, M. (1996). *The Phantom Bildungsroman. Phantom Formations: Aesthetic Ideology and the "Bildungsroman"* (s. 47). Cornell University Press.
- <http://www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt207g6kg.6>
- Rosas Consuegra, A. (2011). *Mirada comparativa desde el Bildungsroman a las novelas de las escritoras colombianas de los ochenta Albalucía Ángel y Marvel Moreno, y a las de inicios del siglo XXI Pilar Quintana y Alejandra Jaramillo* (tesis doctoral). Universidad Autónoma de Barcelona.
- Sakallı, C. (1998). *Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları.
- Sizgen, B. A. (2023). *Kadere Karşı Koy A.Ş.'yi Bildungsroman Örneği Olarak Okumak*. Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 399. <https://doi.org/10.16985/mtad.1364313>
- Swales, M. (1978). *The German Bildungsroman from Wieland to Hesse*. Princeton Essays in Literature. Princeton, N.J.: Princeton University Press.

Taylor, M. (2022). Dying to live: british idealism and the bildungsroman. *Victorian Literature and Culture*, 51.

Şeneter, D. N. (2023). *Building identity within and beyond the urban background: Three brothers by Peter Ackroyd as a Bildungsroman* (Yüksek lisans tezi). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Tulgar, A. (2014). *Elements of female Bildungsroman in Tezer Özlü's novels The Chilly Nights of Childhood, Journey to the End of Life and Margaret Atwood's The Blind Assassin* tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.

Turan, Y. Z., & Çolak, R. (2016). Bildungsroman'a tematik bir yaklaşım: David Copperfield ve Çalıkuşu (A thematic approach to Bildungsroman: David Copperfield & Çalıkuşu). *Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(7), 455-466.

<https://doi.org/10.20304/husbd.12387>

Vadillo Buenfil, C. J. (2012). *El Bildungsroman en las narradoras españolas de posguerra: 1940-1960* (tesis doctoral) Universidad Autónoma de Madrid Facultad de Filosofía y Letras Departamento de Filología Española.

Yıldırım, S. (2006). *İngiliz Edebiyatında Bildungsroman Geleneği: Henry Fielding'in Tom Jones, Charles Dickens'in Great Expectations (Büyük Umutlar), James Joyce'un A Portrait of the Artist as a Young Man (Genç Bir Adamın Sanatçı Portresi) Adlı Romanları* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi.

Yılmaz, D. (2017). *A study on Bildungsroman in the mid-Victorian period* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, H. (2023). Necip Mahfuz'un "Evladı Haratina" Adlı Eseri ile Orhan Pamuk'un "Cevdet Bey ve Oğulları" Adlı Eseri'nde Aile (Yüksek lisans tezi) Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara.

Zorba, C. Y. (2023). *Orhan Pamuk'un "Beyaz Kale" Romanında Kelime Grupları* (Yüksek lisans tezi) Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.